

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 85 • 28. mai
Sesjonen 2024–2025

Møte onsdag den 28. mai 2025 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 85):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten [10:00:12]: Representantene Tellef Inge Mørland, Sverre Myrli, Trond Helleland, Anette Trettebergstuen og Kari Elisabeth Kaski, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger fire permisjonssøknader:

- fra Høyres stortingsgruppe om permisjon for representanten Svein Harberg i tiden fra og med 2. til og med 4. juni for å delta på nordisk-baltisk parlamentspresidentreise til Sarajevo i Bosnia-Hercegovina
- fra Senterpartiets stortingsgruppe om velferdspemisjon for representanten Jenny Klinge i tiden fra og med 28. mai til og med 6. juni
- fra Høyres stortingsgruppe om permisjon for representanten Linda Hofstad Helleland i tiden fra og med 2. til og med 4. juni, og for representanten Ingjerd Schie Schou i dagene 2. og 3. juni – begge for å delta i møte i kulturkomiteen i Europarådets parlamentariske forsamling i Trondheim

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
For Aust-Agder: Torunn Høyum-Eriksen
For Møre og Romsdal: Per Ivar Lied
For Sør-Trøndelag: Jan Grønningen
For Østfold: Fredrik Holm

Presidenten [10:01:17]: Per Ivar Lied er til stede og vil ta sete.

Sak nr. 1 [10:01:23]

Muntlig spørretime

Presidenten [10:01:25]: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsrådene Jan Christian Vestre, Cecilie Myrseth og Kari Nessa Nordtun vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmene er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Erna Solberg.

Erna Solberg (H) [10:01:59]: Skolen må se den enkelte og forstå at barn lærer på ulike måter. Det betyr rett og slett at ulike barn trenger ulik hjelp for å få like muligheter. Etter at resultatene fra PISA-undersøkelse-ne sjokkerte oss på begynnelsen av 2000-tallet, innførte vi nasjonale prøver for å få et klart bilde av hvordan det står til med det faglige i norsk skole. I Oslo og Hedmark f.eks. har man brukt informasjonen fra disse til systematisk å løfte skoler som har hatt utfordringer.

Nasjonale prøver handler om å gi skoleeiere og myndigheter helt nødvendig informasjon. De gjør det mulig å identifisere både de skolene som trenger ekstra støtte, og de skolene som har gode resultater og som man kan lære mer av fremover. Støre-regjeringen vil for alle praktiske formål nå avvike de nasjonale prøvene og ikke lenger bruke dem til å gjøre skolene våre bedre. Samtidig ser vi at elevene både leser og regner dårligere enn tidligere. Jeg mener at barna våre fortjener bedre, og at de fortjener skoleledelser og kommunepolitikere som kan følge med og videreutvikle skolene sine.

Vi må prioritere det viktigste først, og i skolen er det elevenes læring. Å styre skolen i blinde kommer til å føre til større forskjeller mellom skoler og mellom elever. For å få mer kunnskap inn i skolen er vi avhengig av å ha mer kunnskap om skolen. Mitt spørsmål til kunnskapsministeren er:

Hvordan skal kommuner vite hvor de skal sette inn tiltak og hvor behovet er størst, når regjeringen planlegger å fjerne verktøyene som forteller kommunene nettopp hvor behovet er størst?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:03:58]: Elevenes læring er det aller viktigste – ikke minst også deres trivsel, vil jeg legge til. Det vi ser av de prøvene representanten Solberg selv viser til, er at det i den norske skolen har vært fallende læringsresultater, og at denne trenden begynte omtrent i 2015. Det viser at det systemet vi har, ikke fungerer godt nok. Det er vi villig til å gjøre noe med, og vi snur alle steiner for å snu denne utviklingen, for norske elever fortjener bedre. Vi må løfte dette, slik at de aller svakeste i norsk, matematikk og naturfag ikke blir stadig flere.

De nasjonale prøvene har blitt vurdert av et eget utvalg, og regjeringen framla sitt syn i stortingsmeldingen om praktisk læring. I den forbindelse sluttet også Høyre opp om å gjøre nasjonale prøver om til læringsstøttende prøver. Utvalget var helt tydelig på at det doble formålet ikke har fungert etter hensikten. Det ene av disse var å være læringsstøtte for den enkelte lærer og gi informasjon til dem, noe som er viktig for å vite hvor en skal sette inn støtet overfor den enkelte eleven, slik at en kan oppnå bedre og mer læring. De nasjonale prøvene har heller ikke klart å gi kommunene riktig styringsinformasjon til

å kunne ta de riktige beslutningene for seg og sine skoler og elever.

Både KS, Lektorlaget, Utdanningsforbundet og flere andre parter i sektoren støtter det grepet regjeringen varslet i stortingsmeldingen, og som jeg er glad for at Høyre har sluttet seg til.

Erna Solberg (H) [10:05:41]: Statsråden svarte ikke på spørsmålet om hvordan kommunene skal få informasjonen som gjør at de kan fatte beslutninger som faktisk gjør noe med de områdene hvor problemene er størst, hvis de ikke har informasjon om hvor problemene er størst. Det kan statsråden få lov til å forsøke å komme med et bedre svar på, for så langt har jeg ikke hørt noe fra denne regjeringen som tilsier at tiltak for å øke læringen har vært prioritert hos dem, heller ikke å sørge for at skoleledelsen fungerer.

Hvis vi tror at vi skal kunne løfte alle elever, og ikke minst kunne gi like muligheter – ulike barn trenger ulik hjelp for å få like muligheter – må man ha kunnskap om skolen.

Hvis man ikke har prøver og nasjonale prøver som gjør at man vet hvordan utviklingen er, hvordan mener statsråden at man i kommunene skal kunne sette inn tiltak?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:06:44]: Det representanten viser til, om at vi ikke er opptatt av å gi de lokalt folkevalgte kunnskap om hvordan situasjonen er i skolene, er feil. Det er helt åpenbart at den kunnskapen de har fått, ikke har vært god nok til å få til det beste resultatet for sine elever når det gjelder trivsel og læring. Jeg kan forsikre representanten Solberg og resten av Høyre om at jeg nå har tett kontakt med partene om hvordan kvalitetsdialog blir det viktigste verktøyet for å følge og utvikle kvaliteten i skolen. KS, Utdanningsforbundet, Lektorlaget, Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet og flere andre har sendt oss innspill om dette viktige arbeidet, for vi er nødt til å se framover. Jeg er helt enig med representanten i at kommunene må ha viktig styringsinformasjon, men da må vi sørge for at det er riktig styringsinformasjon som faktisk blir gitt. Det er ingenting som tilsier at de nasjonale prøvene vi har i dag, når vi ser på læringsresultatene, har bidratt til det.

Erna Solberg (H) [10:07:45]: Det vi ser fra erfaringene fra f.eks. Hedmark og Oslo, er at man har brukt disse dataene til å løfte skoler som har store utfordringer. Så det har blitt godt dokumentert tidligere.

Jeg hører at statsråden bare skal ha en prosess og ikke har noen svar. Denne statsråden kommer med utspill på mange områder. Et annet område man kom med utspill om i forbindelse med Arbeiderpartiets landsmøte, var kartleggingsprøvene. Jeg mener at hvis vi

skal kunne hjelpe dem som trenger det mest, må vi vite hvem som trenger det mest. Det gjelder for skoler, men det gjelder også for elever. Inger, som er lærer i 1. klasse, skrev til statsråden på Facebook at hvis alle lærere visste veldig godt hvem det er som strever, hadde ikke så mange slitt med lesing, skriving og regning. Videre sa hun at for å få tidlig innsats og for å gi tilpasset opplæring er de nasjonale kartleggingene kjempeviktig.

Hvordan skal vi sikre at lærerne har god nok informasjon og forstår hvilke elever det er som trenger hjelp, hvis man også skal fjerne kartleggingsprøvene på de tidlige trinnene?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:08:48]: Regjeringen har vært tydelig på at dagens kartleggingsprøver for førsteklassingene ikke fungerer. Det har også partene vært tydelige på i forbindelse med det utvalget som har jobbet med denne problematikken. Der kom de med en anbefaling om at dagens kartleggingsprøver for 1. klasse – ikke for 3. klasse – burde avvikles fordi de ikke fungerer etter hensikten. Vi ser at det går med verdifull tid til å trene fem- og seksåringene våre i bokstavlæring og tallæring, og det går på bekostning av den tiden læreren burde ha brukt på å bygge trygghet rundt eleven i disse viktige månedene, når de kommer fra barnehagen – trygghet overfor læreren, gjerne få seg en venn eller to, og ikke minst leke sammen og skape et viktig fellesskap. Det å lære seg å være elev i løpet av disse viktige månedene, f.eks. å lære seg å rekke opp hånden, og å trygge dem i dette, er noe av det viktigste vi kan gjøre for de små ungene våre.

Jeg er enig med representanten i at vi må ha verktøy som kan avdekke om noen har store behov, og det kommer vi tilbake til.

Erna Solberg (H) [10:09:52]: Statsråden annonserer altså å fjerne de verktøyene vi har i dag, uten å ha noen nye verktøy, bare snakk. Det synes jeg faktisk er feil, når vi vet hvor viktig det er å få til tidlig innsats. Vi vet at med tidlig innsats kan man allerede i barnehagen avdekke en del av dem som har læringsproblemer. Det er også en av de viktige grunnene til at vi skal teste eller kartlegge tidlig; det er for å se hvem det er som trenger å få hjelp.

En av de største utfordringene for barn i norsk skole som har ulike typer læringsutfordringer, er at man har en vente-og-se-holdning. Man tar ikke tak i utfordringene, og i løpet av den tiden tar man selvtilliten fra disse barna. De opplever ikke mestring i klasserommet, de opplever ikke å få hjelp, de får ikke den tidlige intensivopplæringen som de hadde trengt for å knekke det. Det er det statsråden nå annonserer at hun synes er helt greit, altså at vi ikke skal vite det. Flere og flere dyslekti-

kere avdekkes nå i ungdomsskoletrinnene fordi man ikke er god nok tidlig.

Denne regjeringen har systematisk svekket disse tiltakene. Hva er det konkrete statsråden har tenkt å gjøre for denne gruppen, og for at de får hjelp?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:11:02]: Jeg har helt åpenbart tenkt å gjøre ting annerledes enn det Høyre har tenkt. De har virkelig ingen nye løsninger eller konkret politikk. De er mest opptatt av å kritisere det som faktisk skal bidra til endring for å løfte norske elevers læringsresultater, noe som er utrolig viktig at vi gjør i den situasjonen vi nå står i, der de som presterer på det laveste nivået i norsk skole, stadig blir flere. Vi må gjøre nye grep og ikke bare – som representanten anklager meg for å gjøre – vente og se. Jeg vil si at jeg ikke venter og ser.

Høyre snakker om praktisk skole. Vi bevilger penger og øremerker midler til en mer praktisk skole. Vi sikrer lærerens handlingsrom i klasserommet gjennom å gjøre konkrete endringer i opplæringsloven for å sikre at læreren har autoritet. Det Høyre har gjort, er å endre styrkeforholdet mellom lærer og elev sånn at det har vært usikkert for læreren.

Vi har kompetanse, og vi har tillit til lærerne. De skal få lov å bruke det verktøyet de har som er aller best, nemlig relasjonen med eleven i det enkelte klasserom. Lærerne selv, i Utdanningsforbundet og flere andre, er tydelige på at vi trenger å fjerne disse kartleggingsprøvene i 1. klasse.

Erna Solberg (H) [10:12:08]: Vi kritiserer ikke regjeringens tiltak for tidlig innsats, for de finnes jo ikke. Ingen av de tiltakene som statsråden nå snakket om, dreide seg om tidlig innsats, hvordan vi sørger for å fylle hullene for lesing og skriving for de yngste barna, hvordan vi sørger for at de som har læringsutfordringer, får det bedre og ikke opplever mangel på mestring i klasserommet. Regjeringen lukker altså øynene, vil ikke ha informasjon, og gir verken kommunene, skolene eller lærerne god nok informasjon om hvem som trenger hjelp. Det er tilbake igjen til vente-og-se-holdningen, og det er ganske smertefullt for veldig mange unge som har en utfordring knyttet til å lese og skrive.

Det andre spørsmålet som for meg er viktig, er hvorfor regjeringen heller ikke ønsker å lovfeste og sørge for at vi får mer intensivopplæring i ungdomsskolen. Når elever først har hull fra barneskolen og man følger den politikken regjeringen har, med å vente og se og sørge for at hullene blir større, må vi jo begynne å fylle dem med noe. Hvorfor vil man ikke lovpålegge intensivopplæring for dem som har hull når de kommer på ungdomsskolen?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:13:15]: Jeg må først ta det som ble sagt innledningsvis i dette spørsmålet. Vi satser stort på skolen gjennom å ha en mer praktisk skole, for vi vil vekk fra den stillesittende, teoritunge og skjermtunge skolen som Høyre har vært i bresjen for. Vi gir økt kontroll til lærerne gjennom konkrete endringer i opplæringsloven. Vi satser på lesing. Lesing er så utrolig viktig for å kunne gjøre det godt i alle fag, og når vi vet at fysiske lærebøker er viktig for å kunne få til bedre lesing, satser vi på det og gir penger til det til kommunene. Vi har også en storstilt satsing knyttet til skolebibliotekene, der vi mer enn tredobler satsingen, sammenlignet med det Erna Solberg gjør.

Vi endrer norsk skole på flere områder, men jeg er langt ifra ferdig. Vi er nødt til å gjøre enda mer framover. Da må vi satse på de yngste, og det er nettopp det vi gjør med bl.a. praktisk læring og ikke minst viktigheten av lek i klasserommet de første årene.

Erna Solberg (H) [10:14:12]: Det er altså sånn at regjeringens politikk på noen områder på skoleområdet ikke dreier seg om å være kunnskapsbasert eller annet, men det viktigste er at man tar vekk de virkemidlene som gjør at man tidlig ser hvem som sliter. Det er fint med lek, men hvis man fortsatt ikke klarer å lese og skrive, hvis man fortsatt har de utfordringene og det ikke er noen til å hjelpe en, ødelegger man faktisk grunnlaget for fremtidig læring.

Summen av denne regjeringens politikk er å bryte med det helt grunnleggende vi har hatt for tidlig innsats. De siste 20 årene har vi forsøkt å gjøre klasserommet inkluderende for alle med læreversker. Det er et arbeid jeg kjenner godt til. Det blir stykkevis og delt konsistent nedbygd med denne regjeringen. Det er ingen kartleggingsprøver, man fjerner lærerspesialistene, som skulle være der for å hjelpe lærerne når de trengte nye metoder for å hjelpe elever med å knekke lese- og skrivekoden, og de eneste som skal bruke PC nå, er de som har læreversker. Skjønner statsråden at det vil være stigmatiserende i klasserommet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:15:19]: Det som er viktig for oss, er faktisk å føre en annen politikk enn det som har blitt ført fram til Høyre gikk ut av kontorene. Undersøkelse på undersøkelse bekrefter at det har vært fullstendig feil retning å gå i. Til og med de resultatene vi ser, viser at norske elever faller mer på undersøkelsene etter pandemien enn andre sammenlignbare land har gjort, som har hatt betydelig flere nedstengingsdager enn oss.

Vi er nødt til å ta store grep, men jeg vil i en annen retning på dette problemet enn det Høyre vil, som er mer tilbake i tid. Vi vil gjøre noe med vurderingssystemet. Vi lytter til partene. Vi har tillit til lærerne. De vet

hva dette handler om, og de er tydelige gjennom Utdanningsforbundet og de andre partene i dette. Vi lytter til dem, og derfor får de også gjennomslag for dette.

Vi vil ikke minst satse på en mer praktisk skole, som jeg var inne på. Vi må satse på lesing, vi må satse mer på realfagene. Vi er langt fra ferdige.

Erna Solberg (H) [10:16:16]: Jeg registrerer at statsråden nå sa hun skal satse på realfagene, til tross for at man stemmer ned alle forslag i denne salen om å satse på realfagene. Regjeringen har tvert imot svekket realfagene. Noe av det første de gjorde da de kom inn i regjeringsskontorene, var bl.a. å fjerne ekstra naturfagopplæring, som er en viktig del av det.

La meg gå tilbake til dette med tidlig innsats. Jeg er veldig opptatt av at vi har 20 års erfaring med å lage en inkluderende skole, hvor man i samme klasserom skal ha dem som har litt lærevansker, de som har dyskalkuli, de som har dysleksi. De skal ikke sitte på et siderom et annet sted, de skal være en del av det klasserommet. Men så sier man at det oppleves å være stigmatiserende. Det utvalget statsråden selv har satt ned, skjermbrukutvalget, ga tydelige og klare anbefalinger om at all faglig hjelp også dreier seg om å bruke digitale løsninger. Skal det altså være stigmatiserende i klasserommet?

Mitt spørsmål er igjen: Hva konkret er det statsråden gjør for tidlig innsats?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:17:18]: Det vi gjør for tidlig innsats, er nettopp å løfte lesing. Det er å løfte en mer praktisk skole. Hvorfor nevner jeg lesing? Det er fordi lesing er så utrolig viktig for å gjøre det godt i alle fag, og der er det dramatiske tall vi ser. Det er vi nødt til å snu, og det gjør vi med flere grep.

For det første mer enn tredobler vi satsingen på skolebibliotekene fordi vi vet at det er viktig for å fremme lesing og leseglede. Vi satser også på fysiske lærebøker. Hvorfor gjør vi det? Det er fordi vi vet at det er viktig for at elevene skal kunne lese bedre. Vi er ikke enig med Høyre, som i sitt alternative statsbudsjett f.eks. foreslår moms på bøker. Vil det bidra til mer eller mindre lesing?

Det tredje vi gjør, er å øremerke penger til kompetansetiltak til lærerne nettopp knyttet til lesing. Det er feil når representanten sier det ikke blir satset på realfagene. Vi satser stort på realfagene, f.eks. gjennom å styrke Matematikksenteret og Naturfagsenteret med til sammen 37 mill. kr, som skal bidra til kompetanseutvikling og lage ressurser lærerne kan bruke i undervisningen. Ikke minst har vi beholdt realfagspoengene, som er en viktig satsing.

Erna Solberg (H) [10:18:23]: Jeg merker meg at statsråden ikke snakker om dem som har de største utfordringene i skolen, og ikke har tatt inn over seg at vel-

dig mye av det statsråden nå gjør, faktisk er å svekke hjelpen til dem som har utfordringer i skolen. En av de tingene Stortinget gjorde for noen år siden, var å gå dypt gjennom hvordan tidlig innsats skulle være. Tidlig innsats dreide seg om å bruke mer ressurser på tidlig kartlegging, sørge for at folk fikk hjelp tidlig. Nå skal kartleggingsprøvene vekk, og lærerspesialistordningen ble fjernet med et pennestøk i et budsjettforlik med SV. Det var altså de lærerne alle skoler skulle kunne dra på for å gi lærere som hadde problemer med at noen ikke klarte å knekke lese- og skrivekoden, hjelp nær seg selv, som kunne hjelpe dem med å gjøre det. Det er viktige tiltak i det hele.

Det man egentlig gjør nå, er en generell politikk vi på mange områder er enig i. Vi er f.eks. enig i at man skal lese mer. Det ligger i læreplanene at man skal lese og ha fysiske lærebøker og alt annet. Det som mangler, er en tydelig strategi for dem som sliter mest i skolen. Dem glemmer statsråden.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:19:30]: Vi lytter helt klart til lærerne selv, når de sier at kartleggingsprøver på 1. trinn er helt uten nytte, at det ikke er hensiktsmessig. Det er ikke med på å avdekke dem som faktisk trenger læring mest. Vi har tillit til lærerne som står ute i norske klasserom, som er tydelige med denne beskjeden gjennom bl.a. Utdanningsforbundet.

Når det gjelder de nasjonale prøvene, har jeg lyst til å si at grunnen til at vi også endrer dem, er at de har vist seg å være fulle av feil. Vi må stole på fakta, og derfor må vi gjøre viktige endringer på dette.

Det er helt åpenbart at den tidlige innsatsen representanten her viser til, ikke har fungert. Aldri før har det vært flere som presterer på det laveste mestringsnivået i norsk, matematikk og naturfag. På digitale ferdigheter skulle vi tro at Norge faktisk gjorde det veldig godt, for norske elever er på andreplass i verden i å bruke mest tid på skjerm både i fritid og på skole, men nei da, det gjør vi ikke.

Her er det åpenbart ting vi ikke gjør godt nok. Det er for mange som ikke kan de helt grunnleggende ferdighetene, nettopp å lese, regne og skrive, og det må vi gjøre noe med.

Kjerstin Wøyen Funderud (Sp) [10:20:52]: Vi er alle enige om at ungene må lære mer på skolen, og vi er sikkert også enige om at det ikke er mulig å lære noe hvis man ikke er trygg. Det var derfor en fryd å høre statsråden i går, i NRK-programmet Dagens, snakke begeistret om hvor viktig leken er for de yngste barna i skolen, og hvordan mer lek i skolen gjør at barna blir roligere, mer motiverte og mer mottakelige for læring. Det er et syn vi i Senterpartiet deler fullt ut. Likevel stemte Arbeiderpartiet på mandag imot vårt forslag om

å timeplanfeste lek for fem- og seksåringene. Statsråden sier det er opp til den enkelte lærer og den enkelte skole å legge til rette for lek, men mener regjeringen virkelig at barns tilgang til lek skal være så tilfeldig? Det er flere tusen barn som går på skole hver dag, som ikke har nok lek i sin skolehverdag. Hva vil statsråden faktisk gjøre, utover å komme med gode intensjoner, for å sikre at alle barn får leken inn som en trygg og forutsigbar del av skoledagen?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:21:51]: Jeg deler representantens engasjement for mer lek i skolen. De skolene jeg har besøkt som satser målrettet på dette, har gode resultater å vise til så langt, og flere av dem blir også forsket på. Det blir utrolig interessant å følge. De viser til at læreplanene som er vedtatt, gir rom for lek, men det er viktig at det faktisk er forankret i hele organisasjonen og i skolen. Det er det ikke bare å gjøre med et pennestrøk. Mitt inntrykk av norske lærere etter å ha reist rundt som statsråd i dette over halvannet året, er at norske lærere ønsker å gjøre det aller beste for sine elever og fremme læring. Det som skjer på Eik skole i Tønsberg o.l., er et forbilde og til stor inspirasjon for norske skoler rundt omkring i hele landet, for faktisk å få til denne «bottom-up»-tryggheten for å satse enda mer på lek. Det er jeg sikker på at vi kommer til å se mer av framover.

Himanshu Gulati (FrP) [10:22:52]: Politisk uenighet er både legitimt, bra og ønskelig i vårt demokrati. Samtidig er vi opptatt av en kunnskapsbasert skolepolitikk, men også en kunnskapsbasert debatt. Jeg registrerer at både statsministeren og kunnskapsministeren flere ganger den siste tiden har forsøkt å skremme med at Fremskrittspartiets skolepolitikk vil kunne føre til mer kriminalitet. Statsråden uttalte nylig til Nationen:

«Det er ingen som hadde blitt mer glad for spesialskolene enn de kriminelle nettverkene. Det kan være en rekrutteringsarena for kriminelle aktiviteter.»

Jeg ønsker derfor å spørre statsråden om hun er kjent med ett eneste tilfelle av at kriminelle har rekruttert fra eller forsøkt å rekruttere fra spesialskoleplasser, og dersom det er slik at spesialskoleplasser har blitt gjenstand for rekruttering til kriminalitet, om hun har tatt noen grep for å ta tak i en slik alvorlig problemstilling.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:23:42]: Det er klart vi ikke ønsker at det skal være sånn at man skal sette inn barn på disse skolene i for stor grad. Det er i dag lokalt handlingsrom til å opprette skoler hvor elevene trenger hjelp utover den vanlige skolehverdagen, og det blir gjort rundt omkring i landet, men det jeg

opplever at Fremskrittspartiet tar til orde for, er en utstrakt bruk av spesialskoler. Jeg har en opplevelse av at alle barn ønsker å være med i fellesskapet, og da er det vår oppgave som politikere å sikre at de faktisk får det til. Da må vi gå mye tidligere inn og forebygge, sånn at de faktisk ikke kommer i de situasjonene at store utfordringer og problemer med vold og kriminalitet melder seg. I likhet med representanten er jeg bekymret over den utviklingen vi har sett. Når det gjelder flesteparten av tilfellene, er det de yngre ungene, men det er allikevel ikke bra. Vi er nødt til å snu denne utviklingen, ved å jobbe enda mer forebyggende inn mot dette.

Himanshu Gulati (FrP) [10:24:45]: De som jobber med barn med spesielle behov i skolen, og for så vidt alle lærere og ansatte i skolen, fortjener både ros, honnør og vår støtte for den fantastiske innsatsen de gjør. Det kan virke som statsråden og statsministeren glemmer dette i sin iver etter å skremme med at spesialskoleplasser kan gi grobunn for kriminalitet og være noe som kriminelle jubler over. Jeg forsøker bare å få klarhet i om kunnskapsministeren har noe kunnskap eller velbegrunnet belegg når hun uttaler til media at spesialskoleplasser kan føre til mer kriminalitet.

Jeg ønsker derfor å stille spørsmålet mitt på nytt, for jeg opplevde ikke å få svar på det. Spørsmålet mitt var om hun er kjent med et eneste tilfelle av at kriminelle har rekruttert fra eller forsøkt å rekruttere fra spesialskoleplasser, eller om hennes uttalelser kun er basert på antakelser om konsekvensene av løsningene til en politisk konkurrent.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:25:35]: Vi ser med uro på utviklingen i Sverige og den svenske skolen. Den er nå høyt på dagsordenen i Sverige. Det er nettopp fordi det i Sverige er blitt store forskjeller. De ser mer kriminalitet, og det er også blitt sånn – som jeg har fått meldinger om – at man i for stor grad ikke kan stole på de karakterene som blir gitt. Det går inflasjon i høye karakterer. Der har de store problemer, og det er vi nødt til å lære av. Det å inkludere flere i fellesskapet og få til en læring som treffer flere i de norske skolene, er utrolig viktig, sånn at flere opplever mestring.

Jeg har virkelig troen på å jobbe forebyggende, og jeg tenker vi har mye å lære av Sverige i den forbindelse. Når de er tydelig på at de har gjort store feil, må vi lære av det, og spesialskoler og å dele opp folk i for stor grad er ikke en tankegang vi støtter. Da har vi på mange måter utspilt vår rolle som politikere, mener jeg.

Himanshu Gulati (FrP) [10:26:31]: Jeg deler de samme bekymringene om både utenforskap og kriminalitet, men jeg forsøker å stille et spørsmål om den sammenhengen kunnskapsministeren setter mellom

vår skolepolitikk og kriminalitet. Mandag, fra samme talerstol, uttalte kunnskapsministeren:

«Vi ser andre land som har gjort noe av det samme. Et eksempel er Sverige, som har tillatt mange flere private skoler. Det vi ser i Sverige nå, er en økning i kriminalitet (...)»

Jeg ønsker derfor å spørre statsråden om hun mener det er en sammenheng mellom antall privatskoler eller friskoler og kriminalitet, eller om hun mener at det i Sverige kanskje er andre grunner til den økte kriminaliteten, som f.eks. den ukontrollerte innvandringen og mislykkede integreringen som vi dessverre ser i vårt naboland.

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:27:16]: Det handler om hvilket samfunn vi vil ha – om vi vil ha et samfunn der alle unger skal få lov til å være med i fellesskapet, der vi forebygger og har en sterk offentlig fellesskole med felles sosiale referanserammer og faglige rammer. Det mener jeg vi får best til i den norske fellesskolen.

Ja, jeg mener vi er nødt til å se til andre land og se hva de har gjort, og hva som ikke har fungert. Så er ikke det nødvendigvis utelukkende begrunnet av det, men det handler om hva slags samfunn vi vil ha i stort.

Vi ønsker et samfunn der flere opplever nettopp læring, og der vi løfter i fellesskap. Jeg mener fellesskolen har vært Norges viktigste konkurransefortrinn som nasjon. Den har skapt små forskjeller mellom folk, den har skapt tillit mellom folk, og det mener jeg vi må verne, spesielt i den tiden Norge er inne i nå. Jeg er helt uenig med Fremskrittspartiet der, som ønsker fri etableringsrett for private skoler, hvis jeg minnes riktig fra deres partiprogram.

Vi satser. Når det gjelder vold i skolen, som representanten er opptatt av, er det selvsagt sånn at vi gjør nybrottsarbeid.

Himanshu Gulati (FrP) [10:28:19]: Bare for å få klarhet en siste gang: Når statsråden uttaler i media at spesialskoler kan være en rekrutteringsarena for kriminelle aktiviteter, og når hun uttaler fra Stortingets talerstol at man i Sverige ser flere privatskoler og økt kriminalitet, har hun likevel ikke et eneste eksempel på at spesialskoleplasser blir brukt som rekrutteringsarena til kriminalitet, og hun ser ikke ut til å mene at det er en sammenheng mellom privatskoler og kriminalitet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:28:47]: Jeg mener helt klart at hvis man over tid har en opphoping av unge umodne sammen som har store utfordringer, og de ikke får den tilstrekkelige opplæringen som de har rett til, og ikke får delta i det store fellesskapet, kan det føre til en selvforsterkende negativ effekt. Det har vi f.eks. sett på nivåinndeling – varig nivåinndeling, som

Fremskrittspartiet ønsker. Forskningen er tydelig på hva det fører til. Læringsresultatene går ikke opp, og for dem som virkelig trenger det, går de heller ned. Så ja, jeg mener at det er feil vei å gå. Vi må se dette i stort. Jeg mener det er et viktig element i at Sverige ikke har lykkes i sin utvikling av skolepolitikken.

Ane Breivik (V) [10:29:37]: Et moment som også påvirker kvalitet i skolen, er kommune- og fylkesøkonomi. Dessverre får det høye rentenivået dramatiske konsekvenser for barn og unge fordi kommunene, som har ansvar for barnehager og skoler, påvirkes sterkt av det høye rentenivået. Dessverre sitter også skoleeiere i kommunestyre og fylkesting akkurat nå og ser at jobben med å sørge for at barnehage- og skolebudsjettet ikke kuttes, blir tøffere.

Venstre fremmet tidligere i år forslag for å gi lærerne mer tid til å følge opp elevene sine. Den kontaktlærerpotten som vi foreslo, hadde vært sårt tiltrengt for å forhindre økt press på lærerne og mindre tid til læring. Hva gjør statsråden for å skjerme sin sektor og sørge for at lærerne ikke mister kontaktlærertid og viktig tid til å gi elevene hjelp og støtte, slik at de lærer det de trenger og skal?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:30:45]: Jeg har stor respekt for de avgjørelsene som kommunene og fylkeskommunene står i. Jeg har vært der selv i tolv år. Derfor er det også viktig at vi gir de rammene de trenger for å kunne prioritere, ikke minst skole og barnehage, som jeg må si at jeg er spesielt opptatt av. Det er derfor det lokale handlingsrommet er stort, og er det noe som har slått meg i denne jobben, er det hvor stort lokalt handlingsrom man faktisk har når det gjelder barnehage og skole. Det mener jeg er veldig bra, for de lokale vet ofte best hvor skoen trykker mest.

Det er viktig for regjeringen å satse på kommunene. Derfor har vi et forslag inne i kommuneproposisjonen om vekst i de frie inntektene. Det betyr også noe hvem som styrer i den enkelte kommune, og jeg vil legge til at flere kommuner hvor Venstre styrer, påvirkes av at Venstre kutter en viktig inntektskilde som eiendomsskatt. Det ser vi går direkte ut over tjenestetilbudet til barn og unge.

Ane Breivik (V) [10:31:47]: Det betyr noe hvem som styrer, men nasjonalt ser vi at altfor mange piler peker i feil retning. Det er altfor mange elever som ikke lærer å lese, skrive og regne. Deler statsråden bekymringen for elevenes grunnleggende ferdigheter, og hva konkret har statsråden gjort for å løfte elevene som befinner seg på det laveste mestringsnivået?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:32:14]: Ja, i likhet med representanten er jeg bekymret for at det ikke er

gode nok resultater i den norske skolen. Jeg vil si at var-sellampene virkelig blinker, og vi gjør flere grep for å styrke læringen. Vi øremerker penger til praktisk utstyr, praktiske læringslokaler og læringsressurser til lærerne, slik at de kan jobbe mer praktisk i alle fagene. Vi gjør også viktige grep knyttet til lesingen, som jeg har vært inne på tidligere her i dag. Det er satsingen på skolebi-bliotekene og satsingen på fysiske lærebøker og ikke minst læringsressurser til lærerne, slik at de kan jobbe enda mer og tettere opp mot bl.a. lesing – bare for å nevne noe.

Ane Breivik (V) [10:32:54]: Nylig har kunnskapsministeren varslet store endringer i de nasjonale læreplanene. Kan kunnskapsministeren redegjøre overfor Stortinget for hvilke konkrete endringer det er Kunnskapsdepartementet jobber med, og hvordan disse endringene skal bidra til at elever lærer mer?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:33:16]: Læreplanene er viktige, og jeg registrerer at de har stor oppslutning i sektoren. Det er jeg glad for. Allikevel ser vi enkelte tydelige signaler på at de ikke fungerer optimalt. Derfor har jeg allerede gjort endringer i læreplanen knyttet til matematikkfaget i videregående skole, for vi ser at det ikke treffer godt nok.

Når det gjelder andre endringer som er varslet, er de knyttet til digitale ferdigheter som en grunnleggende ferdighet i norsk skole. I dag er lesing, skriving, muntlig framføring og digitale ferdigheter de grunnleggende ferdighetene. Jeg tenker det er viktig at vi i lys av de resultatene vi ser, må våge å prioritere i større grad. Ser vi på de minste – fem-, seks-, syv-, åtte- og niåringene – er det faktisk viktigere at de kan lære seg å lese, regne og skrive. Først når de kan det – når det er full satsing på det, full kvalitet i arbeidet, full oppmerksomhet rundt det – kan de bli steingode i digitale ferdigheter. Derfor utreder vi også et eget teknologifag for å sikre det.

Ane Breivik (V) [10:34:20]: Venstre deler engasjementet for å styrke elevers digitale ferdigheter. Kunnskapsministeren har også engasjert seg mye i skjermbruk i skolen, derfor vil jeg spørre kunnskapsministeren: Hva har kunnskapsministeren gjort for å øke skoleeiers innkjøpskompetanse, og har statsråden vurdert å etablere et senter for kvalitetssikring av digitale læremidler i skolen?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:34:50]: Jeg skal prøve å svare kort, for det foregår veldig mye innenfor dette temaet. Det har vært et stort behov for sterkere statlig styring, og det er mye å rydde opp i. Vi har bl.a. gått sammen med KS og hørt med KS og kommunene om hva de trenger. De trenger f.eks. en egen læremid-

delkatalog, slik at de kan se hvilke læringsressurser som er gode på personvern, informasjonssikkerhet og universell utforming, og skaffe seg dem. Det er nybrottsarbeid og ble nettopp lansert.

Vi går også sammen med KS for å få bedre innkjøpskompetanse blant kommunene. Vi er på tilbudssiden der, og vi er langt fra ferdige med dette arbeidet. Vi ser også at det blir brukt for mye penger i forbindelse med dette, fordi kommunene er overlatt til seg selv, så her må vi ta et større statlig ansvar.

Vi tar også et større statlig ansvar når det kuttes i fysiske lærebøker. Jeg hadde en samtale i går med hun som ble kåret til årets lærer i Supernytt på NRK, og hun var tydelig på at på barneskolen hennes har de lærebøker bare i matematikk. Det er ikke bra nok.

Ane Breivik (V) [10:35:58]: En problemstilling som også oppstår i økende grad med digitaliseringen i samfunnet, er mobbing, som vi vet skjer både fysisk og digitalt. Trygghet og læring henger tett sammen. I dag er det altfor mange elever som opplever mobbing i norske skoler. Likevel fikk 120 kommuner avslag da de søkte om tilskudd til såkalte skolemiljøteam. Hva vil statsråden si til de 120 kommunene som skal kjempe om de siste ti millionene som er igjen, for å bekjempe mobbing på sin skole, og som har søkt fordi de trenger ekstra hjelp og støtte til å etablere eller styrke team som bekjemper mobbing? Vil hun bare ønske dem lykke til, eller vil hun sørge for at flere får tilgang til hjelp for å bekjempe mobbing?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [10:36:57]: Det er et nybrottsarbeid som er i gang, det som representanten viser til. Vi har prioritert et spisset tiltak som heter kommunale skolemiljøteam. Første gang vi gjorde dette, var i fjor, og det var etterlengtet, viser søknadstallene. Vi styrker derfor potten fra 15 til 45 mill. kr, og i RNB foreslår vi å styrke ordningen med ytterligere 10 mill. kr for at enda flere skoler skal få bedre hjelp til å bygge og trygge gode skolemiljøer.

Vi jobber langs flere spor. Skolemiljøteam er én ting. Vi har også utvidet læringsmiljøprosjektet slik at flere skoler som sliter med skolemiljøet, kan få støtte og veiledning av fagfolk over tid.

Jeg vil også si til slutt at en viktig grunn for å få til mobilforbudet nettopp var at undersøkelser har vist at vi kan få ned mobbetallene, spesielt i ungdomsskolen, blant jenter.

Her er det flere tiltak som er med på å virke over tid, og vi har full innsats på samtlige.

Presidenten [10:37:56]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Kjersti Toppe (Sp) [10:38:14]: Helseføretaksmodellen vart innført i 2002 og har vore debattert og kritisert sidan starten. Spesialisthelsetenesta er vår største velferdsteneste. Ho sikrar pasientbehandling ved sjukdom og har ansvar for beredskap, utdanning av helsepersonell og akutt- og fødetilbod i heile landet.

For Senterpartiet er det sjølvstøtt at ei så viktig velferdsteneste må vera styrt av folkevalde. Lokalsjukehus må utviklast, ikkje avviklast. Beredskapen må styrkast og ikkje kuttast. Desentraliserte helsetenester er ein del av den norske samfunnsmodellen, der alle får dei same rettane til helsehjelp, og det er grunnlaget for tryggleik, busetnad og utjamning av sosiale helseforskjellar.

Arbeidarpartiet har hittil avvist å sikra folkevald styring av sjukehusa våre. Når føretaket planlegg nedlegging av ambulansetenesta i Troms, svarar statsråden at det er føretaket som skal sørja for at befolkninga i regionen har ambulansetenester. Når jordmødrene på Åhus no varslar å seia opp, svarar vel statsråden på same måte.

Oslo får eit nytt sjukehus som Oslo ikkje vil ha, men som helseføretaket fekk dåverande helseministers tilslutning til i eit lukka føretaksmøte i 2016. Da Stortinget innvilga lånesøknaden i statsbudsjettet i 2020 på 29 mrd. kr til første byggetrinn, var omtala i statsbudsjettet av Noregs største sjukehusinvestering nokon gong på tre A4-sider. Skal ein byggja veg i dette landet, vert det fremja eigne omfattande proposisjonar til Stortinget, men skal ein byggja sjukehus, vert prosessen styrt i og av helseføretaka, og Stortinget vert informert.

Vil Arbeidarpartiet opna opp for å avvikla den udemokratiske helseføretaksmodellen og sikra folkevald styring av sjukehusa våre?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:40:10]: Takk for spørsmålet. La meg først si at Norges helsetjeneste sannsynligvis er blant de beste i verden, og det skal den fortsatt være i framtiden. Da er det viktig å ta vare på det som fungerer bra, og så må vi gjøre noe med det som ikke fungerer. Det er grunnen til at regjeringen bl.a. har tatt initiativ til ventetidsløftet, som nå gir resultater. Folk venter stadig kortere på helsehjelp, og vi ser nå at ventetidene og de såkalte helsekøene går ned over hele Norge. Det er positivt, takket være dyktige fagfolk, og et eksempel på at det er politisk styring av denne sektoren.

Det er denne salen som i sin tid vedtok opprettelsen av helseføretaksmodellen, i forbindelse med at staten overtok eierskapet til sykehusene. Det er denne salen som bestemmer statsbudsjettene, tar stilling til Nasjonal helse- og samhandlingsplan, og kan instruere en hvilken som helst helse- og omsorgsminister, hvis det er behov for det, til å følge opp konkrete saker i føretaksmøtene. Da blir det fulgt opp. Jeg er ikke enig i at det ikke er demokratisk styring av vår felles helsetjeneste. Vår fel-

les helsetjeneste er forankret i Stortinget, som den seg hør og bør.

Jeg er enig med representanten i at det alltid er bra å se framover, og mitt mantra er hvert fall at vi skal fornye, forsterke og forbedre vår felles helsetjeneste. Det er også grunnen til at Arbeiderparti-regjeringen nå setter i gang et nødvendig reformarbeid for å se på hvordan vi kan oppgradere tjenestene våre, hvordan vi kan få til bedre samhandling mellom kommunehelsetjeneste og spesialisthelsetjeneste, hvordan vi kan bruke helsepersonell bedre på tvers av tjenestene, hvordan vi kan sørge for høy kvalitet i helsetjenester over hele landet, og hvordan vi kan sørge for at vi bruker knappe ressurser, skattebetalernes penger, så effektivt som mulig. Vi er åpne for å se på både jussen, organisasjonsformene, ansvarsforholdene og finansieringen i arbeidet med å skape framtidens helsetjeneste.

Kjersti Toppe (Sp) [10:42:11]: Statsråden viser til behovet for bedre samhandling. Det er nettopp helseføretaksmodellen som har bidratt til at pasientar vert kasteballar mellom spesialisthelsetenesta og kommunen, fordi helseføretaka har eit sterkt økonomisk fokus. Dei har bidratt til ei sterk nedbygging av sengekapasitet, til at utskrivingsklare pasientar er vortne sjukare. Det har auka samhandlingsutfordringane, som gjer at pasientar vert kasteballar, særleg dei eldre, og det har særleg gått ut over pasientar innan psykisk helsevern.

Når statsråden og Arbeidarpartiet varslar ei helseform som skal sjå på ulike ting, er det då interessant om eit slikt reformarbeid vil inkludera å greia ut alternativ til helseføretaksmodellen, eller om det står heilt fast.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:43:12]: Hvis representanten har dokumentasjon på at det var bedre samhandling for over 25 år siden, da fylkene eide sykehusene, vil jeg gjerne se på det, men jeg har i hvert fall ikke kommet over det.

Det jobbes veldig godt med samhandling mange steder. Jeg var på Drammen sykehus i går, som er en del av helseføretaksmodellen. De samarbeider nå veldig godt med Drammen kommune om et prosjekt som heter Min jordmor, der kvinner som skal føde i Drammen, får tilbud om en helhetlig og sammenhengende svangerskaps-, føde- og barseltjeneste, der jordmødrene følger mødrene gjennom hele forløpet. Jordmødrene var veldig fornøyde, mødrene var veldig fornøyde, og fedrene var også veldig fornøyde.

Dette er et eksempel på framtidens helsetjenester som er fullt mulig å organisere innenfor dagens styring. Denne regjeringen har – også da Senterpartiet var en del av den – økt bevilgningene til samhandlingstiltak med mange hundre millioner kroner. Det er fordi vi vil at

såne gode innovasjonsprosjekter skal få komme nedenfra og opp.

Kjersti Toppe (Sp) [10:44:15]: Det har eg dokumentasjon på, men det kan vi ta etterpå, for mitt siste spørsmål går på korleis vi byggjer nye sjukehus. No er det slik at alle store nybygg dei siste åra eigentleg går i grøfta. Nye sjukehus vert bygde for små, samtidig som dei er dyre. Det er no vorte normalen.

Ved innføring av føretaksreforma i 2002 vart sjukehusa underlagde bestemmingane i rekneskapsloven. Investeringar i sjukehus skulle finansierast ved bruk av oppspart eigenkapital og lån. I praksis betyr det at sjukehusa må spara på drift for å få råd til å investera. Det går ut over mange sjukehus i landet som no vert bygde for små. Sist er Drammen, som det viser seg at har veldig store problem.

Spørsmålet mitt er: Vil statsråden sjå på ei endring av den måten å finansiera nye investeringar i sjukehus på?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:45:22]: Arbeiderpartiet og Senterpartiet har sammen i regjering gjort endringer i finansieringen. Vi har redusert egenkapitalkravet for nye sykehusbygg, vi har bedret rentebetingelsene, og vi har også sammen gjort en historisk styrking av sykehusbudsjettene. Vi må 15 år tilbake for å finne en like høy vekst i sykehusrammene.

Helseregionene prioriterer drift og investeringer ut fra den rammen de har. Det tror jeg i hovedsak er en god modell, for det er de som er nærmest til å vurdere hva det er behov for. Hvis en ønsker å støtte sykehusene mer, er svaret på det å øke sykehusrammene ytterligere.

Når det er sagt, er jeg helt uenig i representantens beskrivelse av at alle sykehusprosjekter går i grøfta, hvis jeg hørte det riktig. Det er beviselig feil. Vi bygger nå topp moderne sykehus i Norge i verdensklasse, som er gode arbeidsplasser, bra for pasientene og bra for de pårørende. Det at vi investerer så mye penger i vår felles helsetjeneste, skal vi være dypt takknemlige for.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:46:37]: At vi bygger sykehus som er topp moderne for pasienter og arbeidstakere, kan ikke gjelde på Kalnes i Østfold, iallfall. Er man så uheldig å åpne et bøttekott der, risikerer man bokstavelig talt at det ramler ut tre overleger og fire sykepleiere som har fått det som sin arbeidsplass. Når møter skal avholdes, kastes de ansatte som har spisepause, på gangen, i mangel av spiserom og møterom. Så ille er det at jeg har hørt historier om leger som har måttet gi pasienter og pårørende alvorlige diagnoser og prognoser på sykehusets handikaptoalett.

Det er et sykehus som ble bygd for lite fra start. Nå er det heldigvis planer om nybygg. Dessverre får vi nå be-

kymringsmeldinger fra de tillitsvalgte om at det planlagte nybygget også skaleres ned til det uansvarlige. Det er gitt signaler om at de ansatte ikke vil få egne garderobeskap, men må basere seg på drop-in-garderobe. Konsekvensen er altså at folk må ta med arbeidstøyet hjem.

Mener statsråden at løsningen med drop-in-garderobe er god, eller vil han gå inn i prosessen og sørge for at et nytt bygg bygges tilstrekkelig for arbeidsmiljøet og pasientenes beste?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:47:45]: Hvis vi skal rekruttere og beholde helsepersonell til vår felles helsetjeneste, må vi åpenbart være gode arbeidsgivere. Alt representanten tar opp, er en del av det å være en god arbeidsgiver. Jeg var på Kalnes for et par uker siden og møtte et par hundre av legene. De tok opp med meg den bekymringen representanten her reiser, bl.a. når det gjelder garderobekapasitet. Det ba jeg helseforetaket om å se på, og jeg mener de bør merke seg det. Det bør være mulig å finne praktiske løsninger.

Jeg tror det er riktig som representanten sa, at i etterpåklokskapens lys – det var sikkert noen som sa det tidligere også – ble Kalnes bygget på marginen når det gjelder størrelse. Det er grunnen til at det nå er planer om å utvide Kalnes. Regjeringen har nylig fått en lånesøknad fra Helse sør-øst om nye bygg, store investeringer, som skal utvide kapasiteten. Jeg legger til grunn og forutsetter at tillitsvalgte og verneombud involveres aktivt i den planleggingen, og jeg håper også at vi kan innvilge lånesøknaden.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:48:49]: Jeg var på Kalnes samme dag som statsråden. Det er bra at han er kjent med den situasjonen.

Han er også kjent med at Sykehuset Østfold planlegger å legge ned og sentralisere dialysen i Askim, nettopp for å flytte den til Kalnes. Ettersom man allerede er i gang med å skalere ned et nytt tilbygg på Kalnes innenfor kostnadsrammen på 4,3 mrd. kr, ville kanskje det klokkeste vært å beholde dialysen i Askim der den er, for ikke å lage seg ytterligere plassmangel. Sånn tenkes det dessverre ikke i et helseforetak.

Det kunne være fristende å spørre om helseministeren vil ha en instruks fra denne sal, for jeg stoler dessverre ikke på styreverkene i helseforetakene når det gjelder dette. Kalnes ble bygd for lite tross kraftige advarsler. Hva disse innsparingene som ble gjort da, har kostet oss til nå og vil koste oss i framtiden, er svimlende å tenke på. Mener statsråden fortsatt vi har en god måte å planlegge, utvikle og bygge sykehus på i dag?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:49:45]: I stort mener jeg det. Det er også mange eksempler på nye syke-

husbygg som realiseres både til budsjett, til avtalt tid og som er gode arbeidsplasser.

Vi må alltid være åpne for å diskutere forbedringer. Jeg har sagt flere ganger i denne sal at det 25 år etter at staten overtok eierskapet til sykehusene og vi innførte helseforetaksmodellen, er bra å se over om vi kan gjøre ting for å bedre finansieringsordningene, bedre betingelsene, se på om det er grep som må tas for at vi skal få enda bedre helsetjenester. Den dagen vi slutter å se framover og bare ser oss tilbake og sier at nå er alt ferdig bygget, stopper utviklingen opp. Vi må være nysgjerrige på framtiden. Hvis dette nå er nye signaler fra Senterpartiet om at man har lyst til å være med i et sånt reformarbeid, ønsker jeg det veldig velkommen, for jeg tror det kan være bra.

Jeg har ikke bedt Helse sør-øst om å nedskalere nye Kalnes. Det er Helse sør-øst og Sykehuset i Østfold som vurderer hvor stort sykehus de trenger, og som prosjekterer og sørger for at det blir bygget. Det er deres oppgave. Jeg har ansvar for å ivareta budsjettene overordnet og andre ting.

Når det gjelder dialysen i Askim, har jeg vært og møtt lokalpolitikere der, bl.a. ordføreren fra representantens parti. Jeg har stor forståelse for det og deler langt på vei mange av synspunktene. Dette er noe Sykehuset i Østfold ikke har tatt stilling til, og jeg tror de merker seg de innspillene som har kommet.

Siv Mossleth (Sp) [10:51:28]: Færre og sterkere sykehus er Arbeiderpartiets politikk. Det ble sagt her i går. Jeg ser at ministeren folder hendene. Kanskje ber han om at ingen skal oppdage hvor like Høyre og Arbeiderpartiet er i troen på at det er markedsøkonomisk tenkning og ikke fagstyrt ledelse som skal styre sykehusene våre.

Uroen rundt og kampene for sykehusene i Lofoten og Narvik og DPS-ene i nord er en del av kampen mot sentraliseringen. Vi kjempet for lokalsykehusene i 2015, da Høyre hadde helseministeren. Vi tok kampen for disse sykehusene i regjeringen med Arbeiderpartiet. Vi vant begge rundene, men denne evige kampen for god akuttberedskap og fødetilbud i en landsdel hvor lange avstander og dårlig vær er hverdagen, tar på. Skjønner ikke ministeren at foretaksmodellen gjør at sykehuskampene vil fortsette, uten at ministeren trenger å ta ansvar, uavhengig av om helseministeren er fra Høyre eller Arbeiderpartiet?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:52:40]: Jeg forstår og har respekt for at den store kampsaken nå er en forvaltningsreform i offentlig sektor. Men jeg tror at vi må være ærlige med hverandre og si at en del av de grunnleggende utfordringene i vår helsetjeneste, en del av de grunnleggende omstillingsbehovene vi står overfor,

ikke minst i nord, hadde vært like mye til stede uansett hvordan vi hadde forvaltet og styrt sykehusene våre, for det er ikke det det handler om. Det handler om mangel på helsepersonell, det handler om endret demografi, det handler om hvor folk bor, og det handler om hvordan vi skal sørge for at det er bærekraft, forsvarlighet og kvalitet i tjenestene våre.

Det er ikke noe mål for Arbeiderpartiet med så store sykehus som mulig. Jeg har sagt mange ganger herfra og mener fortsatt at vi bør desentralisere alt som kan desentraliseres. Det handler om at noen ting er så høyspesialisert, krever så mye mengdetrening og så stort pasientgrunnlag i løpet av et år for å ha høy nok kvalitet, at det må skje på de store sykehusene. Alt det vi kan gjøre lokalt, bør vi gjøre lokalt. Hele Norge skal tas i bruk.

Presidenten [10:53:47]: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bård Hoksrud (FrP) [10:54:07]: Så langt i år viser statistikken at det står 64 200 færre personer i helsekø. Det er veldig bra at antallet går nedover, selv om vi fortsatt er langt unna målet om ventetid på 50 dager. Det statistikken ikke sier, er hva som skjer med dem som går ut av køen. På den ene siden vet vi, etter flere oppslag og bekymringer fra helsepersonell og pasienter, at de som går ut av køen, i stor grad kun blir flyttet over til interne behandlingskøer, og at disse blir lengre og lengre. Jeg er bekymret over at køene heller har blitt usynlige enn kortere, og at vi vil se kortere ventetid for første konsultasjon, men lengre ventetid og lengre sykdomsforløp før man faktisk er ferdig behandlet.

Det betyr at man bare går fra én kø til en annen. Det er bare det at den indre køen ikke blir målt, og at vi ikke får lov til å vite hvor lang den faktisk er.

I tillegg har det vært en dramatisk økning i andelen pasienter som blir avvist før de i det hele tatt får lov til å komme på sykehuset. I april ble flere enn 10 pst. av pasientene henvist fra fastlege sendt på dør før de fikk konsultasjon. Jeg er bekymret for at denne ryddingen i listene helseforetakene driver med, kan gå på helsen løs, sånn som vi f.eks. så i Tønsberg, hvor en dame med uhelbredelig hjernekreft ble dyttet ut av ventelisten.

Likevel er det faktisk folk som går helt ut av systemet, og det er positivt. De går ut av køen permanent eller helt til de på nytt blir syke. Disse vet vi også lite om – om hvordan de har kommet seg ut av statistikken. Jeg håper de fleste av dem får helsehjelp, men det er naturlig å tro at noen av dem har kjøpt tjenester privat selv for å få raskere hjelp, at noen blir avvist, eller det helseforetakene kaller rydding i listene, og at noen har gått bort mens de har ventet.

Har statsråden oversikt over hvor mange som går ut av helsekøstatistikken uten å få helsehjelp betalt av det offentlige?

Statsråd Jan Christian Vestre [10:55:56]: Takk for spørsmålet. Jeg er veldig glad for at representanten også gir anerkjennelse for at ventetidsløftet virker. Dette er et partnerskap der arbeidstakerorganisasjonene, arbeidsgiverorganisasjonene og både de offentlige, de ideelle og de private sykehusene bidrar.

Fakta er at det nå er over 60 000 færre som venter på helsehjelp, eller som står i den såkalte helsekøen, sammenlignet med april i fjor. Det er 40 000 færre i helsekø enn da Erna Solbergs regjering gikk av. Vi nærmer oss rekordlave nivåer på antall ventende. Ventetiden for påbegynt helsehjelp har gått ned med 6 dager på ett år, og ventetiden for alle som venter, har gått ned med hele 22 dager på ett år. Vi tar både i bruk alle gode krefter i de offentlige sykehusene, og vi samarbeider bra med de private. Dette fungerer.

Så er jeg, i likhet med representanten, veldig bevisst på at dette skal gi både varige og permanente effekter, og at det ikke skal bidra til at vi løser ett problem for så å skape et annet. For det har vi sett skje tidligere, under andre regimer, når en har forsøkt å få ventetidene ned. Dette følger vi med på ukentlig, både når det gjelder det som heter tid til tjenestestart, og det som heter andel passert tid. Det er ingenting nå som tyder på at de såkalte interne ventetidene har gått opp i helseregionene. Det kan være at en får noen kapasitetsutfordringer ved enkelte avdelinger i kortere perioder, men det vi har gjort i ventetidsløftet, er å ta opp kapasiteten og aktiviteten, sånn at vi faktisk behandler flere.

Jeg synes det er positivt at trenden er snudd, men jeg vil understreke at vi har langt igjen, og jeg kommer ikke til å gi meg før vi har kommet helt i mål. Folk skal være trygge på at de får rask og god helsehjelp. Vår felles helsetjeneste skal være den beste helseforsikringen.

Så er det riktig at noen av dem som får henvisning, avvises, men de blir jo rettighetsvurdert. Noen av dem skal kanskje ikke ha helsehjelp i spesialisthelsetjenesten, men ha det et annet sted, og derfor er det riktig i de tilfellene.

Bård Hoksrud (FrP) [10:58:03]: Ja, mange av dem blir vurdert og får ikke oppfølging fordi man mener at de ikke skal ha det, men det er en dobling av det det var før ventetidsløftet.

Mange av avtalene som er blitt inngått med private som en del av ventetidsløftet, går ut nå i juni. Samtidig er ikke ventetiden gått nok ned, pengene til ventetidsløftet er brukt opp, og helsepersonell må regne med å gå tilbake til både vanlige overtidsregler og vanlig takst.

Det er litt interessant også fordi jeg opplever at statsråden er veldig fornøyd med seg selv når regjeringen nå får gjennomslag for en politikk hvor det offentlige skal kunne nekte private å etablere helsetilbud i Norge, og i

t tillegg kunne pålegge ansatte i private virksomheter å jobbe i det offentlige mot sin vilje. Jeg tror faktisk at Lenin ville vært stolt av den politikken som regjeringen og statsråden nå fører, og lurer på om statsråden også er stolt av å føre en politikk som har tydelige paralleller til gamle, kommunistiske tradisjoner med konfiskering av private arbeidsplasser og en nedleggelse av private virksomheter.

Statsråd Jan Christian Vestre [10:59:00]: Jeg kan berolige representanten med at Lenin ikke er blant mine forbilder, men Einar Gerhardsen og Erik Brofoss er et par av dem. De var noen av arkitektene bak den moderne velferdsstaten og ikke minst at vi skal ha et privat næringsliv som går godt i Norge, og som skaper arbeidsplasser, sysselsetting, verdier og vekst. Det at vi skaper verdier, er forutsetningen for at vi har en velferdsstat, og det er også forutsetningen for at vi har noe å dele. Skape og dele tror jeg vel er det nærmeste man kommer det som er mottoet vårt i denne pragmatiske politikken.

Alt tyder vel på at sykehusene i fjor kjøpte helsetjenester fra private for om lag 18 mrd. kr, og jeg tror de planlegger for 19 mrd. kr i år. Bare siden vi innførte ventetidsløftet, er det inngått avtaler for om lag 350 mill. kr. Jeg synes det er positivt at vi samarbeider med private. Men det må være fellesskapets sykehus som sitter med hånden på rattet, som finansierer, som prioriterer, og som organiserer dette. Ellers mister vi kontrollen på det mest dyrebare vi har, og det er helsepersonellressursene. Derfor er jeg dypt imot Fremskrittspartiets forslag om å gjeninnføre fri etableringsrett.

Presidenten [11:00:05]: Da går vi videre til neste hovedspørsmål.

Marian Hussein (SV) [11:00:22]: Det å føde barn er noe av det vakreste, tøffeste og skumleste en kvinne kan gjøre i sitt liv. Samtidig er det ganske mange norske kvinner som skal føde i sommer, som er bekymret for hvordan fødselsomsorgen er, om det blir rom til dem, eller om de må føde i uegnede rom. Samtidig leser de at det er store utfordringer med å beholde og rekruttere jordmødre i fødselsomsorgen. Noen steder er situasjonen så alvorlig at man er særlig bekymret for sommeren. Det er særlig den alvorlige situasjonen ved Oslo universitetssykehus og Ahus jeg vil vise til.

Fødekvinner, som Sofie Frøysaa, som statsråd Vestre også har møtt, har fortalt sine historier. Samtidig skrev VG om overlegene på fødeavdelingen på Rikshospitalet, som har skrevet følgende i et brev til ledelsen ved sykehuset:

«Et bærekraftig fødetilbud forutsetter at vi iverretar jordmødre med lang erfaring og høy faglig

kompetanse (...). Vi er bekymret for ivaretagelsen av mer uerfarne jordmødre som kan føre til ytterligere frafall, økt sykemelding og manglende rekruttering. En slik situasjon vil kunne medføre at faren for feilbehandling med potensielt alvorlige (og i verste fall fatale) utfall blir uakseptabel høy.»

Dette er dessverre kjent materie. En stor del av årsaken til jordmormangelen er at folk slutter i jobbene sine, og at erfarne jordmødre ikke får fortsette.

Hva vil ministeren gjøre for å sørge for at jordmødre skal skjønne at de får gjøre jobben sin ordentlig, og at fødende i hele landet skal kunne være trygge på å møte en fødselsomsorg som er godt nok bemannet?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:02:28]: Takk for et godt og viktig spørsmål. Vi må alltid lytte til både ansatte, tillitsvalgte og verneombud når de kommer med bekymringer om ting som ikke fungerer. Det forutsetter jeg at alle ledere på alle nivåer i sykehusene våre også gjør. Jeg har klargjort i oppdragsbrevene at man skal ha et godt samarbeid, og at man skal lytte til fagfolk og ta fagfolk med på råd også når man gjennomfører krevende omstillingsprosjekter og står overfor store utfordringer. Suksessene i Norge har vi oppnådd når vi har klart å løse utfordringer sammen, ikke hver for oss. Det må også sykehusene gjøre.

Når det gjelder svangerskaps-, føde- og barseltilbudet i Norge, tror jeg i stort vi må si at det er veldig bra. Det er trygt å føde på norske sykehus. Det er en viktig beskjed fra meg til norske damer i dag, også til dem som skal føde i sommer. Når det gjelder livets store under, er det trygt å føde ved norske sykehus. Men det er utfordringer for tjenesten vår, og en av de utfordringene er mangel på fagpersonell. Vi må ha flere fagfolk, bl.a. jordmødre. Det er også grunnen til at vi har økt utdanningskapasiteten betraktelig, men det er ikke nok. Vi må også sørge for å beholde de jordmødrene vi har. Da mener jeg det er viktig å ta dem på alvor når de forteller om arbeidspress, høy slitasje og mangel på fleksibilitet. Noen av dem sier også at de er usikre på om de vil stå i yrket framover. Det er en marsjordre til oss om å gjøre ting bedre.

Hva kan vi gjøre som er bedre? Jo, i tillegg til å rekruttere flere kan vi sørge for at de som er på jobb, får det bedre. Det handler om å ha en bedre grunnbemanning. Det handler om å ha bedre oppgavedeling, slik at vi kan styrke hele laget rundt den fødende kvinnen, med barnepleiere, vernepleiere og med andre personellgrupper. Det handler om å legge til rette for mer fleksibilitet – sørge for at jordmødre som trenger litt mer fleksibilitet i hverdagen gjennom mer fleksible turnusordninger, får det. Og alt dette er vi nå i gang med å rulle ut. Vi har nær

dialog med foreningene, og jeg vil gjøre det som er mulig for å bedre situasjonen.

Marian Hussein (SV) [11:04:35]: Nesten 50 pst. av landets jordmødre jobber deltid, ifølge medlemsundersøkelsen fra Jordmorforbundet. I tillegg vet vi at mange slutter eller søker seg bort fra fødselsomsorgen på sykehusene. Det handler, som statsråden var inne på, om generell utmattelse og en arbeidsbelastning som er for stor, opplevelsen av ikke å strekke til og ikke få gjort det jordmødrene synes de skal gjøre, og av ikke å få muligheten til å gi én-til-én-omsorg. Det er jo der, på arbeidsplassene, man må ta tak, men samtidig ser vi at helseforetakene planlegger å kutte i fødselsomsorgen, og at de ser at ressursene ikke strekker til.

Siden Stortinget kun kjenner ministeren og ikke de ulike helseforetaksdirektørene, hvilke planer vet statsråden det finnes for å beholde jordmødre og gjøre det mulig for dem å stå i jobb?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:05:39]: De tiltakene jeg har redegjort for nå, vet jeg at alle de fire helse-regionene er opptatt av å ivareta. Jeg forutsetter også at de innføres, og det må skje i nært samarbeid med de tillitsvalgte.

Jeg kjenner meg ikke igjen i beskrivelsen av at det planlegges for å kutte i tilbudet. Når det gjelder Oslo universitetssykehus, som har blitt framholdt i debatten, opplyser de at den totale bemanningen ved fødeavdelingen er uendret, og at de nå også har klart å få på plass turnuser for sommeren. Det er fortsatt for mye bruk av overtid, men folk skal også ha ferie, så det er jo litt krevende, men uten at det går ut over kapasiteten eller kvaliteten i tjenestene. Ved Rikshospitalet har fire av seks jordmødre sluttet eller gått av med pensjon, men det er rekruttert seks nye.

Vi vil styrke svangerskaps-, føde- og barseltjenesten, og det betyr at den må bygges ut og videreutvikles og forsterkes, med fokus på kvalitet. Den skal ikke svekkes. Det kommer jeg til å følge med på også framover, i vår styringsdialog med helseregionene.

Marian Hussein (SV) [11:06:43]: I noen av de notatene jeg har lest fra Ahus, står det at man planlegger for nedtrekk, så det er jo noen helseforetak som planlegger for det.

SV har foreslått å få flere prosjekter basert på «case-load midwifery», en internasjonalt anerkjent modell for fødselsomsorgen som har hatt veldig god effekt over hele verden. Dette er noe ABC-klinikken på Ullevål hadde i sin tid. Nå hørte jeg statsråden referere til Min jordmor-prosjektet, som han og jeg har besøkt ved Drammen sykehus i Drammen kommune. Dette er en godt ut-

prøvd metode som vi vet rekrutterer jordmødre tilbake, også fra kommunen.

Hvordan vil statsråden sørge for at flere helseforetak jobber etter denne modellen, og hvordan vil han tilrettelegge for det?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:07:41]: Dette er framtidens svangerskaps-, føde- og barselomsorg. Regjeringen varslet allerede i Nasjonal helse- og samhandlingsplan, som min forgjenger la fram, at vi ønsket å rulle dette ut, og at vi ønsker å ha en sammenheng der personell kan følge moren som skal føde, hele veien igjennom. Både representanten og jeg har vært i Drammen og sett på dette prosjektet, som både jordmødre, andre fagfolk og mødrene og fedrene er veldig fornøyd med. Det handler om at det er et fast team som følger den som skal føde, både gjennom svangerskapet, under fødselen og i barselperioden etterpå. Det viser seg ikke å koste mer penger. Jordmødrene er mer fornøyd, for de sier de både får faglig utvikling og føler de får gjort en bedre jobb. Mødrene er strålende fornøyd. Nå følges dette også med tanke på en doktorgradsavhandling. Så langt tyder det på, også med erfaringer fra andre steder, at dette også øker pasientsikkerheten. Det blir færre som fødes for tidlig, og det er færre som får fødselskomplikasjoner og plager etterpå. Dette må vi rulle ut i hele landet, og det kommer vi til å gjøre som en del av samhandlingsreformen.

Marian Hussein (SV) [11:08:45]: Det er godt å høre at ABC-klinikken som Oslo la ned, nå skal få nytt navn og hete Min jordmor. Det er ikke så nøye hva barnet heter, bare vi sørger for en bedre fødselsomsorg.

Barsel- og barnepleiere er en yrkesgruppe som får veldig lite oppmerksomhet, men som har en veldig viktig funksjon i barselomsorgen, ikke minst for å frigjøre tid for jordmødrene. SV ønsker å satse mer på dette. Samtidig vet vi at det ikke utdannes barnepleiere nord for Trøndelag i dette landet, og som statsråden vet, er det ganske mange som bor nord for Trøndelag.

Hva vil helseministeren gjøre for å satse på flere fagskoler og flere barsel- og barnepleiestillinger framover?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:09:43]: Det vil regjeringen gjerne ha, og det er gjennomført både et løft for fagskolene og et fagarbeiderløft. Det handler om de formelle utdanningsinstitusjonene og de som søker seg inn på en utdanning, tar utdanning og begynner i jobb. Dette er også en glitrende måte å inkludere flere på, kanskje flere av dem som er utenfor arbeidslivet og kan begynne å jobbe i helsetjenestene våre – selvfølgelig gitt pasientsikkerhet, kvalitet og forsvarlighet – der vi også kan tilby utdanning i arbeid, gjerne i et utstrakt samarbeid med fagskolene våre, som representanten

tar opp. Da får vi flere helsepersonell. Vi kan komme til å mangle 180 000 helsepersonell fram til 2060, og derfor trenger vi mer av alt. Veldig mange av de utfordringene vi står overfor, innebærer at vi må tenke nytt når det gjelder arbeidsoppgavedeling. Jeg er helt sikker på at både barnepleiere, vernepleiere og andre personellgrupper og fagutdannede absolutt kan bistå, avlaste og styrke hele laget rundt den fødende kvinnen. Det er det vi nå ruller ut og vil ha over hele landet.

Marian Hussein (SV) [11:10:47]: Som vernepleier må jeg bare si: Det kan hende at vi ikke bør gå inn i fødselsomsorgen, men vi får snakke med fagskolene om det.

En sak som er ganske viktig for både jordmormangelen og helsepersonellmangelen i dette landet generelt sett, er at vi utdanner flere, vi øker utdanningsstillingene, men hvis vi ikke gjør mer for at flere skal klare å stå i en 100 pst.-stilling over tid, vil vi miste veldig mange unge mennesker som har lyst til å jobbe til de blir pensjonister, også de som er over 62 år.

Hvilke tiltak vil statsråden bidra med for å beholde flere, særlig i overgangene, når livsfasene er for tøffe, enten man er småbarnsmor i tredelt turnus, eller man er eldre og ikke klarer å stå i tredelt turnus etter 62 år? Hvordan vil statsråden sørge for den fleksibiliteten som trengs?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:11:51]: Da kommer vi tilbake til de tiltakene jeg redegjorde for i sted, som bl.a. handler om mer fleksibel turnus og vaktplanlegging. Der det er vilje, er det vei. Jeg vet at det er noen sykehus som har vært fryktelig firkantede på dette. Så er det noen sykehus som har vært veldig løsningsorienterte og tøyd regelverket litt og funnet gode løsninger, sammen med sine tillitsvalgte, og som er veldig fornøyd med det. Da mener jeg at alle de andre sykehusene må lære av dem som faktisk får dette til, for dette er en utfordring. Dette gjelder ikke bare innenfor svangerskaps-, føde- og barseltjenesten, men det er en utfordring. Vi ser det spesielt blant yngre helsepersonell som kommer inn i tjenesten. De har litt andre preferanser når det gjelder arbeidstid og fritid. Mange synes det er tungt å gå mange vakter på natt. Samtidig trenger vi at sykehusene våre er bemannet hele døgnet. Men det finnes altså muligheter, i godt samarbeid mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, for å finne smidige og praktiske løsninger som gjør at den totale belastningen går ned. Det er det vi må rulle ut i hele Norge, og det gjør vi nå.

Seher Aydar (R) [11:13:07]: Arbeidsbelastningen for helsepersonell er for stor. Konsekvensene er hyppige utskiftninger, sykefravær og at mange slutter lenge før pensjonsalderen. Arbeidsbelastningen må ned, men

da må vi altså tørre å snakke om arbeidstida. Turnusarbeid medfører helseproblemer, særlig når det er kort hviletid mellom vaktene. Vi snakker om vakter som kan være på så mye som 19 timer, og arbeidsuker på opptil 60 timer. Forskjellen mellom skift og turnus er ca. tre uker hvert år. Dette er tid som kunne gått til pus-tepauser i en krevende arbeidshverdag og utgjort forskjellen som gjør at folk faktisk kan stå lenger i jobb. Stadig forskyvning av døgnrytme er en belastning som må kompenseres for i form av kortere arbeidstid. Jeg lurer på om ikke statsråden er enig i at det er på tide å si-destille skift og turnus.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:14:05]: De ordningene har litt ulik begrunnelse og historikk og har vært brukt i ulike næringer. Jeg mener det er grunnleggende at større endringer i arbeidstidsbestemmelser er nødt til å komme fra og skje i samarbeid med partene. Partssamarbeidet i Norge er utrolig viktig. Det at folk er organisert i en fagforening, at arbeidsgiverne også er organisert, og at vi sitter rundt det samme bordet og forhandler om løsninger, er helt avgjørende. Alle initiativer som kommer fra partene, vil enhver regjering, og spesielt denne, lytte til og være villig til å diskutere.

Så er det som sagt mye vi kan gjøre allerede i dag. Nå har vi snakket litt om mer fleksible arbeidstidsordninger og mer fleksible turnuser – det kan være ønsketurnuser med mer – men en av tingene som begeistret meg sånn med det prosjektet de har i Drammen, som vi nå vil rulle ut overalt, er at når jordmødrene jobber både i den kommunale helsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten, bidrar det i seg selv til mindre belastning fordi flere deler på vaktene.

Seher Aydar (R) [11:15:11]: Jeg er enig i at de ansatte ofte vet best hvor skoen trykker, og hvordan man kan løse problematikken. Norsk Sykepleierforbund krever f.eks. full likestilling mellom skift og turnus. Fagforbundet skriver i sitt prinsipp- og handlingsprogram at arbeidet for en reform må inneholde en arbeidstids-reduksjon, og de avslutter med dette:

«Ved revidering av Arbeidsmiljøloven vil Fagforbundet kreve at alle typer turnusordninger likestilles med skiftarbeid.»

Dette er krav som kommer fra fagforeningene, og det vises direkte til arbeidsmiljøloven. Når så mange i helse- og omsorgstjenesten jobber såkalt frivillig deltid fordi arbeidsukene er for tøffe, samtidig som en så stor andel av sykefraværet på sykehusene er direkte relatert til jobben, kan sidestilling bidra til at det er mulig både å rekruttere til og faktisk kunne stå i fulle stillinger. Hvis ikke regjeringen vil se på det selv i arbeidsmiljøloven, hva vil den gjøre for å få ned arbeidstida – eller vil den det?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:16:11]: Som sagt, hvis et sånt initiativ kommer fra partene, vil selvfølgelig regjeringen være interessert i å lytte til og diskutere det. Vi har veldig nær og god dialog med partene. Det er jo på mange måter gullet i Norge, hvordan vi organiserer tjenestene våre.

Så må jo alle oppgavene gjøres, og noen ting kommer vi ikke bort ifra, f.eks. at det i helsetjenesten må være akuttberedskap 24-7. Når det gjelder fødsel, kommer jo barnet når det kommer. Det kan være midt i sommerferien, på julaften, midt på natten eller på dagen, og det må vi ta høyde for. Men det er altså muligheter innenfor dagens regelverk til å løse dette på mer fleksible måter, som jeg nå har vist eksempler på.

Jeg er også helt enig med representanten i at vi må få opp heltidsandelen. Fafo har gjort et veldig spennende forskningsprosjekt som viser at hvis man planlegger for personellressursene noen måneder fram i tid – tar høyde for at mødre og fedre skal ha perm, at noen blir syke, og at det må være overtid av og til – og legger dette inn i langsiktig planlegging, går sykefraværet ned, vikarbyrå-bruken går ned, det koster ikke mer penger, og folk er mer fornøyd. Så det er mulig hvis det er vilje.

Presidenten [11:17:16]: Vi går til neste hovedspørsmål.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:17:29]: For Høyre er det viktig å sikre de offentlige sykehusene sterk og forutsigbar økonomi. De sikrer likeverdig behandling i hele landet, de driver forskning, de utdanner helsepersonell, og de er vår viktigste helseberedskap. Samtidig er vi i Høyre krystallklare på at for å møte det fjellet av utfordringer den norske helsetjenesten skal bestige i årene fremover, vil et godt og forutsigbart samarbeid med private være helt avgjørende, både for å sikre pasienter rask helsehjelp og for å gjøre det attraktivt å utdanne seg i et helseyrke med mange karriereveier.

Stortinget behandler nå en ny og oppsiktsvekkende lov som skal gi staten rett til å forby private aktører å utvide eller etablere seg. Det er en radikal venstresving for Arbeiderpartiet, som nå helt åpenbart forbereder seg på å samarbeide med SV og Rødt etter valget. Dette er i praksis et forsøk på å forby helsepersonell å jobbe hos en privat aktør. Dette hadde vi aldri akseptert i noen annen sektor. Utdanner man seg til økonom, kan ikke staten tvinge en til å jobbe med revisjon i kommunen. Regjeringens lovforslag hemmer mangfold og innovasjon og gir færre karriereveier for helsepersonell.

I Dagsnytt 18 på mandag sa helseministeren at lovforslaget kun var en snever sikkerhetsventil, og han snakket om samfunnssikkerhet og beredskap, men det stemmer ikke med innholdet i loven han selv har sendt til Stortinget. Loven gjør det faktisk klart at departemen-

tet kan nekte etablering eller utvidelse for å sikre nødvendig helsepersonellressurser både i sykehus og i hele den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Gitt at bemanningssituasjonen er svært krevende, både i sykehus og i kommuner, vil jeg gjerne ha et svar: Hvor mange ganger i 2023 eller 2024 har mangel på helsepersonell vært så alvorlig at det foreligger nærliggende risiko for at det offentlige ikke vil kunne opprettholde et forsvarlig tjenestetilbud?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:19:30]: Grunnmuren i vår felles helsetjeneste er at vi har sterke offentlige sykehus, at vi har en sterk offentlig primærhelsetjeneste. Det er fordi det er den helsetjenesten som skal ivareta alle akuttfunksjonene, behandle alle alvorlige syke, behandle alle dem som kommer, uansett hvilke helseplager eller lidelser de har. Vår offentlige helsetjeneste kan ikke velge sine pasienter. Vår felles helsetjeneste skal behandle alle, uansett når, hvor, hva og hvor lenge. I tillegg til det skal også vår felles offentlige helse-tjeneste utdanne framtidens helsepersonell. Derfor må vi sikre bærekraften i den offentlige helsetjenesten. Det er prioritet nummer én.

Jeg er helt for at vi samarbeider med de ideelle og de private. Det gjør vi, bl.a. i Ventetidsløftet, der ideelle og private kommersielle sykehus bidrar godt for å få ned ventetidene. Det skjer etter avtale med de offentlige sykehusene, som er og blir dem som må ha hånden på rattet for å sikre at vi bruker knappe ressurser på en god måte.

Det forslaget Stortinget nå skal ta stilling til, innebærer at det er mulig å innføre en godkjenningsordning for private tilbydere. Jeg merker meg at flere av de private tilbyderne er veldig positive til en godkjenningsordning på kvalitet, for det betyr at man kan få et kvalitetsstempel fra det offentlige. Det er også en del av regjeringens lovforslag.

Så sier vi at hvis det skulle komme situasjoner der mangelen på helsepersonell i den offentlige helsetjenesten er så prekær at vi ikke klarer å opprettholde sørge-for-ansvaret og akuttberedskap 24-7, må vi ha en hendel å trekke i hvis det viser seg at et privat alternativ ønsker å etablere seg i konkurranse med det offentlige, slik at det offentlige ikke kan ivareta nødvendige helse-tjenester til befolkningen. Som det står i lovproposisjonen, og som jeg har sagt flere ganger, er det en snever unntaksbestemmelse. Regjeringen kommer ikke til å lage en forskrift på dette nå, men vi må ha hjemlene på plass hvis dette skulle bli et problem i framtiden.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over president-plassen.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:21:36]: Jeg registrerer at jeg ikke får svar på spørsmålet mitt om hvorvidt

det har vært situasjoner som har betydd at man ikke vil kunne opprettholde et forsvarlig tjenestetilbud. Dette forslaget er både inngripende, uambisiøst og naivt. Det tar fra helsepersonell friheten til å velge arbeidsgiver. Det viser liten tro på det offentliges evne til å være en attraktiv arbeidsgiver. Det er også veldig naivt å tro at helsepersonell automatisk vil gå tilbake til det offentlige hvis private aktører nektes godkjenning.

Over år har bemanningssituasjonen ved landets største traumeavdeling, Ullevål, vært prekær, uten at regjeringen har engasjert seg nevneverdig. Ansatte har ment at det er fare for liv, og det gjør den nasjonale krise- og katastrofeberedskapen i Norge svært sårbar. Er dette et tilfelle der mangel på personell vil bety at statsråden vil forby etablering av private eller utvidelse for private i Oslo?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:22:35]: Det har ikke vært eksempler på dette i 2023 eller 2024, og vi skriver også i lovproposisjonen at dette er for ekstraordinære tilfeller, men at det kan skje. Det er ikke utenkelig, spesielt i Distrikts-Norge.

La meg da være enda mer konkret, med et eksempel fra vår nordlige landsdel, der det nå mange steder er vanskelig å rekruttere helsepersonell. La oss si at det kommer et privat tilbud vegg i vegg med et offentlig sykehus. Det private tilbudet er kun åpent på formiddagen, og de tilbyr kun noen enkle operasjoner og noen enklere inngrep, som helt sikkert er viktige for dem som har behov for det, men de har ingen akuttberedskap. Det er ikke noe akuttmottak der når folk blir alvorlig syke, det er ingen som kan ta imot når det er en kvinne som skal føde, når noen får blodpropp eller hjerneblødning, og ingen kan gi kreftbehandling der. Hvis det sykehuset som tross alt skal sørge for alle disse grunnleggende funksjonene, ikke har helsepersonell, må vi i gitte tilfeller kunne legge noen begrensninger på hvem som får lov til å etablere seg, ellers klarer vi ikke å opprettholde sørge-for-ansvaret vårt.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:23:44]: Jeg synes statsråden nå egentlig undergraver det han legger frem for Stortinget. Loven som Stortingets helsekomité har behandlet, og som vi skal behandle her i Stortinget om noen dager, er jo veldig tydelig. Den har et helt tydelig punkt som sier at dersom det er utfordrende med helsepersonellsituasjonen, ikke bare i sykehus, men også i den kommunale helse- og omsorgstjenesten, kan man nekte utvidelse eller godkjenning av nye private aktører. Til og med Legeforeningen sier at dette forslaget griper meget sterkt inn i helsepersonellens frihet til å velge den arbeidsgiveren de ønsker.

Jeg frykter at det som skjedde på Dagsnytt 18, og det som skjer her nå, er et litt sånn spill for galleriet. Man

skal fremstå som pragmatisk og på en måte legge lite vekt på denne betydningen, men i samarbeid med blodrøde sosialister i SV og Rødt er dette noe statsråden bruker for å gjøre dem trygge på at dette vil være fint i et samarbeid videre etter valget.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:24:55]: Det var da voldsomt til merkelapper her. Jeg er stolt over det samarbeidet vi har i Stortinget, og jeg er også veldig glad for å føre en pragmatisk helsepolitikk som handler om at ting skal funke. Jeg synes det er helt fint at de offentlige sykehusene samarbeider med det private. De offentlige sykehusene kjøper vel nå mer private helsetjenester enn de noen gang gjorde på Bent Høies vakt, og det er vel selve beviset på at vi har et pragmatisk syn. Men det er forskjell på å være pragmatisk og å være naiv.

Min oppgave som helse- og omsorgsminister er å sørge for at vi nå og i framtiden har ordentlige helsetjenester for alle, at vi kan ivareta sørge-for-ansvaret, og at vi har beredskap, slik at vi ikke mister viktige akuttjenester over hele landet. Det er derfor vi ønsker å ha denne hjemmelen.

Alt det jeg har sagt nå, står tydelig i proposisjonen, så jeg må be representanten lese den på nytt. Det står også i proposisjonen at det ikke er et mål å redusere antall private. Men vi må sikre at vi har en offentlig helse-tjeneste i bunnen som fungerer, og så må den gjerne samarbeide med private aktører også framover.

Presidenten [11:25:24]: Den munnlege spørjetimen er då over, og me går til sak nr. 2, som er ordinær spørjetime.

Sak nr. 2 [11:26:08]

Ordinær spørretime

Presidenten [11:26:11]: Det blir nokre endringar i den oppsette spørsmålslista, og presidenten viser i den samanhengen til spørsmålslista i salappen.

Endringane var som følgjer:

Spørsmål 6, frå representanten Helge André Njåstad til finansministeren, er overført til fiskeri- og havministeren som rette vedkomande.

Spørsmål 7, frå representanten Marie Sneve Marti-nussen til finansministeren, vil bli teke opp av represen-tanten Bjørnar Moxnes.

Spørsmål 15, frå representanten Tobias Drevland Lund til klima- og miljøministeren, vil bli svara på av for-skings- og høgare utdanningsministeren på vegner av klima- og miljøministeren, som er bortreist.

Spørsmål 16, frå representanten Sofie Marhaug til justis- og beredskapsministeren, vil bli svara på av kunn-

skapsministeren på vegner av justis- og beredskapsmi-nisteren.

Spørsmål 1

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:26:40]: «Etter snart fire år har regjeringen ingen løsninger på bordet for pasienter som trenger rehabilitering. Riksrevisjo-nens rapport om rehabilitering, som kom i fjor, viste at pasienter rett og slett ikke får den hjelpen de trenger. Og anbudet for rehabilitering er utsatt til oktober. Etter snart fire år med en arbeiderpartiledet regjering er det betimelig å spørre hvordan regjeringen faktisk skal sik-re at pasienter får tilgang til helt nødvendig spesialisert rehabilitering.»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:27:12]: Takk for spørsmålet. Rehabilitering er et viktig fagområde, og Riksrevisjonens rapport har gitt både nyttige og viktige innspill om mangler og forbedringstiltak, som vi selv-følgelig tar på alvor og følger opp. Riksrevisjonen på-pekte bl.a. mangelfull samhandling og at vi trenger bed-re data om rehabiliteringstjenestene for å sikre kvalitet og styring. Dette tok vi opp i Nasjonal helse- og sam-handlingsplan, med tiltak for både å bedre datakvalite-ten og klargjøring av ansvar mellom kommuner og spe-sialisthelsetjenesten og behov for bedre samhandling. Som Stortinget kjenner til, har Helsedirektoratet fått i oppdrag fra oss å utarbeide en nasjonal plan for rehabi-litering. Riksrevisjonens funn skal følges opp gjennom denne handlingsplanen, og fagmiljøer og brukerorgani-sasjoner tas naturligvis med i arbeidet.

Private rehabiliteringsinstitusjoner, som gjør en viktig jobb, gir behandling som før fram til nye avtaler blir inngått i oktober. I tråd med Stortingets behandling av Nasjonal helse- og samhandlingsplan er arbeidsret-tet rehabilitering ivaretatt som et eget anbudsområde i de nye anskaffelsene.

Det er også lagt vekt på kronisk syke, f.eks. pasienter med MS, Parkinsons og andre hjernesykdommer. De skal ivaretas i anbudene i tråd med Stortingets føringer, som regjeringen selvfølgelig følger lojalt opp. Det skulle bare mangle.

Riksrevisjonen viser til behov for endringer i kjøpe-ne av rehabilitering hos private og ideelle, og at mange avtaler er bortimot ti år gamle. Ifølge Riksrevisjonen gjør dette «at en del av tjenestene som kjøpes inn, ikke er i tråd med nyere kunnskap om hvilken behandling som gir best effekt».

Regjeringen vil opprettholde desentraliserte tilbud ved kjøp av rehabilitering fra private. Det er viktig at pa-sientene tilbys rehabilitering som er i tråd med faglig ut-vikling på feltet, og jeg er trygg på at helseregionene vil

ivareta sitt ansvar for å gi gode og forsvarlige helsetjenester, også når det gjelder rehabilitering.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:29:20]: For det første er jeg veldig glad for at Stortinget etter hardt påtrykk, bl.a. fra Høyre, var så tydelig på arbeidsrettet rehabilitering og løftet det opp i behandlingen av Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Men i det anbudet som Helse sør-øst har ute, og som nå er forsinket igjen, foreligger det altså en behovsanalyse som er veldig tydelig på at rehabilitering i senfase skal reduseres, og at det er et mål i seg selv å ta ned et stort volum i senfase-rehabilitering hos private leverandører. Det er private leverandører som Godthaab og mange andre anerkjente rehabiliteringsinstitusjoner, private og ideelle, som har drevet i mange år. Det er viktig å huske at rehabilitering er det å gi liv til de dagene, kanskje også etter at vi har reddet liv, i norsk helsetjeneste. Jeg er alvorlig bekymret for rehabiliteringsfeltet. Jeg er alvorlig bekymret for at dette anbudet fortsatt er utsatt, og jeg vil gjerne høre hva regjeringen tenker om en rehabiliteringsplan, som Stortinget jo har vært opptatt av.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:30:29]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Det siste svarte jeg på: Det kommer. Når det gjelder de pågående anskaffelsene, mener jeg det er veldig viktig at det skjer på en så forutsigbar måte som mulig. Det gjelder for pasientene og for dem som har behov for rehabilitering, og som gjerne er fornøyde med det tilbudet som finnes i dag, men det gjelder jo i høyeste grad også for de ansatte ved institusjonene og institusjonene i seg selv. Dette er store, komplekse anskaffelsesprosesser. Det har svært høy verdi. Det berører veldig mange, så det må gjøres grundig og ordentlig. Jeg legger meg ikke opp i hvor raskt eller hvor sakte helseregionene jobber med anskaffelsene. Det må de vurdere selv. Men jeg er i hvert fall opptatt av at prosessen er grundig og skikkelig, og at man også lærer av prosesser som ikke har gått så bra på andre områder. Vi har bl.a. bak oss en anskaffelsesprosess innen rusbehandling i Helse sør-øst som jeg tror det er ett og annet å lære fra, og det er viktig at sånne feil ikke skjer igjen. Men inntil de nye anskaffelsene skjer, vil alle som har avtale, drive videre og tilby pasientene god hjelp.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [11:31:36]: Det er ingen tvil om at med de demografiske utviklingstrekkene vi ser, vil ikke behovet for rehabilitering eller spesialisert rehabilitering gå ned i årene som kommer. Det vil snarere øke. Derfor er vi jo bekymret for dette veldig tydelige signalet fra Helse sør-øst om at man skal ta ned et stort volum, særlig fordi Riksrevisjonen er så tydelig på

at over 60 pst. av kommunene mener det er vanskelig å gi innbyggerne gode rehabiliteringstjenester.

Det har vært krevende å følge prosessene i Helse sør-øst, både når det gjelder rusanbudet, og når det gjelder dette rehabiliteringsanbudet, som ble ytterligere utsatt. Jeg vil spørre direkte: Er det gitt politiske signaler om å avvente avgjørelsene om dette rehabiliteringsanbudet til etter valget?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:32:29]: Det er helseforetakene som bestemmer framdrift og prosess og når dette skal skje, og jeg tror de har merket seg at det har vært et stort engasjement mange steder om dette. Det har vært noen uklarheter knyttet til anskaffelsesprosessen. Det vi ga beskjed om i forbindelse med behandlingen av Nasjonal helse- og samhandlingsplan, var at det var viktig at Stortinget fikk sagt sitt. For det hadde vært veldig rart hvis Stortinget i fjor sommer skulle ta stilling til en plan som la de overordnede føringene, og det samtidig ble tatt grep i helseregionene som hadde stor betydning for framtiden, uten at Stortinget hadde fått sagt sitt. Stortinget ga noen føringer på arbeidsrettet rehabilitering – om at det skulle være gode tjenester i distriktene og enkelte fagområder som skulle styrkes.

Når det gjelder spørsmålet om behovsvurderingen og dimensjoneringen, er det i stort et faglig spørsmål som den enkelte helseregionen må ta stilling til basert på de framskrivningene de har, basert på det behovet de har, basert på hvilke tjenester de har i egen regi, og hvordan de kan organisere dette samarbeidet best mulig.

Spørsmål 2

Guri Melby (V) [11:33:48]: «Jordmødre ved fødeavdelingen på Oslo universitetssykehus uttrykker igjen dyp bekymring for pasientsikkerheten foran sommeren 2025. De mangler jordmødre i sommerturnusen og frykter at dette kan føre til uforsvarlig omsorg for kvinner i fødsel.

Ser statsråden også at situasjonen er kritisk og rekrutteringen vanskelig på grunn av avviklingen av ABC-tilbudet og fjerning av seniortillegget for jordmødre, og vil statsråden foreta seg noe for å sørge for at Oslo universitetssykehus reetablerer ordninger som gjør at jordmødre faktisk vil jobbe ved Oslos fødeavdelinger?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:34:26]: Takk for et godt og viktig spørsmål. La meg først si, som jeg sa i den muntlige spørretimen, at vi har et svært godt fødetilbud i Norge, med svært få skader og komplikasjoner. Disse gode resultatene må vi bygge videre på. Regjeringen har i Nasjonal helse- og samhandlingsplan lagt fram vår poli-

tikk for å videreutvikle tjenestene og sikre at det er et trygt føde- og barseltilbud i hele landet. La meg understreke: Det er trygt å føde ved norske sykehus.

Jeg var også veldig glad for å høre på NRK Radio i dag tidlig at de tillitsvalgte som er intervjuet, sier at det er trygt å føde ved norske sykehus, men det må aldri være en unnskyldning for ikke å erkjenne mangler og feil. Vår oppgave som politikere er tross alt å ta tak i det som ikke fungerer godt nok, og jeg er enig med representanten i at det er rom for forbedring. Det forteller jordmødrene oss, og det forteller også en del av de fødende kvinnene og dem som har født. Jeg har møtt flere av dem. Noen er kjempefornøyd med tilbudet, men noen har også fortalt historier hvor jeg tenker at vi ikke skal ha det sånn i vår felles helsetjeneste. Jeg lytter like mye til dem som er kritiske, og til dem som er fornøyde, for vi må jobbe for at alle skal være fornøyde.

Det er en realitet at den største utfordringen nå er tilgang på kvalifisert kompetanse og gode fagfolk. Det betyr at vi må utdanne flere, og det gjør vi. Jeg tror vi aldri har utdannet flere jordmødre enn nå – iallfall ikke siden 2010, som vi har tall for. Vi trenger også spesialsykepleiere, helsesykepleiere, barnepleiere og andre faggrupper, og det er vi i gang med. Så må vi sørge for å beholde dem vi har i tjenesten, og da mener jeg at det er veldig viktig å ta det på alvor når fagfolk og tillitsvalgte forteller at det er høy arbeidsbelastning. Det er for lite fleksible turnus- og vaktordninger, som gjør at mange føler at de sliter seg ut. Det er for mange som sier at de ikke har god nok tid til å være fagperson, også fordi det er et for svakt lag rundt den fødende kvinnen. Alt dette er vi nødt til å gjøre noe med.

Hva gjør vi da konkret? Det ene er at vi fortsetter å utdanne flere. Det andre er at vi har tiltak for å få til bedre ansvars- og oppgavedeling i fødeklinikkene våre, hvor ulike personellgrupper kan samarbeide godt sammen. Vi ber sykehusene om å samarbeide med de tillitsvalgte om å ta i bruk mer fleksible arbeidstidsordninger, turnuser og vaktplaner, fordi vi vet at det også påvirker både arbeidsbelastningen og trivselen.

Når det gjelder situasjonen ved Oslo universitetssykehus, har jeg stilt dette spørsmålet, og får da til svar at turnusen for sommeren nå er lagt. Det virker som det fortsatt planlegges for overtid, men jeg forstår at det er landet en turnus. Oslo universitetssykehus er veldig tydelig i sin kommunikasjon til oss om at verken kapasiteten eller kvaliteten på fødetilbudet skal svekkes i sommer. Det er jeg glad for. Alle som føder i Norge, uansett hvor og når på året, skal være trygge på at de får et forsvarlig, godt og trygt tilbud.

Guri Melby (V) [11:37:32]: Jeg takker for svaret. Jeg har også fulgt med på spørretimen tidligere og regist-

rert at det er et stort engasjement rundt dette temaet, noe jeg er veldig glad for.

Jeg er enig med helseministeren i at utgangspunktet er at fødetilbudet i Norge er trygt. Jeg har selv født to barn på Oslo universitetssykehus og vært veldig fornøyd med tilbudet jeg har mottatt der. Samtidig vet vi at det er folk som ikke er fornøyd, ikke bare fordi de har hatt en negativ opplevelse, men det er også folk som har opplevd helt forferdelige hendelser, f.eks. i 2021. Da skjedde det verst tenkelige. Det var et nyfødt, friskt barn som døde på Ullevål sykehus. Hun het Olina. Helsetilsynet konkluderte i 2022 med at samtidighetskonflikter og bemanningsutfordringer – altså at jordmødre og leger hadde for mye å gjøre – var medvirkende til denne tragedien.

Spørsmålet er: Selv om det nå jobbes mye med å finne bedre løsninger for jordmødre på sikt, mener statsråden at Helsedepartementet sammen med Oslo universitetssykehus og Ahus har gjort nok for å unngå at en tilsvarende tragedie skal skje igjen?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:38:34]: Det er helt fryktelig når sånne ting skjer. En kan bare forestille seg det meningsløse og uerstattelige tapet for foreldre og alle rundt. Vi må gjøre alt det vi kan for at sånne hendelser ikke skjer i helsetjenesten vår. Da må vi være villig til å snu alle steiner, lære av de feilene som har skjedd, og sette inn tiltak, beredskap, rutiner og kvalitetssystemer, som gjør at det ikke skjer igjen. Min klare oppfordring er at det er trygt å føde ved norske sykehus, og at en bør føde ved norske sykehus, med kompetent personell til stede.

Når det gjelder Oslo universitetssykehus, har det vært spørsmål om overordnet bemanning. Det de sier til oss, er at det er verken planlagt for at man skal redusere bemanningen, eller gjennomført redusert bemanning. Noen har sluttet og gått av med pensjon, men etter hva jeg forstår, er det ansatt flere. Det er bra, for det må være nok folk på jobb.

Guri Melby (V) [11:39:40]: Som statsråden også sa, har vi mistet mange av de mest erfarne jordmødrene ved Ullevål sykehus. Det er også problemer ved Akershus universitetssykehus. De har et av Norges travleste føde- og barseltilbud. Tre ledere der har levert oppsigelse på grunn av lav bemanning og knappe ressurser, og tillitsvalgte krever nå strakstiltak. Ifølge en bekymringsmelding fra tillitsvalgte og verneombud er bemanningssituasjonen på bristepunktet. De skriver også at intern kartlegging viser at fødeseksjonen var i rød drift 9 pst. av tiden og utenfor vanlig drift 23 pst. av tiden.

Statsråden har nå i sine svar snakket om en del tiltak som gjøres for å gjøre det mer attraktivt for folk å jobbe, men det er jo helt konkrete tiltak som har blitt fjernet,

bl.a. jordmorstyrte enheter, som ABC-enheten ved Ullevål sykehus, og seniortillegg. Vil statsråden vurdere å gjeninnføre denne typen tiltak, som gjør det mer attraktivt for jordmødre?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:40:37]: Takk for oppfølgingsspørsmålet. Når det gjelder seniortillegg, avlønning og arbeidsbetingelser, er det et forhold mellom arbeidstaker og arbeidsgiver, så jeg skal være litt forsiktig med å ha personlige meninger om det, selv om jeg kanskje har det. Jeg tror det er viktig at det forhandles om lokalt, og at man forsøker å bli enige. Jeg mener at et grunnleggende premiss er at en lytter til og samarbeider godt med fagfolk og tar alle bekymringer fra alle tillitsvalgte, verneombud og ansatte på alvor. Det har vi også tydeliggjort veldig klart i sykehusenes oppdragsdokumenter – at de skal involvere ansatte på alle nivåer i alle viktige saker – rett og slett fordi det er helt avgjørende å lytte til dem som er nærmest pasientene og har skoene på.

Det var masse bra med ABC-tilbudet. Det ble lagt ned bl.a. fordi det var mangel på fagfolk. Jeg tror veldig mye av metodikken i ABC bør tas videre. Det de nå gjør i Drammen med Min jordmor – som jeg gjerne vil spre til hele Norge, og jeg håper Oslo og Oslo universitetssykehus kan samarbeide om noe tilsvarende – er at det er det samme personellet som følger den fødende kvinnen gjennom hele løpet. Det mener jeg vi absolutt bør se på om vi kan gjøre mer av.

Spørsmål 3

Bård Hoksrud (FrP) [11:42:00]: «Høsten 2024 gikk mange sykehus med store underskudd. Samtidig holdt RHF-ene Helse sør-øst og Helse vest tilbake mer penger enn det samlede underskuddet i sykehusene. Den 22. november 2024 foreslo statsråden å styrke sykehusene med 2 mrd. kr, ut over RNB-tildelingene, med begrunnelsen: 'Når de økonomiske resultatene så langt i år har vært dårligere enn forventet, er det behov for å gjøre justeringer.'

Hvorfor ble midlene holdt tilbake av de regionale helseforetakene, i stedet for å gå til pasientbehandling og kortere ventetider?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:42:35]: Takk for spørsmålet. La meg forsikre representanten om at alle midlene til de regionale helseforetakene benyttes og fordeles i tråd med Stortingets forutsetninger. Det er selvfølgelig veldig viktig for oss å følge med på, og det rapporterer vi også årlig på.

De regionale helseforetakenes sørge-for-ansvar innebærer et stort samfunnsansvar. Helseregionen har

også ansvar for å utvikle spesialisthelsetjenesten til gode for befolkningen, og for å kunne håndtere spesielle forhold og samlet risiko ved uforutsette hendelser holder de regionale helseforetakene i noen grad tilbake midler på regionalt nivå. Dette gjelder i alle helseregionene. Det kan oppstå – og har oppstått, og kommer nok også til å oppstå – uventede situasjoner, både i driften og i de igangsatte byggeprosjektene, som helseregionen må håndtere.

Deler av bevilgede midler budsjetteres også sentralt, og den største budsjettposten som budsjetteres sentralt, er kjøp av private helsetjenester, inkludert avtalespesialister. Når våre felles sykehus nå har gjort en ekstraordinært god innsats gjennom våren for å redusere ventetiden og helsekøene, har det bl.a. vært løst gjennom at de regionale helseforetakene har finansiert tiltak direkte over sine budsjetter for at de skal ha mest mulig effekt, og for at de skal være kraftfulle nok.

Bevilgninger til å dekke ikke-betalbare kostnader som avskrivninger kan gi mulighet til interne låneordninger, som sammen med lån fra staten gir mulighet til å gjennomføre prioriterte investeringer i helseforetakene raskere enn hvis vi ikke hadde hatt det.

Styresaker i Helse sør-øst og i Helse vest viser at alle midler i revidert nasjonalbudsjett og nysalderingen i 2024, som representanten spør om, ble fordelt ut til helseforetakene for å gå til pasientbehandling og kortere ventetider samt oppnå budsjetterte resultater. De økonomiske resultatene så langt i 2025 viser at det er en krevende økonomisk situasjon i flere helseforetak, og det er særlig i de to nordligste regionene at situasjonen er utfordrende. Bærekraftig utvikling av spesialisthelsetjenesten krever god økonomisk styring og at driften tilpasses de økonomiske rammene.

Denne regjeringen har sørget for gode sykehusbudsjetter og gjort viktige endringer i finansieringsmodellen og måten vi finansierer investeringer på. Blant annet er egenkapitalkravet redusert. Økte lån vil imidlertid gi økte rentekostnader, så dette er noe det enkelte helseforetak selv må vurdere, sammen med det regionale helseforetaket – og det til tross for at regjeringen har bedret rentebetingelsene for sykehusene våre.

Til slutt: Vi har altså iverksatt ventetidsløftet. Ved utgangen av april 2025 var ventetidene for påbegynt helsehjelp seks dager kortere enn på samme tid i fjor. Ventetid for alle ventende var redusert med hele 22 dager. Det er nå 64 000 færre som venter enn for ett år siden, og det er 40 000 færre som venter på behandling sammenlignet med oktober 2021, da denne regjeringen tiltrådte. Det viser at pengene kommer fram, og at det bidrar til økt aktivitet og kapasitet, som gir folk raskere helsehjelp.

Bård Hoksrud (FrP) [11:45:38]: Ja, vi ser at investeringer sprekker, og vi vet det er behov for større investeringer i sykehusene også i årene som kommer. Jeg må innrømme at jeg mistenker litt at de regionale helseforetakene, RHF-ene, forsøker å bygge opp kapital til disse kommer, for man frykter store kostnadsoverskridelser.

Det gjør at midler som ble bevilget for å styrke pasientbehandlingen, i stor grad blir værende i administrasjonen i helseforetakene. De kommer ikke ut til sykehusene. Det skjer samtidig som ventelistene fortsetter å vokse, og pasienter må vente på helsehjelp.

Mener statsråden at det er pasientenes beste som står i sentrum når pengene holdes tilbake i systemet i stedet for faktisk å gå til behandling og korte ned ventetiden, som jeg oppfatter at statsråden har vært tydelig på at pengene skal gå til? Når store penger blir holdt igjen, altså at det er mer penger som blir holdt igjen i RHF-ene enn det de lokale helseforetakene går med i underskudd, gjør det at det er kjempetrøblete å klare å levere for de lokale sykehusene.

Statsråd Jan Christian Vestre [11:46:42]: Jeg forstår spørsmålet godt. Det er slik at vi finansierer sykehusene gjennom en ramme, og så har vi noen prioriteringer, bl.a. i de årlige oppdragsbrevene. Der er det veldig tydelig kommunisert – og tro meg, jeg har forsikret meg om at alle helseregioner og helseforetak har oppfattet det – at hovedprioriteten nå er å redusere ventetidene. Så jeg forventer at økt økonomisk handlingsrom brukes til å redusere ventetidene. Det handler om alt fra å utvide åpningstidene, la helsepersonell som ønsker å jobbe ekstra, få mulighet til det også i den offentlige helsetjenesten, investere i ny tidsbesparende teknologi, kunstig intelligens og medisinsk-teknisk utstyr og å ha et godt samarbeid med private. Det er vel nå også satt rekord i kjøp av private tjenester for å bidra til at helsekøene skal reduseres.

Pengene kommer fram, men det kan være gode grunner til at de regionale helseforetakene holder igjen noe, også for å sørge for at de har bærekraft framover. Så lenge de når målene sine, får det være opp til dem.

Bård Hoksrud (FrP) [11:47:45]: Regjeringen har også endret finansieringsmodellene for sykehusene, slik at en mindre andel av midlene går til innsatsstyrt finansiering, og en større andel gis som en fast ramme uavhengig av hvor mange pasienter man faktisk behandler. Det gjør at det rett og slett ikke lønner seg like mye å øke aktiviteten. Vi ser at sykehus i noen tilfeller heller avlyser operasjoner enn å hente inn vikarer ved sykdom. Denne modellen ble innført omtrent samtidig med at ventetiden begynte å øke, og sammenhengen er ganske tydelig. Likevel har regjeringen valgt å overse

dette og forsøker i stedet å løse problemet gjennom ventetidsløft, der leger og helsepersonell får svært høye satser for å jobbe kveld og helg. Jeg får mange tilbakemeldinger fra slitent helsepersonell. Det er tydelig at lønnsnivået i ventetidsløftet driver opp kostnadene og forventningene uten å løse de grunnleggende problemene.

Mener statsråden det er en god modell å holde fast på, eller vil statsråden nå vurdere å øke innsatsstyrt finansiering, slik at det faktisk lønner seg å behandle flere pasienter gjennom normal drift på sykehusene?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:48:45]: Det viktigste med ventetidsløftet er alle de tiltakene som iverksettes som gir varig, permanent, positiv effekt. Jeg er helt enig i at ekstraordinær poliklinikk og utvidede åpningstider kan vi gjøre av og til. Nå har det vært helt nødvendig, for vi kunne ikke bare fortsette å skyve foran oss titusenvis av pasienter som har ventet for lenge. Vi må huske på at sykehusene nå gjennom vinteren og våren har behandlet titusenvis flere pasienter. Det er derfor denne såkalte helsekøen raser nedover. Det er veldig positivt for folk som får raskere helsehjelp. Men jeg møter også mange helsepersonell som er veldig glad for dette, for de sier at nå går de fra jobb og er litt mindre bekymret for at det står noen i denne køen som burde hatt hjelp som ikke får det, og at det også er faglig tilfredsstillende å se at resultatene kommer.

Jeg aksepterer at vi har ulikt syn på hvor stor andel innsatsstyrt finansiering vi skal ha. Det var Arbeiderpartiet i sin tid som innførte dette systemet. Vi er for dette systemet. Men vi mener at den balansen vi nå har funnet, som er mer i tråd med det fagfolkene og tillitsvalgte også sa i sykehusutvalget, er riktig, og vi kommer til å beholde den balansen mellom grunnfinansiering og innsatsstyrt finansiering, ISF.

Spørsmål 4

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:50:10]: «Halvparten av alle psykologer som utdanner seg nå, gjør det i utlandet. Helsedirektoratet foreslår å erstatte dagens lisensordning for psykologer med utdanning fra utlandet med en egnethetstest, noe bl.a. Norsk psykologforening og lederne ved universitetene som utdanner psykologer i Norge, advarer kraftig mot.

Vil statsråden be direktoratet opprettholde dagens lisensordning, slik at psykologer utdannet i utlandet har de aller beste faglige forutsetninger for å gi god og trygg pasientbehandling i tråd med faglig praksis i Norge?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:50:46]: Takk for et godt og viktig spørsmål.

Som representanten påpeker, er det mange som nå velger å utdanne seg til å bli psykolog i utlandet, og mange av disse utdanner seg i Danmark og i Polen.

Psykologutdanning er, som kjent, en ikke-harmonisert utdanning i EUs yrkeskvalifikasjonsdirektiv, og det innebærer at Helsedirektoratet ved søknader om autorisasjon, altså når folk vil jobbe i Norge, må gjøre konkrete vurderinger av den enkelte søkers kvalifikasjoner. Søkere som har kvalifikasjoner som vurderes å være vesentlig forskjellige fra den norske utdanningen, må gjennomføre såkalte utligningstiltak for å få autorisasjon for dette i Norge. De gjennomfører i dag en prøveperiode med veiledet praksis.

Helsedirektoratet foreslår ikke å erstatte dagens ordning med veiledet praksis. Norge er gjennom yrkeskvalifikasjonsdirektivet forpliktet til å gi disse søkerne valget mellom en prøveperiode eller en egnethetsprøve. ESA sendte i september i fjor et formelt åpningsbrev til norske myndigheter der de påpeker at Norge bryter med våre forpliktelser i direktivet fordi vi ikke tilbyr disse egnethetsprøvene.

Retten til å velge mellom en prøveperiode eller en egnethetsprøve er tatt inn i vår EØS-forskrift, men i praksis har det ikke vært mulig for søkere å velge en egnethetsprøve, fordi det ikke har vært tilbudt i Norge. Derfor har Helsedirektoratet fått i oppdrag å opprette tilbud om egnethetsprøver. Jeg vil understreke at muligheten for å gjennomføre veiledet praksis med lisens også videreføres etter innføring av egnethetsprøver.

Også jeg har notert meg at de norske psykologutdanningene og ikke minst Psykologforeningen – som vi samarbeider godt med, og jeg har alltid tillit til det de forteller oss – mener at muligheten for søkere til å velge egnethetsprøve som utligningstiltak utgjør en risiko for pasientsikkerheten, og at de også mener at Norge bør søke ESA om unntak fra kravet om søkers valgfrihet. På bakgrunn av det og andre ting har altså Helse- og omsorgsdepartementet bedt Helsedirektoratet om å gjøre en særskilt vurdering av om egnethetsprøve som utligningstiltak for psykologer vil kunne utgjøre en risiko for pasientsikkerheten, og det er et viktig kunnskapsgrunnlag for en eventuell beslutning om å søke ESA om unntak fra dette kravet.

Som jeg håper representanten forstår, kan jeg ikke forskuttere denne vurderingen, men jeg merker meg innvendingene, jeg merker meg bekymringene. De mener jeg vi må ta på alvor. Samtidig skal vi finne en balanse der vi ivaretar våre forpliktelser. Vi kommer også framover til å ha nær dialog med de berørte aktørene, og forhåpentligvis er det mulig å finne en løsning på dette.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:53:47]: Eg takkar for svaret.

Grunnen til at bekymringane vert tekne opp, handlar ikkje berre om Psykologforeningen og dei som utdannar psykologar, men òg om dei som i ulike situasjonar i livet har behov for psykolog. Det er for dei dette er aller viktigast. Norske psykologar er sånn sett i ei særstilling i Europa. Dei kan både diagnostisere og behandle aleine, dei kan vurdere sjølvmondsrisiko og kan ta stilling til bruk av tvang og tvangsinnleggingar. Det er veldig alvorlege spørsmål.

Så til det som går på EØS-forpliktingar, for i yrkeskvalifikasjonsdirektivet § 14-2 er det nettopp ei moglegheit for unntak frå den valmoglegheita som statsråden viser til. Vil Noreg i sin argumentasjon vise til den norske praksisen vi har, og betydninga av å vidareføre han?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:54:48]: Takk for oppfølgingsspørsmålet.

Jeg mener at selv om vi skal etterleve EØS-forpliktelsene, det er veldig viktig for oss, skal vi også tenke selv. Det er veldig viktig at det også er litt kritisk, sunn fornuft, og at det stilles spørsmål ved om dette egentlig passer så godt i Norge. Vi må selvfølgelig ta på alvor, når det sendes et åpningsbrev fra ESA, at dette i realiteten kan bety at det åpnes en sak hvor en mener at vi ikke etterlever de forpliktelsene vi har. Det må vi også ta på alvor, og det er det vi og Helsedirektoratet har gjort.

Nå har vi, som sagt, bedt Helsedirektoratet om å gjøre en vurdering av dette. Vi kan aldri gjøre ting i Norge som utfordrer pasientsikkerheten, som svekker kvaliteten, og som gjør at innbyggerne våre får et dårligere tilbud. Jeg mener at alle som oppsøker psykolog og får hjelp av psykolog i Norge, skal være trygg på at en får sterk, faglig hjelp, og at man er i trygge hender. Og som sagt: Jeg kan ikke nå forskuttere hva konklusjonen på denne vurderingen blir, men når vi har fått den vurderingen, får vi gjøre oss opp en selvstendig oppfattelse av dette.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:55:55]: Vilkåret i EØS-avtalen er å bidra til at ein skal ha samkvem over landegrensene, og i dette tilfellet for psykologar som er utdanna i eit anna land. Det har jo Noreg til gangs vist at ein har eit fungerande system for. Noreg ligg vel i toppen òg med tanke på personar som er utdanna i andre land, og som tek jobb i Noreg. Men då har ein viktig premiss nettopp vore at sidan utdanninga i mange andre land er teoretisk, skal du ha praktisk erfaring med rettleiing frå spesialisthelsetenesta gjennom ein lisensperiode før du går vidare. Direktivet seier jo heilt konkret:

«Der en medlemsstat med hensyn til et gitt yrke anser at det er nødvendig å fravike kravet i forrige ledd om at medlemsstaten skal gi søkeren valget mellom prøveperiode og en egnethetsprøve, skal

den informere de andre medlemsstatene og Kom-misjonen på forhånd og legge fram en tilstrekkelig begrunnelse for fraviket.»

Så det er jo ei konkret moglegheit som ligg der. Vil statsråden melde til EU at det er det Noreg har til hensikt å gjere?

Statsråd Jan Christian Vestre [11:57:01]: Jeg takker igjen for oppfølgingsspørsmålet.

Som jeg har sagt et par ganger nå, kan vi ikke forskuttere den prosessen og de faglige vurderingene som Helsedirektoratet nå gjør, hvor vi har bedt dem om å vurdere særskilt det som handler om forsvarligheten og pasientsikkerheten, og om det er noen risiko forbundet ved dette. Når den vurderingen kommer, får vi da gjøre oss opp en mening. Det er veldig viktig å vite at det finnes fleksibilitet også i direktivet, men samtidig er det jo sånn at ESA har sendt et åpningsbrev på denne saken. Så vi må i hvert fall kunne slå fast at de ikke har vært veldig fornøyde med svarene de har fått historisk fra Norge.

Det er ikke slik at psykologer som utdannes i Danmark, nødvendigvis er dårligere faglig stilt eller vil være dårligere fagfolk en psykologer vi utdanner i Norge, så også vi er tjent med at det er en viss mobilitet i dette arbeidsmarkedet. Men igjen: Vi må aldri la det gå ut over pasientsikkerhet, forsvarlighet og kvalitet. Det skal vi selvfølgelig sikre.

Spørsmål 5

Kjersti Toppe (Sp) [11:58:21]: «Legeforeningen trekker seg fra arbeidet med regjeringens nettlegepilot. De mener det ikke kan forsvares av faglige grunner. Et sentralt punkt i fastlegeordningen er kontinuitet mellom pasient og lege. Tiltak som direkte svekker denne, må unngås, og midler må i stedet brukes til å styrke fastlegeordningen.

Vil statsråden lytte til fastlegene og ikke gå videre med en ordning med kommunal nettlege på utsiden av fastlegeordningen?»

Statsråd Jan Christian Vestre [11:58:54]: Takk for spørsmålet. Jeg er kjent med Legeforeningens beslutning og respekterer selvfølgelig den. Så vil jeg gjerne si at fastlegeordningen er og forblir en hjørnestein i vår felles helsetjeneste. Det er nesten 25 år siden den ordningen ble innført. Da het helseministeren Tore Tønne, fra Arbeiderpartiet. Når jeg reiser rundt i Europa og møter kollegaer, er det som ofte trekkes fram med Norge, at vi har en så fremragende god fastlegeordning.

Da Senterpartiet og Arbeiderpartiet kom i regjering, var fastlegeordningen i dyp krise. Mange fastleger sluttet, antallet nordmenn uten fastlege eksploderte, og

mange sa at de ikke ønsket å stå i yrket. Senterpartiet og Arbeiderpartiet tok felles grep, vi bevilget 1 mrd. kr ekstra til ordningen og fikk snudd utviklingen. Nå ser vi at det går mye bedre. De siste to årene har nesten 200 000 flere nordmenn fått fastlege. Vi har aldri rekruttert flere fastleger enn nå. Legene sier at de kan tenke seg å stå lenge i yrket. Dette er kjempepositivt. Vi har reddet denne ordningen fra å forvitte, og vi har slått fast at gullet i vår felles helsetjeneste og allmennlegetjeneste er fastlegeordningen.

Da vi la fram en stortingsmelding om å fornye, forsterke og forbedre allmennlegetjenestene våre, var det i dyp kjærlighet til fastlegeordningen, for vi ønsker at den også i framtiden skal være innbyggernes førstevalg. Da må vi fortsatt jobbe for at alle som ønsker det, får fastlege. Da trenger vi også at det rekrutteres flere, og at fastlegene vil stå i yrket. Vi må sørge for at fastlegeordningen også følger med i timen og tilbyr tjenester befolkningen ønsker. Jeg er veldig glad for at Legeforeningen støtter regjeringens forslag om både digital timebestilling, at det skal tilbys digitale konsultasjoner og videokonsultasjoner for henvendelser som er egnet for det, og en rekke andre grep vi gjør for å bidra til mer tverrfaglige fastlegekontor. Vi må fornye, forsterke og forbedre velferden vår for å sørge for at velferdstjenestene våre også har høy oppslutning framover.

Regjeringen har foreslått å gjennomføre et begrenset prøveprosjekt med kommunal nettlege. Det handler om at innbyggerne våre som i dag kanskje venter for lenge på fastlegetime, kanskje ikke har fastlege eller har svært enkle konsultasjoner som kan egne seg godt for et digitalt tilbud, får muligheten til å prøve ut det. Derfor har vi invitert 10–20 kommuner til å være med i dette forsøket. Det vil da fungere på den måten at pasienter som ønsker legetjeneste, må gå inn på Helsenorge. Der må de først prøve å finne time hos sin egen fastlege. Hvis fastlegen ikke har tid innen rimelig tid, vil en ha muligheten til å se om det er andre allmennleger kommunen har avtale med, som kan tilby legetjenester. Dette tror vi kan avlaste fastlegene og legevaktene, men vi vil selvfølgelig evaluere forsøket, lære av det og ta stilling til eventuell videre utrulling når vi har fakta på bordet.

Kjersti Toppe (Sp) [12:02:02]: Senterpartiet var med på ei styrking av fastlegeordninga da vi sat saman i regjering, det er heilt rett, men vi er like tydelege på at vi er veldig imot dette forslaget, fordi det vil svekkja fastlegeordninga, ikkje styrkja ho. Det vil svekkja det som er gullet i fastlegeordninga, altså kontinuiteten mellom lege og pasient. Statsråden seier at forslaget er lagt fram i kjærleik til fastlegane, men den kjærleiken er ikkje gjengjeld, i og med at dei har trekt seg frå desse forhandlingane.

Spørsmålet er om regjeringa vil køyra fram denne piloten utan at fastlegane no er med på denne utforminga i det heile. Det er lov å snu når ein får så mykje motstand. Dette er òg kritisert opp mot prioritering, for ein prioriterer den friskaste delen av befolkninga i staden for dei sjukaste, som fastlegane kan prioritera sjølv.

Statsråd Jan Christian Vestre [12:03:08]: Det er en del av disse argumentene jeg rett og slett ikke er enig i. Jeg synes at de eventuelle negative konsekvensene av dette overdrives veldig sterkt, og at det legges inn en hel haug med premisser som kanskje slår til samtidig, men det kan også hende at det går ganske bra.

Når det gjelder dette med kontinuitet, er det selvfølgelig viktig, men husk på at pasienter som i dag oppsøker kommunale legevakter fysisk, ikke har noen kontinuitet med den legen. Hvis hvem som helst skulle få øyekatarr og ha behov for antibiotikadråper, vil hvilken som helst lege som har allmennkompetanse, kunne se dette og foreskrive riktige medisiner, slik at man kan komme raskt i gang med behandling og komme tilbake i jobb, skole eller utdanning, hvis man ønsker det. Den ordningen vi foreslår, er egentlig en digital legevakt. Med mindre en mener at vi ikke lenger skal ha legevakter i Norge, fordi det bryter med kontinuitetsprinsippet, forstår jeg ikke helt motstanden mot denne ordningen vi nå vil teste ut.

Kjersti Toppe (Sp) [12:04:14]: Det er faktisk eit mål i Noreg at det er fastlegar som køyrer legevakt, så dei kan koma til sine egne pasientar. Dei har òg ei plikt til å yta augeblikkeleg hjelp, og dei har plikt til å delta i legevakt. Det er ikkje sant, det statsråden seier, at det ikkje er nokon samanheng mellom fastlege og legevakt. Det er eit mål. Det er ikkje alltid slik at ein treff på sin lege, men ofte gjer ein det, iallfall i små kommunar. Det er ein stor styrke. Når vi no skal oppretta ei nettlegeordning, er ein iallfall garantert éin ting: at ein ikkje kjenner den legen ein da skal få behandling frå. Det tenkjer eg er i strid med det som er hovudprinsippet i fastlegeordninga, at vi skal sørgja for og streva etter ein kontinuitet.

Vi har fått vita at denne satsinga fører til at dei må setja på vent alt anna arbeid for digitalisering av fastlegeordninga i Helsenorge. Det har det vorte skrive ein kronikk om i Dagens Medisin, der ein seier at dette vil føra til stans i alt anna arbeid. Kan statsråden kommentera det?

Statsråd Jan Christian Vestre [12:05:22]: Det gjør jeg selvfølgelig gjerne. Det er en påstand jeg sterkt avviser, og som også Norsk helsenett avviser. Det er ikke sann at denne satsingen går ut over andre digitaliseringsprosjekter, men det er en del av hele digitaliseringsstrategien.

Jeg synes det er litt rart at man er så mot å innhente kunnskap, at en er så mot å teste litt nye måter å jobbe på. Vi snakker altså om et ganske begrenset forsøk på 10–20 kommuner. Vi vet at mange er fornøyd med fastlegeordningen, men vi vet også at veldig mange ikke er fornøyd med tilgjengeligheten, og det gjelder spesielt de yngre.

Jeg synes det er litt rart at representanten ikke bekymrer seg for at vi i mange byer nå har en rivende rask utvikling der helkommersielle digitale tjenester mange steder tar over den viktige jobben fastlegene har hatt. Det er litt rart at man på en måte synes det er helt greit at det skal skje i privat regi, men når vi ønsker å teste det ut i kommunal regi – styrt, finansiert og organisert av det offentlige, hvor det vil være mange av de samme fastlegene som deltar i forsøket – er det så skummelt og vanskelig. Jeg har lyst til å prøve, og så får vi se hvordan dette går.

Spørsmål 6

Presidenten [12:06:30]: Dette spørsmålet, frå representanten Helge André Njåstad til finansministeren, er overført til fiskeri- og havministeren som rette vedkommande.

Helge André Njåstad (FrP) [12:06:45]: «Regjeringen har auksjonert ut til havbruksnæringen maksimalt tillatt biomasse (MTB) gjennom flere år for mange milliarder kroner. Denne kjøpte MTB blir ofte brukt som sikkerhet for finansiering av milliardbeløpet til staten i vederlag. Når havbruksmeldingen til regjeringen nå viser at MTB skal utgå, skaper det usikkerhet for næringen og finansnæringen.

Hva synes statsråden om at rammebetingelsene og stabiliteten for en næringsinvesteringer endres slik?»

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:07:20]: Selskaps-MTB er en øvre begrensning på mengden fisk et selskap kan ha i sjøen til enhver tid, og gir ingen rett til å produsere en viss mengde fisk. I dag brukes justering av selskaps-MTB i akvakulturtillatelser for å regulere lusepåvirkning i et produksjonsområde. Dette har vist seg å ikke fungere godt nok. Regjeringen foreslår derfor i havbruksmeldingen å erstatte justeringen av MTB med en mer effektiv regulering av lusepåvirkning. Når en mer effektiv luseregulering er på plass, vil det ikke lenger være behov for MTB i tillatelser etter akvakulturloven.

Å oppheve selskaps-MTB-en vil gi aktørene fleksibilitet til å tilpasse sin produksjon slik de selv finner det mest lønnsomt, innenfor rammene for akseptabel påvirkning. Alle oppdrettere får videreført sine lokaliteter

og produksjonsmuligheter. Akvakulturtillatelsen vil fortsatt kunne omsettes og pantsettes.

Det er en vesentlig forutsetning i alt regelverk at aktørene må forholde seg til de til enhver tid gjeldende reguleringer. Kjøp av produksjonskapasitet på auksjon gir ikke beskyttelse mot alle framtidige regulatoriske endringer. Verdien av et selskap er drevet av forventede framtidige kontantstrømmer. Finansnæringen verdsatte havbrukselskaper før selskaps-MTB ble innført, og de vil kunne verdsette dem etter opphevelsen av selskaps-MTB.

Det er heller ikke noe i forslaget, isolert sett, som legger opp til endringer i næringsstrukturen. Det nye systemet kan imidlertid gi endringer i enkeltelskapers verdsetting. Enkeltaktørers evne og vilje til å redusere sine utslipp og ivareta sine produksjonsdyr vil få større betydning for verdsettelsen av selskapene. Dette vil skje også om selskaps-MTB videreføres i et nytt system. Havbruksmeldingen bygger på en flerårig tverrpolitisk enighet om behov for å justere rammebetingelsene for å sikre størst mulig samlet verdiskaping innenfor bærekraftige rammer.

Jeg ønsker ikke å pålegge næringslivet unødige begrensninger. En videreføring av MTB-begrensning på selskapsnivå vil føre til at uansett hvor store investeringer eller driftsomlegginger aktørene foretar, vil de ikke kunne produsere mer enn MTB-grensen tillater. Mengdebegrensningen vil derfor være en brems både for verdiskaping og for innovasjon.

Helge André Njåstad (FrP) [12:10:05]: Eg trur dei som eg har snakka med frå næringa, ikkje ser på mengdeavgrensinga som ein brems, men dei ser heller på arbeidspartiregjerings sitt forslag som ein brems for vidare utvikling. Spesielt på Vestlandet er ein verkeleg bekymra for den føreslåtte endringa, og ein ser ikkje føre seg at ho vil bidra til nokon vekst, snarare tvert imot. Det skapar stor usikkerheit.

Det som er eit paradoks her, er at det er denne regjeringa som har selt MTB. Ein har gått ut og hatt auksjonar for å få inn pengar til statskassa og til havbruksfondet og selt MTB, som ein no føreslår å gå vekk ifrå. Det er faktisk pantsett 360 mrd. kr av MTB-verdiar, så å føreslå ei så dramatisk endring frå ein dag til en annan skapar sjølv sagt usikkerheit for næringa, men òg for finansnæringa, som skal finansiera havbruksnæringa.

Ser ikkje fiskeriministeren at det er ei utfordring at ein først sel eit produkt og så seier etterpå at ein skal gå heilt vekk ifrå det produktet som ein har selt, og som næringa og finansnæringa har forhalde seg til?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:11:06]: Nå er det sånn at vi har opprettholdt trafikklyssystemet og reguleringen som lå til grunn da vi kom inn i regjeringss-

kontorene. Det er også sånn at investorer og finansielle aktører allerede i dag er opptatt av bærekraft, men framover vil de nok legge mer vekt på den direkte miljøpåvirkningen til det enkelte selskapet i sine vurderinger. Med vårt forslag som nå er lagt fram, er evnen til å produsere med lav miljøpåvirkning og god velferd ikke lenger bare et omdømme- og risikospørsmål, men også noe som er avgjørende for lønnsomheten.

Vi mener at det vi har lagt til grunn nå, vil være med på å øke den samlede verdiskapingen for en veldig viktig næring for Norge, som har stor betydning for arbeidsplasser, bosetting og verdiskaping. Det er det vi med det forslaget som vi har lagt fram, legger til rette for. Om vi fortsetter som i dag, vet vi at vi styrer mot en brems i vekst og etter hvert stopp i nye tillatelser.

Helge André Njåstad (FrP) [12:12:06]: Eg trur ikkje nokon andre ønskjer meir at dette skal skje på ein berekraftig og sunn måte, enn næringa, men det er eit stort paradoks at ein behandlar ulike næringar på ulikt vis. Viss ein reindriftseigar mistar ein rein, får ein erstatning. Viss ein i landbruket mistar eit dyr, får ein erstatning. Men viss ein oppdrettar mistar ein laks, får ein bot. Det illustrerer den store forskjellen på korleis ein ser på ulike næringar med denne regjeringa sitt syn.

Det starta eigentleg frå dag éin med denne regjeringa. Då kom ein med lakseskatten frå ein dag til den andre. Ein følgde opp no med ei havbruksmelding som næringa sjølv reagerer på. Dette er den siste spørjetimen, og eg får det siste spørsmålet til fiskeriministeren i denne perioden. Då er det passande å spørja om det har vore planlagt frå denne regjeringa å plaga havbruksnæringa så direkte, både med endringar og med ekstra skattar, eller har det berre vorte slik?

Statsråd Marianne Sivertsen Næss [12:12:57]: Jeg vil være veldig tydelig på at havbruksnæringen er viktig for Norge, og vi har ingen som helst plan om å plage den næringen. Det vi legger til rette for nå, er derimot at de skal kunne fortsette den viktige jobben de gjør med å bidra til mat til verden og ikke minst til store eksportinntekter for Norge. Det er Norges nest største eksportnæring.

Det vi vet, er at hvis vi fortsetter innenfor det systemet vi har i dag, vil vi ikke få til en økt samlet verdiskaping. Næringen har vært veldig tydelig på at det systemet vi har i dag, som handler om kollektiv innretning og ingen individuelle insentiver, ikke vil gi de svarene næringen trenger for å kunne nå målene i omstillingen vi står i.

Jeg stiller meg litt undrende til at representanten Njåstad nå ivrer etter å videreføre en begrensning for aktørene, som hemmer innovasjon og verdiskaping. Vi er nødt til å legge til rette for at det lønner seg å drive bra,

og at vi fremmer innovasjon, teknologiutvikling og økt verdiskaping fra den næringen.

Spørsmål 7

Presidenten [12:13:54]: Dette spørsmålet, fra representanten Marie Sneve Martinussen til finansministeren, blir teke opp av representanten Bjørnar Moxnes.

Bjørnar Moxnes (R) [12:14:12]: «Fagsjef Aslak Skancke i oljefondets Etikkråd har uttalt til NTB at «Det er utenfor rådets mandat å vurdere eventuelle folkerettslige forpliktelser som Norge måtte ha med henhold til fondets investeringer». Da oljefondet fikk et sakkyndig råd het det «Petroleumsfondets folkerettsråd», og Stoltenberg I-regjeringen etablerte at brudd på Norges folkerettslige forpliktelser skulle være grunnlaget for å ta selskaper ut.

I lys av at Etikkrådet nå sier det motsatte, vil statsråden tydeliggjøre Norges ansvar i fondets retningslinjer?»

Statsråd Jens Stoltenberg [12:15:11]: Det er Finansdepartementets ansvar å utforme et rammeverk for forvaltningen av pensjonsfondet som ikke bryter med bindende regelverk, heller ikke med folkeretten. Det er regjeringens klare oppfatning at rammeverket oppfyller dette vilkåret.

Etikkrådet skal overvåke og vurdere selskaper pensjonsfondet er investert i opp mot disse etiske retningslinjene. Formålet med retningslinjene er å unngå at fondet er investert i selskaper som forårsaker eller medvirker til alvorlige krenkelser av grunnleggende etiske normer, inkludert folkeretten.

Etter § 4 i retningslinjene kan observasjon eller utelukkelse besluttet for selskaper der det er «uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for» nærmere bestemte normbrudd.

De etiske retningslinjene bygger på konvensjoner og avtaler Norge har sluttet opp om. Kriteriene omhandler bl.a. grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene, alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner og salg av våpen fra selskaper til stater som benytter disse på en måte som strider mot folkeretten.

Retningslinjene er rettet mot selskaper, ikke stater. Samtidig gjelder folkeretten for stater og ikke for selskaper. Selskaper kan likevel medvirke til at stater bryter med folkeretten, f.eks. ved å krenke menneskerettighetene eller humanitærretten. Etikkrådet søker å avdekke om det er selskaper i fondet som kan medvirke til staters folkerettsbrudd etter kriteriene i retningslinjene.

Regjeringen er trygg på at fondets investeringer, de etiske retningslinjene og Etikkrådets anvendelse av dem er i tråd med Norges folkerettslige forpliktelser.

Bjørnar Moxnes (R) [12:17:21]: FNs spesialrapportør har sendt et nytt brev til Stoltenberg, hvor hun påpeker at nesten 7 pst. av hele oljeformuen er investert i selskaper som gjør grove brudd på folkeretten mulig i det okkuperte Palestina. Da jeg spurte finansministeren om det forrige brevet, svarte han at dette er selskaper som «er til stede på Vestbredden, men de bidrar ikke i noe vesentlig grad til ulovlig okkupasjon, til folkerettsbrudd.»

Men FNs spesialrapportør understreker at Norge setter terskelen altfor høyt, for enhver forretningsvirksomhet som gir hjelp eller støtte til israelske styrker, bosettinger eller selskaper i å fortsette sin ulovlige tilstedeværelse, bryter med folkeretten. Dette er altså fra Albane, som er FNs spesialrapportør.

Spørsmålet mitt er: Hvorfor fastholder statsråden at Norge gjennom oljefondet ikke skal etterleve de folkerettslige forpliktelsene som FNs spesialrapportør viser til?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:18:24]: Norge etterlever sine folkerettslige forpliktelser. Det vi også gjør, er at vi faktisk går utover de kravene folkeretten stiller, og har vedtatt etiske retningslinjer som går lenger enn folkeretten. FNs spesialrapportør vil om kort tid få et omfattende svar der vi redegjør for dette mer i detalj. Men jeg tror hovedpoenget her er at vi trekker oss ut av selskaper som medvirker til folkerettsbrudd, enten det er salg av våpen til Israel, eller det er selskaper som bidrar til den ulovlige okkupasjonen av Vestbredden.

Vi har trukket oss ut av en del selskaper, andre selskaper er under løpende vurdering. Det kan godt hende vi kommer til å trekke oss ut av flere. Men det er altså ikke slik at vi trekker oss ut av alle selskaper som har tilstedeværelse på Vestbredden. Det er selskaper som Coca Cola, Carlsberg og mange andre selskaper, som selvfølgelig har virksomhet, tilstedeværelse, på Vestbredden, men som Etikkrådet, basert på de politisk vedtatte retningslinjene, ikke mener bidrar til brudd på folkeretten.

Bjørnar Moxnes (R) [12:19:29]: Da vil jeg anbefale finansministeren å lese Etikkrådets årsmelding, hvor de sier at de ikke tar utgangspunkt i Norges folkerettslige forpliktelser, men i de etiske retningslinjenes ordlyd og forarbeider.

Disse retningslinjene er jo politisk bestemt fra Finansdepartementet og behandles i disse dager av Stortinget. FNs spesialrapportør påpeker punkt for punkt hvordan disse retningslinjene skiller lag med folkeretten. Og FN ber finansministeren sikre at disse to stemmer overens.

Hvorfor skal oljefondets etiske retningslinjer skille seg fra Norges folkerettslige forpliktelser påpekt av Francesca Albanese? Hva vil regjeringen gjøre for å hindre at fondets virksomhet setter oss på kant med FN og folkeretten og dermed også undergraver tilliten til Norge som stat?

Statsråd Jens Stoltenberg [12:20:31]: Det er riktig at Etikkrådet ikke legger bare folkeretten til grunn, for de har mye mer ambisiøse og krevende retningslinjer enn det folkeretten ville innebære. Det er riktig som representanten Moxnes påpeker, at vi i utgangspunktet, i 2000, hadde et folkerettsråd som ga pensjonsfondet råd. Det anbefalte utelukkelse av ett selskap. Nå har vi laget mye mer ambisiøse retningslinjer som går lenger enn folkeretten, og har trukket oss ut av 170 selskaper – tror jeg det var, sist jeg så en oversikt. Og det er en god del selskaper som er satt under administrasjon. Så vi går lenger enn folkeretten, vi begrenser oss ikke bare til kravene som folkeretten stiller.

Det finnes mange lister. FNs høykommissær for menneskerettigheter har sendt en liste der jeg mener det er 97 selskaper. Av dem er vi inne i, så vidt jeg husker, 13 selskaper, og 7 har vi trukket oss ut av. Det viser bare at sett i forhold til de mange listene som nå er ute, er vi ute av mange selskaper, men ikke av alle, fordi vi er uenig i noen av vurderingene.

Spørsmål 8

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:21:55]: «Senterpartiet og Arbeiderpartiet gikk i regjering sammen for å få bygget ny Hamar stasjon og slo fast dette i ny Nasjonal transportplan. Dette er viktig både for togtrafikken og for byutviklingen i Hamar.

Kan statsråden redegjøre for framdriften i prosjektet, og hva han gjør for å sikre at Hamar får realisert dette viktige byutviklingsprosjekt raskest mulig?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:22:24]: Realiseringen av ny Hamar stasjon er viktig for å få flere og raskere tog mellom Oslo og Hamar, det er viktig for transport på Dovrebanelen mellom Oslo og Trondheim, og det er som sagt også viktig for byutviklingen i Hamar by. Jeg hadde gleden av – sammen med statsministeren og den tidligere finansministeren – å slippe nyheten om at dette var et prioritert prosjekt i ny Nasjonal transportplan fra regjeringen, på Hamar våren 2024.

Den nye stasjonen kommer til å bli et attraktivt knutepunkt for de reisende. I tillegg legger den til rette for flere person- og godstog på kort og lang sikt. Reguleringsplanen for stasjonen ble godkjent i 2022, og Bane NOR arbeider nå med å slutføre byggeplanene. Når

selve ombyggingen av stasjonen kommer i gang, vil avhenge av budsjettprosessene. Høsten 2025 planlegger Bane NOR å gjennomføre ekstern kvalitetssikring. Regjeringen tar deretter sikte på å fremme forslag til kostnadsramme for Stortinget, som vanlig prosess er i slike saker.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:23:28]: Som statsråden sier, konkluderte jo Senterpartiet og Arbeiderpartiet – sammen – om at vi ønsket å dra dobbeltsporet helt inn til Hamar stasjon, og at vi ønsket et nytt stasjonsområde, at det skulle bygges, både for å realisere de effektene det vil ha for norsk jernbane ved å binde sørlige deler av landet sammen med Trondheim, og den effekten det har regionalt på Hedmarken. Den nye stasjonen ville kreve mindre plass og er mer effektiv, så det er fantastisk. Og den plassen som da blir frigjort, kunne brukes til byutvikling, mange boliger og også en av de største norske forskningsparkene.

Da er mitt spørsmål, når jeg hører positive tegn her: Det var viktig for Senterpartiet og Arbeiderpartiet at en skulle ha full framdrift i dette prosjektet, og det var også det vi lanserte på Hamar. Når ser statsråden for seg at han vil komme til Stortinget med det neste initiativet, som gjør at en kan legge et grunnlag for en investeringsbeslutning?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:24:30]: Jeg deler representantens synspunkt på at den type ferdigstillelse av infrastrukturen, også med stasjonsløsning, vil være viktig for Hamar by. Først og fremst er det viktig for jernbanen, for å få utviklet et godt kollektivknutepunkt og et knutepunkt som vil gjøre det bedre for de reisende. For regjeringen har det vært viktig å si at vi skal slutføre det som vi har kalt for indre intercity – da med både Hamar, Tønsberg og Fredrikstad som viktige tiltak – i Nasjonal transportplan. I Nasjonal transportplan har vi sagt at vi skal starte opp dette i den første seksårsperioden, og det er det som ligger til grunn for regjeringen.

Så sa jeg i mitt første svar her at vi nå er i en prosess hvor reguleringsplanen er godkjent, og hvor det skal settes i gang kvalitetssikring. Det må jo også til før man eventuelt kan gå i gang med en investeringsbeslutning. Så vet representanten – som tidligere finansminister – at vi kunngjør ikke akkurat her i hvilket statsbudsjett det kan være aktuelt å starte opp.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:25:25]: Da vi hadde de forhandlingene om Nasjonal transportplan mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet, var det kjempeviktig at vi sammen fikk landet at man ikke skulle slutte dobbeltsporet i Åkersvika, men dra det over – det var kostnadsestimert til litt over 3 mrd. kr på det tidspunktet, men sån-

ne ting justeres ofte underveis – og at man i tillegg så byutviklingsprosjektet med å få ny Hamar stasjon: 500 boliger, en stor forskningspark, et mer effektivt område, fantastiske muligheter. Det er også viktig at Arbeiderpartiet – når Senterpartiet går ut av regjeringen – er like forpliktet og like ivrig etter å få dette til, for det er bare en vinn-vinn-situasjon. Da er min siste klare oppfordring og tydelige melding: Ha full framdrift, få dette fram så raskt som mulig. Man må bygge sammenhengende, for hvis det skal bygges i to trinn, får vi ikke ut effekten.

Er statsråden enig med oss i Senterpartiet om at dette prosjektet bør bygges sammenhengende, slik at man ikke rigger ned før man skal begynne å utbedre Hamar stasjon, og at dette bør bygges i én bolk, slik Senterpartiet og Arbeiderpartiet ønsket da vi la fram Nasjonal transportplan?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:26:28]: Ja, jeg deler ønsket om å realisere ny stasjon på Hamar. Jeg er også enig i at det er viktig for byene våre at vi har en jernbanepolitikk som gjør at de byene som ligger relativt tett på Oslo, kan være gode pendler-omland – og ikke bare det, men at de også kan ha mot-pendling og kan vokse, fordi det er enkelt å reise til disse byene og både drive næring og bosette seg. Så det ser jeg positivt på.

Når det gjelder akkurat hvordan man skal rigge prosjektet, vet jeg at det har vært gjort vurderinger av dette med å bygge helhetlig, eller om man skal ha det i to ulike prosjekter som opprinnelig tenkt. Jeg klarer ikke på stående fot å svare ut konklusjonene på det, men jeg ser at det åpenbart vil være fordeler med å bygge helhetlig, hvis det er det som gir oss en rask løsning. Men jeg har ikke noe detaljert kunnskap om det som jeg kan presentere akkurat her og nå.

Spørsmål 9

Erlend Svardal Bøe (H) [12:27:33]: «Veiutbyggingen i Troms har stoppet helt opp med Arbeiderpartiet i regjering, og det er ingen store samferdselsprosjekter som vil vedtas eller realiseres i denne stortingsperioden. Et godt eksempel på det er strekningen E6 Nordkjosbotn–Hatteng som i Statens vegvesen sin nylig publiserte prioritering havner på en 20. plass. Det gjøres også lite for å ta igjen det enorme vedlikeholdsetterslepet som er på fylkesveiene i Troms.

Hva er grunnen til at Arbeiderpartiet i regjering ikke har prioritert samferdselsutbygging i Troms?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:28:19]: Jeg vil innledningsvis minne om at det pågår en omfattende utbygging av viktige riksveistrekninger i Troms fylke. På Hålogandsveien gjennomføres nå et av de aller største

samferdselsprosjektene som er gjennomført i Norge. Prosjektet har en kostnadsramme på om lag 24 mrd. kr. Prosjektet startet opp i 2023 og skal være ferdig i 2028/2029. Også på E8 Sørbotn–Laukslett pågår nå utbyggingen for fullt. Her startet arbeidet opp i 2022, og prosjektet har en kostnadsramme på om lag 4 mrd. kr. Denne omfattende aktiviteten er et resultat av at regjeringen har bevilget midler til prosjektene, fordi vi ser at dette er viktige prosjekter for næringslivet og trafikanter for øvrig i området.

La meg også minne om at denne regjeringen høsten 2023 forhandlet fram og inngikk en tiårig byvekstavtale med Tromsø. I inneværende år er det bevilget nærmere 210 mill. kr til denne avtalen.

I tillegg til den omfattende aktiviteten som nå pågår, er regjeringen godt kjent med at det langs riksveinettet i Troms er flere trafikale utfordringer som det må gjøres noe med. Nettopp derfor har regjeringen i Nasjonal transportplan for 2025–2036 også prioritert oppstart av andre viktige prosjekter i Troms. Dette gjelder prosjektene E6 Nordkjosbotn–Hatteng og E6 Olderdalen–Langslett, som begge er prioritert i Statens vegvesens planportefølje.

Representanten Svardal Bøe viser i sitt spørsmål også til etterslep på fylkesveinettet. Regjeringen legger i Nasjonal transportplan opp til et kraftig løft for fylkesveiene, 16 mrd. kr mer enn en flat videreføring av budsjettet i 2024, og regjeringen følger opp Nasjonal transportplan med en økning på 480,5 mill. kr til fylkesvei i 2025-budsjettet.

Størstedelen av økningen går til opprusting og fornying av fylkesveinettet i rammetilskuddet til fylkeskommunene. Av økningen går 49,5 mill. kr til Troms. I tillegg til dette kommer ordningen med rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene. Det er en regelstyrt ordning som følger rentenivået. I 2025 utgjør det 22 mill. kr for Troms fylkeskommune.

Regjeringen har i tillegg opprettet en ny tilskuddsordning til militær mobilitet på fylkesveier. Tilskuddet er øremerket til 14 bruer, bl.a. i Troms. Tilskuddet setter fylkeskommunene i stand til å gjennomføre tiltak på bruer som er viktige for militær mobilitet. Summen av dette er en kraftfull satsing nå, og framover, på samferdsel i Troms.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:30:54]: De prosjektene som statsråden ramser opp, er jo prosjekter som er vedtatt og jobbet fram av Solberg-regjeringen. Spørsmålet mitt var om nye prosjekter. Jeg registrerer ikke her et eneste nytt prosjekt som er jobbet fram av Arbeiderparti-regjeringen.

Det jeg har lyst til å spørre statsråden litt mer om, er nettopp det vedlikeholdsetterslepet som er på fylkesvei-

ene, som bare blir større og større. I forrige uke var jeg på besøk på Furudalsveien i Balsfjord. Der måtte jeg stå med halve kroppen min nede i et hull på en fylkesvei, der var det gjørme på fylkesveien, og barn kommer seg ikke til skolen der fordi skolebussen nekter å kjøre på den fylkesveien.

Et av grepene som Høyre gjorde i regjering, var at vi opprettet den første statlige tilskuddsordningen for vedlikehold av fylkesveier. Høyre har også i Nasjonal transportplan prioritert 6 mrd. kr mer til bedre vedlikehold av fylkesveier enn det regjeringen la opp til i sin nasjonale transportplan.

Spørsmålet mitt til statsråden blir: Er statsråden fornøyd med den satsingen som er gjort på fylkesveier, når en ser det voldsomme vedlikeholdsetterslepet, f.eks. på Furudalsveien i Balsfjord?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:32:00]: La meg begynne med å gjenta at det nå pågår veldig store, viktige riksveiinvesteringer i Troms, og det vil komme flere viktige riksveiinvesteringer i Troms. Det ligger i Nasjonal transportplan, og vi skal selvfølgelig sørge for at vi får gjennomført disse prosjektene. Det er på vår vakt at det har blitt inngått en byvekstavtale med Tromsø, som de har ønsket seg over lang tid. Det er en offensiv avtale som partene er godt fornøyd med, og som vil bidra til at vi får til god byutvikling og en grønn mobilitet i det byområdet.

Når representanten spør meg om fylkesveier, vet han jo meget godt at fylkesveier håndteres av fylkeskommunene. Fylkeskommunen har ansvar for det, og fylkeskommunen har ansvar for sin prioritering. Regjeringen har bevilget mer penger til fylkeskommunens rammer i flere omganger, senest i budsjettet for 2025, og vi har også denne ordningen som spesifikt bidrar til å avhjelpe de problemene man har på fylkesvei.

Erlend Svardal Bøe (H) [12:33:02]: Spørsmålet mitt var om statsråden er fornøyd med den satsingen som regjeringen har gjort, og det kunne ikke statsråden svare på. Jeg kan i hvert fall si for min egen del at jeg ikke er fornøyd, når jeg ser at vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene øker og øker.

Statsråden kan gjerne stå her og pulverisere ansvaret – hvem som har ansvar for hva, og hele den biten – men det jeg er opptatt av, er hva folk opplever i sin hverdag. Grunnen til at vi har dårlige fylkesveier, er jo tilbake til forvaltningsreformen i 2010, hvor Arbeiderpartiet og Senterpartiet overførte 20 000 km riksvei til å bli fylkesvei uten at det fulgte med penger til vedlikehold og oppfølging av det. Det er grunnen til de store utfordringene vi sliter med i dag. Høyre lanserte den første statlige tilskuddsordningen for bedre vedlikehold av fylkesveier

nettopp for å bidra til å ta ned det vedlikeholdsetterslepet som er.

Når jeg opplever at statsråden ikke har et offensivt svar på dette og ikke engang klarer å si om han er fornøyd eller ikke, så reagerer jeg på det. Spørsmålet mitt er: Hva er det viktigste løftet til Arbeiderpartiet for at en skal få bedre fylkesveier, f.eks. i Troms, som har det største vedlikeholdsetterslepet?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:34:09]: Jeg er ganske sikker på at befolkningen ikke er så veldig opptatt av hva som ble gjort i en forvaltningsreform i 2010, verken i Troms eller andre steder. Man er nok mest opptatt av hva vi gjør framover. Da er det selvfølgelig kjedelig å forklare at det er fylkeskommunene som har ansvaret for fylkesveiene, men sånn er det jo, og det vet representanten Svardal Bøe veldig godt.

Det er vårt ansvar å sørge for at fylkeskommunene er finansiert for å takle de oppgavene de har. Siden vi tiltrådte, har regjeringen gjennomført flere tiltak og økt rammeoverføringene til fylkeskommunene. I tillegg har vi gjennom Nasjonal transportplan lagt opp til å øke bevilgningene til fylkesveier spesifikt over NTP-rammene med 16 mrd. kr mer enn en flat videreføring av 2024-budsjettet. Det er en måte å hjelpe til på.

Så vil ikke jeg gå inn og gjøre vurderinger av hvordan den enkelte fylkeskommune bruker sine midler, men jeg har ikke noen grunn til å tro noe annet enn at de gjør så godt de kan, og at de bruker pengene sine på å ta vare på fylkesveiene sine og utvikle dem. Det er selvfølgelig den oppgaven de har.

Spørsmål 10

Eivind Drivenes (Sp) [12:35:15]: «Nye veier planlegger å bygge ny ringvei rundt Kristiansand. Det er lokalt behov for å øke antall 'dekningsrom'/tilfluktsrom. Her kan man benytte tverrslagsrom som uansett skal bygges mellom tunnellopene. Disse rommene kan bygges større og klargjøres for lengre opphold. Dette vil være en rimelig og effektiv løsning for å øke sikkerheten til innbyggere.

Hva kan statsråden gjøre for å se dette i en større sammenheng enn bare samferdsel og bidra til økt sikkerhet i krisesituasjon?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:35:49]: Statens evne til å beskytte sivilbefolkningen mot skader ved krigshandling er svært viktig for regjeringen. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap legger nå ned et betydelig arbeid med å revitalisere det sivile beskyttelseskonseptet og de sivile beskyttelsestiltakene. Jeg er enig med representanten i at vi må tenke samfunns-

økonomisk ved etablering av dekningsrom og tilfluktsrom, og at det kan være samferdselsprosjekter som i framtiden også bør inneholde slike rom.

Som regjeringen har varslet, og som Stortinget har sluttet seg til i totalberedskapsmeldingen, vil vi gjeninnføre plikten til å bygge private tilfluktsrom raskt. Det vil skje gjennom at vi sender forslag til ny forskrift med oppdaterte kriterier for dette på ordinær høring. Private tilfluktsrom er tilfluktsrom som er beregnet for dem som normalt oppholder seg på den enkelte eiendom. Det kan f.eks. være i et borettslag for dem som bor der, på en skole for elever, på arbeidsplasser eller på et sykehus for pasienter eller for dem som jobber der.

Våpenutviklingen med hypersoniske missiler gjør at varslingstiden fra vi vet hvor et angrep kommer, til vi eventuelt får treff, er vesentlig kortere enn det vi kunne legge til grunn under den kalde krigen, da de fleste av dagens eksisterende tilfluktsrom ble etablert. Det gjør at det er viktig å ha et sted som gir beskyttelse nær der folk oppholder seg. Nettopp derfor starter vi med å regulere plikten til å bygge private tilfluktsrom og dekningsrom.

Offentlige tilfluktsrom er ment for folk som oppholder seg i et område, eksempelvis dem som er utendørs i en by. Dette er et viktig tiltak, og regjeringen ser for seg at vi i framtiden også skal etablere offentlige tilfluktsrom og dekningsrom i tillegg til dem vi har i dag. Dette vil typisk være parkeringskjellere og tunneler som er del av veisystemet. Det er behov for ytterligere faglige utredninger av hvordan slike konsepter kan innrettes og utformes for å gi ønsket beskyttelse med nåtidens trusselbilde. Dette er et arbeid Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap skal prioritere når vi har fått på plass et nytt konsept for private tilfluktsrom. Det er derfor for tidlig å ta stilling til slike løsninger i det enkelte veiprojekt på det stadiet vi er på nå.

Eivind Drivenes (Sp) [12:38:10]: Jeg takker statsråden for svaret, men det er jo litt trist når en ser at Norges dekningsgrad for tilfluktsrom er på 45 pst. Eksempelvis Finland har dekningsrom for 90 pst. av innbyggerne. Kristiansand by har 42 pst. og ligger under landsgjennomsnittet. Det unike med ringveien rundt Kristiansand og tilfluktsrommene der, er at to av innslagspunktene til tunnelen er i relativ nærhet – altså i gangavstand – til store befolkningsskonsentrasjoner i Kristiansand sentrum. Vi får ikke bygd nok tilfluktsrom såpass fort som vi kan få gjort det med denne tunnelen.

Jeg håper statsråden kan få dette igjennom, for Nye veier planlegger denne tunnelen nå, og vi kan ikke vente i årevis på en utredning. Jeg håper statsråden kan klare å få dette litt fortere fram.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:39:08]: Som representanten er kjent med, er ikke tilfluktsrom mitt pri-

mære ansvarsområde. Det ligger under Justisdepartementet. Men fra samferdselssektorens side er vi selvfølgelig innstilt på å hjelpe til der det vil være naturlig, og det vil jo kunne være naturlig knyttet til noen sånne tunnelanlegg. Jeg er innstilt på å utforske det, og det er viktig at vi ser på hvordan vi alle bidrar til totalberedskapen, også fra samferdselssektorens side. Vi har for øvrig andre viktige roller når det gjelder samfunnssikkerhet og beredskap, men også på dette området.

Jeg tar med meg innspillet, men vi må pare beina med et tidsforløp, og jeg er ganske sikker på at vi må ha gjort grundige vurderinger og utredninger før vi setter i gang den type arbeid. Så tror jeg representanten har rett i at vi i hvert fall ikke skal forsinke de pågående samferdselsprosjektene i påvente av noen utredninger om at vi kanskje også skal bruke dem til andre formål. I den grad man har mulighet til å pare den type prosesser, er jo det positivt.

Eivind Drivenes (Sp) [12:40:03]: Jeg takker igjen statsråden for svaret. Jeg håper at statsråden kan ha en samtale med Nye veier, der de fortsetter, for de har startet på en jobb, men de har egentlig ikke hatt noe grunnlag for å gjøre jobben. Jeg håper statsråden kan ta affære og faktisk be Nye veier planlegge dette. Så må de prosessene selvfølgelig gå parallelt, men det at Nye veier faktisk kan klargjøre for dekningsrom/tilfluktsrom i veitunnelene rundt Kristiansand, hadde jeg satt stor pris på om statsråden kunne ordne.

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:40:39]: Jeg har for så vidt ikke noe mer å melde om det. Jeg har merket meg innspillet. Det pågår prosesser i Justis- og beredskapsdepartementet om hvordan man skal håndtere behovet for ytterligere offentlige tilfluktsrom, og vi er nødt til å la dem få gjøre den jobben. Så kan det jo hende at disse tingene lar seg pare i akkurat dette prosjektet. Det kan jeg ikke avvise, men jeg kan heller ikke si at jeg skal ordne det, for det tror jeg vil være litt for dristig å si her og nå.

Spørsmål 11

Siv Mossleth (Sp) [12:41:25]: «Bane NOR vil plutselig mangedoble avgiften for malmtransport på jernbane. Dette skaper svært usikre rammevilkår for en hjørnesteinsbedrift som Rana Gruber. Selskapet vil få økte kostnader i mangemillionklassen. I utgangspunktet ville det statlige selskapet Bane NOR øke kostnadene for bedriften fra 4 til 9 til 63 millioner.

Hva gjør statsråden for å unngå å øke avgiftene og drastisk forverre rammevilkårene i forhold til en bedrift som jobber for å minske CO₂-utslipp, mineralsatsingen og mineralstrategien?»

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:42:10]: Bane NOR har ikke varslet noen avgiftsøkning i den størrelsesordenen som representanten beskriver. Bane NOR har tidligere varslet en avgiftsøkning knyttet til et påslag som særlig var rettet mot malmtransport, men denne ble stanset etter et vedtak fra Statens jernbanetilsyn den 13. desember 2024. Bane NOR anslo at denne økningen ville gi en gradvis økning i kostnader for Rana Grubers transport, til om lag 20 mill. kr i 2028.

Etter vedtak fra tilsynet ble innkreving av hele påslaget på avgiften stanset, ikke bare den foreslåtte økningen. Bane NOR arbeider nå med å oppfylle påleggene fra Statens jernbanetilsyns vedtak, slik at påslaget igjen kan innkreves. Det er for tidlig å si hva den nye avgiften blir, og når innkrevingen vil starte.

Bane NOR har tidligere gitt godstrafikken insentiver ved å gi rabatt på avgiftene på vesentlig underutnyttede strekninger. Siden ingen strekninger i dag oppfyller kravene for å være vesentlig underutnyttet, har Bane NOR startet en gradvis utfasing av rabatten fra 2024 til 2028.

Regjeringen vil jobbe for å bedre forholdene for godstransport på jernbane. I revidert nasjonalbudsjett har vi foreslått en kompensasjon for den langvarige stengingen av Dovrebanen tidligere i år, og en styrking av tilskuddsordningen for å overføre gods fra vei til bane. Regjeringen følger situasjonen for godsoperatørene, og vi vil vurdere ytterligere tiltak dersom situasjonen tilsier det.

Siv Mossleth (Sp) [12:43:45]: Næringsministeren har sagt at metaller og mineraler er en forutsetning for å gjennomføre det grønne skiftet og det digitale skiftet. Det blir sagt at regjeringa vil spille på lag med industrien, partene i arbeidslivet, miljøet og lokalsamfunnene for å få fart på mineralnæringen. Rana Gruber er et selskap som har god dialog med reindriften, og partene har enighet, men er det ikke et paradoks at regjeringa vil satse på mineralnæringen, mens et annet statlig foretak som Bane NOR jobber med intensjon om betydelig å forverre rammevilkårene for den samme næringen?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:44:33]: Nå er det slik at det som på et tidspunkt ble varslet av avgiftsøkning, ikke p.t. er en realitet. Det ble stoppet, og det pågår nå prosesser med å finne ut av hva som er riktig avgiftsnivå knyttet til den virksomheten som bl.a. Rana Gruber bedriver ved å bruke jernbaneinfrastruktur. Det er ikke snakk om at man skal motarbeide næringsaktører, det handler om å finne riktig pris- eller avgiftsnivå for de godene man nyter godt av når man benytter seg av fellesskapets infrastruktur.

Ellers er jeg enig med representanten i at mineralnæringen er svært viktig, og at vi er nødt til å legge til rette for at den kan utvikle seg i Norge. Det er viktig for Nor-

ge, for verdiskaping og for å få til det grønne skiftet, men også viktig i en sånn sikkerhetspolitisk situasjon.

Siv Mossleth (Sp) [12:45:25]: Ustabile rammevilkår og varsling om skyhøye avgiftshopp reduserer jo konkurranseevnen både for jernbanen og for Rana Gruber, som er en sjelden bedrift i norsk gruveindustri. Arbeiderparti-regjeringa har sagt at de styrer videre på Hurdalsplattformen, og der står det om gods på bane at regjeringa vil «bedre dagens miljøstøtteordning for godstransport på jernbane» og «legge til rette for at jernbanen kan ta en større andel av både persontrafikk og godstrafikk» – det ser vi ingenting til på Nordlandsbanen. Videre står det at regjeringa vil

«utarbeide tiltak sammen med godsnæringen for å nå målet om at en større andel av godsvolumet kan fraktes på jernbane».

Jeg hører hva ministeren sier, at varselet er stoppet midlertidig, men kan ministeren her og nå bekrefte at det ikke blir økninger i avgiften for Rana Grubers malmtransport på jernbane?

Statsråd Jon-Ivar Nygård [12:46:28]: Vi er veldig opptatt av å sørge for at godstransport på jernbane har en framtid, og derfor har regjeringen gjennomført en rekke tiltak og skal gjennomføre en rekke tiltak. Jeg nevnte i mitt første svar at vi i RNB nylig har foreslått å utvide den ordinære godsstøtteordningen, og vi har også laget en ordning for å kompensere dem som fikk utfordringer som følge av at Dovrebanen var satt ut av spill.

I Nasjonal transportplan ligger det også en rekke tiltak for å bygge ut kapasiteten på gods, som utvidelser av kryssningsspor og den type tiltak, både i nord og andre steder i landet. Det er en tydelig prioritering, som vi er enig med Senterpartiet om, i Nasjonal transportplan som ligger til grunn for det videre arbeidet.

Jeg har sagt om akkurat denne saken at det her ble et vedtak fra Jernbanetilsynet som gjorde at man måtte trekke seg tilbake igjen og kjøre nye prosesser. Jeg kan ikke forskuttere det – det er Bane NOR som gjør det – men det er en dialog hvor man skal forsøke å finne et riktig avgiftsnivå.

Spørsmål 12

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [12:47:48]: «I kommunikasjonseininga i Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet jobbar det seks personar. I Bane NOR jobbar litt over 30 personar med kommunikasjon. Politiets IT-eining har eigen podkast og ein Instagram-profil med over 150 publiserte innlegg. Miljødirektoratet har ein podkast med over 70 episodar.

Korleis har talet statlege tilsette som jobbar med kommunikasjon utvikla seg dei siste ti åra?»

Statsråd Karianne O. Tung [12:48:12]: Jeg ønsker å gjøre forvaltningen så åpen, tilgjengelig og transparent som praktisk mulig. Å la folk få vite hva vi gjør, hvorfor og hvordan, mener jeg er viktig for tilliten til forvaltningen. Det innebærer også at vi må teste ut nye måter å nå folk på, i de mediene de bruker.

Etter Grunnloven § 100 skal staten legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale. Grunnloven ligger også til grunn for statens kommunikasjonspolitikk. Den har tre mål. For det første skal innbyggerne få korrekt og klar informasjon om sine rettigheter, plikter og muligheter. For det andre skal innbyggerne ha tilgang til informasjon om statens virksomhet. For det tredje skal innbyggerne inviteres til å delta i utformingen av politikk, ordninger og tjenester.

En forutsetning for å nå disse målene er at staten utnytter mulighetene som ligger i ny teknologi og nye kanaler. Ifølge Medietilsynet har podkastbruken i den norske befolkningen økt de siste årene. Da er det naturlig at også staten bruker podkast som et medium, som f.eks. da tidligere forsvarsminister Bjørn Arild Gram inviterte alle statsrådene inn for å lese opp langtidsplanen for Forsvaret som podkast.

Kommunikasjonsarbeidet i forvaltningen er mangfoldig og har utviklet seg de siste årene. Samtidig utfordres kommunikasjonsfunksjonen i staten på kapasitet og kompetanse, ifølge Direktoratet for forvaltning og økonomistyring. De har for øvrig også rapportert at andelen kommunikasjonsansatte av totalt antall arbeidsforhold i staten har ligget stabilt på rundt 1 pst. siden 2016.

Ifølge PSTs nasjonale trusselvurdering for 2025 har fordekte påvirkningsoperasjoner og desinformasjon blitt et sentralt virkemiddel for påvirkning. Da er det desto viktigere at staten informerer og kommuniserer godt i kanaler som befolkningen bruker.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [12:50:10]: Eg er bekymra for antalet kommunikasjonstilsette i staten, og me manglar lærarar og sjukepleiarar.

Me i Senterpartiet er òg opptekne av å utføra jobben, ikkje berre snakka om jobben. Då er det viktig at staten brukar skattepengane våre på å levera best mogleg tenester til folk.

Samtidig produserer altså ei rekkje statlege verksemder podkast. Datatilsynet har Personvernpodden, DFØ har DFØ-podden, Direktoratet for strålevern og atomsikkerheit har Sikre kilder og Havindustritilsynet har podkast med same namn. Konkurransetilsynet har Konkurransesepodden og Digitaliseringsdirektoratet har Digdir. Er dette ei god utnytting av offentlege ressursar?

Statsråd Karianne O. Tung [12:50:49]: Som jeg nettopp sa i svaret mitt, mener jeg at kommunikasjon til befolkningen er et viktig virkemiddel for å sørge for tillit til forvaltningen. Når det gjelder podkaster i statlig regi, styrer ikke vi i detalj hvilke virkemidler de enkelte statlige virksomhetene ønsker å bruke i sin kommunikasjonsvirksomhet. Det har jeg som statsråd heller ingen innsjønning om å drive detaljstyring av.

Jeg har tillit til at statlige virksomheter vurderer sin virkemiddelbruk på en egnet måte, og spørsmål om den enkelte virksomhets bruk av f.eks. podkast, som representanten her er inne på, må besvares av den enkelte virksomhet.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [12:51:35]: Ein seier at me går tom for folk før me går tom for pengar, så det er viktig at politikarar i Noreg har eit edrueleg forhold til korleis me brukar tilsette, spesielt statleg tilsette. Under Arendalsveka skal ei rekkje statlege aktørar både stilla med stands, arrangera og delta på debattar. Dette kostar pengar, og me brukar folk. Senterpartiet åleine er invitert av Sørlandet sjukehus, Kriminalomsorgsdirektoratet, Noregs geologiske undersøking, NTNU, Bane NOR, Statsbygg, Forsvarsbygg, DSB og Nkom – berre for å nemna nokon.

Kvifor har det blitt slik at ei rekkje statlege aktørar har som oppgåve å vera på Arendalsveka framfor berre å utføra kjerneoppgåvene sine?

Statsråd Karianne O. Tung [12:52:16]: Jeg er helt enig i at en av de største utfordringene i årene framover er mangel på folk. Derfor er jeg som digitaliserings- og forvaltningsminister også veldig opptatt av at vi evner å ta i bruk ny teknologi der vi kan bruke teknologi, sånn at vi faktisk får bruke folkene våre der vi trenger å bruke folk i årene framover. Vi skal ikke jakte teknologien for teknologiens skyld, men vi skal bruke det som et verktøy nettopp for å løse mange utfordringer. Det kan vi gjøre innenfor helsesektoren og samferdselssektoren, i samarbeid med næringslivet, for å nevne noe.

Jeg er glad for at statlige virksomheter ønsker å invitere både stortingsrepresentanter og statsråder til sine arrangement. Jeg mener det er viktig for tilliten til oss som politikere, og det er også viktig for tilliten til forvaltningen.

Spørsmål 13

Presidenten [12:53:02]: Dette spørsmålet, fra representanten Geir Jørgensen til næringsministeren, vil bli tatt opp av representanten Seher Aydar.

Seher Aydar (R) [12:53:20]: «Regjeringen har sagt at de vil gå gjennom lov om god handelsskikk for å sikre at

forhandlingene mellom dagligvarekjeder og leverandører er så effektive som mulig.

Kan statsråden si hvilke grep regjeringen vil gjennomføre for å få til bedre vilkår for leverandører i grossist- og distribusjonsleddet som kan sikre oss lavere matpriser?»

Statsråd Cecilie Myrseth [12:53:46]: Jeg vil først takke for spørsmålet. Dette har vi jo diskutert i viktige diskusjoner her i Stortinget, ikke minst i forrige uke.

Det er ingen tvil om at prisene på mat og drikke har økt mye de siste årene, og regjeringen er bekymret for at konkurransen i bransjen ikke er så god som den kan og bør være. Derfor jobber vi med ulike tiltak. Gode forhandlinger mellom aktørene er viktig både for at bransjen skal fungere effektivt, og for at kundene skal få et godt tilbud. I forrige uke sendte regjeringen forslag til endringer i lov om god handelsskikk på høring, og vi foreslår å skjerpe regelverket på flere områder.

Blant annet foreslås det å lovfeste krav om at betalingen for tjenesten skal stå i et rimelig forhold til kostnaden med å levere tjenesten. Vi skjerper kravet til skriftlige avtaler om betalinger. Forslagene er ment for å redusere risikoen for urimelige tilgangsvilkår. Grepene vi foreslår, strammer inn mulighetene til å bruke rabatter som ikke nødvendigvis er knyttet til en vare, som f.eks. faste betalinger eller betalinger for tjenester. Det mener vi kan bidra til at aktørene i større grad velger andre typer rabatter, rabatter som i større grad er knyttet til varen. For jeg vet at det er mange aktører som er opptatt av nettopp at rabatten i større grad skal følge varen.

Både leverandørene og detaljister er avhengige av de tre store dagligvarekjedenes grossister for å selge varer og tjenester, og det er derfor en risiko for at aktørene tvinges til å gå med på urimelige vilkår for å få tilgang. Regjeringen har fått gjennomført en kartlegging av tilgangen til grossisttjenesten i dagligvarebransjen. Den kartleggingen viser at verken detaljistene eller leverandørene har blitt nektet tilgang, men det var funn som kan tyde på at små detaljister og leverandører har utfordringer med å få konkurransedyktig tilgang.

Regjeringen har derfor bedt om innspill til om loven bør regulere tilgang til grossist- og distribusjonstjenester, f.eks. ved å kreve at det gis tilgang på ikke-diskriminerende vilkår. Begrensninger i avtalefriheten kan gjøre grossisttjenestene dyrere, så det kan føre til høyere priser for forbrukerne. Samtidig kan reguleringer føre til at flere aktører får konkurransedyktig tilgang til grossistleddet. Vi trenger derfor tilbakemeldinger fra bransjen på dette nå, og de vil være viktige når vi skal legge fram endringer. Men det er altså en grunn til at vi har lagt fram et forslag til lovendringer som vi mener er skjerpende.

Seher Aydar (R) [12:56:15]: Det er riktig som statsråden sier, at siden spørsmålet ble sendt inn, har regjeringen sendt reguleringer av grossistleddet på høring. Det er bra, og det var absolutt på tide. Allerede i 2021 gikk Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund, NHO Mat og Drikke og Norges Bondelag ut med felles krav om å sikre tilgang til distribusjonstjenester på like vilkår for aktører i verdikjeden. Det er et krav som har blitt gjentatt av Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund og Bondelaget i høringssvaret til arbeidet med Rødts dagligvareforslag, som har blitt behandlet her.

Tar regjeringen nå sikte på å imøtekomme kravet fra fagbevegelsen, NHO – det er ingen hemmelighet at Rødt ikke pleier å høre på NHO – og Bondelaget om å sikre lik tilgang på like vilkår for aktører i grossistleddet?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:57:06]: Vi har jo sendt ut disse forslagene på høring fordi vi mener at det trengs endringer, og at det trengs innskjerpinger.

Så skal jeg være tydelig på å si at mange av beskrivelser og intensjonene i det som ble lagt fram i Rødts forslag, som vi behandlet i forrige uke, deler også regjeringen. Mange av disse målsettingene mener jeg at man kan oppnå gjennom en del av de forslagene som vi nå har sendt ut på høring.

Det er viktig for oss nå å få de innspillene på plass, sånn at vi kan gjøre flere gode tiltak. For det er ingen tvil om at skal vi få gjort noe med det vi alle synes er et problem, nemlig at matprisene er for høye, og sikre at forbrukerne får riktig pris i butikken og kan ta opplyste valg, trengs det kontinuerlig fokusering på og arbeid med dette. Det skal iallfall vi bidra til å sørge for, og vi ønsker at alle som har de samme målene, blir med på det.

Seher Aydar (R) [12:58:00]: Takk for svaret fra statsråden. Det siste spørsmålet handler om at statsråden og statsministeren sist fredag innkalte dagligvarekjedene til å svare for seg på statsministerens kontor. Særlig statsministeren har vist seg nysgjerrig på hvorfor en boks leverpostei er blitt så dyr i det siste. Fikk statsråden svar på hvorfor en vare som i stor grad er produsert på råvarer som ikke er blitt dyrere og ikke er rammet av toll, plutselig har gått opp 80 pst. i pris, og hvorfor en vanlig familie må bruke 33 pst. mer av pengene sine på mat i dag enn for tre år siden?

Statsråd Cecilie Myrseth [12:58:39]: Jeg er veldig glad for at vi nå har en statsminister som bryr seg om dette. Det var vel første gang en statsminister var med på å innkalle disse aktørene til den type møte. Det mener jeg gir et viktig signal om at dette er det oppmerksomhet om på aller høyeste nivå.

Vi fikk vel noen svar, men vi fikk ikke alle svar. Jeg tenker at det er viktige spørsmål som stilles her, og dette er jo spørsmål som vi også lurer på. Det er viktig at aktørene er tydelige i sine svar til forbrukerne om hvorfor prisene og endringene blir som de blir. Det er nettopp det vi har vært ute etter å finne svar på. Men jeg tror ikke man får et entydig svar når man har møte med disse aktørene.

Spørsmål 14

Hege Bae Nyholt (R) [12:59:46]: «E24 og Utdanningsnytt har vist hvordan barnehageeiendommer har blitt lukrative objekter for noen av Norges rikeste å spekulere i. Nylig ble det også kjent at Kjell Inge Røkke har gått tungt inn i barnehagebygg. Eiendomstransaksjoner har tappet sektoren for milliarder av kroner.

Hvorfor gjør ikke regjeringen mer for å forhindre dette?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:00:13]: Jeg deler representantens bekymring knyttet til utviklingen i markedet for barnehagebygg. Det er bekymringsfullt med denne typen tilpassinger i barnehagesektoren når dette resulterer i økte kostnader og høye husleier. Foreldrebetaling og tilskudd til barnehagene skal gå til drift av barnehager og komme barna til gode. Dersom pengene i stedet går til høyere husleier for det samme barnehagebygget som tidligere var eid av barnehagen selv, kommer ikke pengene barna til gode.

Både barnehagesektoren og de utfordringene sektoren står i, har forandret seg mye siden barnehageforliket i 2003. Det er derfor avgjørende å få på plass et regelverk som tar høyde for endringer i sektoren, og som i større grad sikrer at pengene brukes på å gi barna våre et best mulig barnehagetilbud.

Som representanten Nyholt kjenner godt til, la regjeringen den 25. april fram forslag til endringer i barnehageloven for Stortinget. Forslaget tok utgangspunkt i enigheten et flertall av partiene på Stortinget kom til høsten 2024, om rammene for et nytt regelverk. De samme partiene kom til enighet om lovproposisjonen tidligere i mai. Det er jeg glad for, for det vil legge til rette for forutsigbare og gode rammevilkår, noe som er bra for barna, foreldrene, de ansatte og barnehagene.

Forslaget til nytt regelverk stiller også tydeligere krav til bruk av tilskudd og foreldrebetaling. Dette gjelder også for husleiekostnader og andre kostnader til fast eiendom. De nye reglene vil derfor forhindre at barnehager belastes for urimelig høye husleier. Vi foreslår også å endre barnehageloven for å sikre at private barnehager ikke kan handle med forretningsforbindelser som har felles økonomiske interesser med den ansvarli-

ge for barnehagen, eller med nærstående. Det skal hindre at det kan inngås avtaler som ivaretar egen økonomisk interesse foran barnehagens og barnas interesser. Dette kan hindre utviklingen vi ser i bl.a. flere av sakene E24 har skrevet om, der barnehager selger bygg og deretter leier dem tilbake med høy husleie.

Regjeringen har allerede innført krav til at alle barnehager skal være selvstendige rettssubjekter. Det øker muligheten til å kunne ettergå hva pengene brukes til i den enkelte barnehage, og legger til rette for bedre økonomisk tilsyn. Det er viktig. Vi skal, som foreldre og som samfunn, kunne ha tillit til at skattepengene våre brukes til formålet.

Jeg vil bevare og bygge videre på det som er bra med barnehagene i Norge i dag, og barna våre skal ha tilgang til et likeverdig barnehagetilbud av høy kvalitet i hele landet. Derfor er det avgjørende å sikre at offentlige tilskudd og foreldrebetaling går til kvalitet i barnehagetilbudet og kommer barna til gode.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Hege Bae Nyholt (R) [13:02:50]: Jeg noterer meg at den ellers så tydelige statsråden svarer langt og med mange ord. La meg gjøre det litt enklere: LOs nye leder, Kine Asper Vistnes, har kommentert avsløringene i E24 og Utdanningsnytt, og hun sier: «Det sier seg selv at disse milliardene bør brukes på viktigere ting enn skyhøye husleier.» Likevel har Arbeiderpartiet latt Høyre og de kommersielle barnehagekonsernene diktere den nye finansieringen av private barnehager.

Betyr det at statsråden er mer enig med Høyre enn med LO-lederen i barnehagepolitikken?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:03:26]: Jeg kan svare enkelt: Jeg er enig med LO-lederen. Forslagene til nye regler i barnehageloven stiller tydeligere krav til bruk av tilskudd og foreldrebetaling. Det vil si at kostnadene skal være av et omfang som er rimelig for å oppnå formålet med anskaffelsen eller ytelsen. Dette gjelder også husleiekostnader og andre kostnader knyttet til fast eiendom. Barnehagene skal ikke belastes med kunstig høy husleie. Jeg vil være helt tydelig på det.

Jeg synes det er veldig bra at Rødt veldig lenge var med i det arbeidet med ny lov. Jeg skulle ønske at de hadde blitt med helt til slutt – det er ikke for sent for det – for det er veldig viktig at vi får vedtatt denne endringen. Det lovverket vi har i dag, virker åpenbart ikke, og E24-sakene bekrefter at det ikke virker i det hele tatt til det beste for barna våre.

Hege Bae Nyholt (R) [13:04:24]: Så lenge klubba ikke har falt, er det vel mulig å snu for begge parter.

Statsråden og regjeringen er stolt av at den nye barnehageloven sier noe om at kostnader skal være rimelige i forhold til anskaffelsens formål. Jeg har jobbet 17 år i barnehage og skjønner helt ærlig ikke hva det betyr. Derfor prøver jeg med et eksempel fra Grefsen i Oslo, hvor to ganske like private barnehager ligger over gaten for hverandre. De er også omtalt av E24 og Utdanningsnytt. Den ene eies av en nordmann, og den andre eies av utlendinger.

Er det, med hensyn til ny lovtekst, rimelig at den ene av disse betaler 10 000 kr mer i husleie hver måned bare fordi eieren er utenlandsk? Hvis ikke: Hvilke sanksjoner finnes i det nye regelverket som skal vedtas neste uke?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:05:09]: Nå får vi på plass et regelverk som er bedre enn det som er i dag, og det er det aller viktigste for oss. Vi ser at det som er i dag, åpenbart ikke fungerer.

Når det gjelder den konkrete saken representanten viser til, og hvordan vi skal følge det opp, klarer jeg ikke på stående fot å behandle enkeltsaker, så det er for tidlig for meg å si. Lovteksten er iallfall tydelig på at det skal være et omfang som er rimelig for å oppnå formålet med anskaffelsen eller ytelsen. Det er også viktig å si at denne regelen vil være aktuell ved krysssubsidiering eller andre former for uberettiget uttak av midler gjennom overprising. Det vil altså være en konkret vurdering i den gitte sak, og vi må være på her. Det er mye enklere for oss å være på nå, når barnehagene også har blitt selvstendige rettssubjekter. Da klarer vi å føre et nødvendig tilsyn med dette. Jeg vet at både representanten Nyholts parti og mitt eget parti er opptatt av at reglene skal følges.

Spørsmål 15

Presidenten [13:06:07]: Dette spørsmålet, fra Tobias Drevland Lund til klima- og miljøministeren, vil bli besvart av forsknings- og høyere utdanningsministeren på vegne av klima- og miljøministeren, som er bortreist.

Tobias Drevland Lund (R) [13:06:21]: «1,6 millioner mennesker bor langs Oslofjorden. Den er en av de mest artsrike i Norge, men er nå i full økologisk krise. Oslofjorden slammes ned og mottar utslipp fra 118 kommuner. Oslofjorden lider av mangel på nitrogenrensing. Fra årtusenskiftet har torskefiskebestandene kollapset.

Vil det komme ytterligere tiltak fra regjeringa for å redde Oslofjorden og få livet tilbake i fjorden?»

Statsråd Sigrun Aasland [13:06:57]: Regjeringen ser alvorlig på den dårlige tilstanden i Oslofjorden. Økosystemene er under stort press. Påvirkningsbildet er sam-

mensatt. De største påvirkningene inkluderer avrenning fra jordbruk, utslipp fra avløp og fiskeri, og det er også et sterkt press på arealene i strandsonen.

Regjeringen følger aktivt opp den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden, og vi er i gang med Krafttak for Oslofjorden. Det er gjennomført og iverksatt mange viktige tiltak for å bedre Oslofjordens tilstand siden den tiltaksplanen ble lagt fram. Vi har tatt grep og styrket virkemidlene for å redusere utslipp fra avløpssektoren og avrenning fra jordbruksarealer. Blant annet har kommunene i nedbørsfeltet fått klar beskjed om at kravet om nitrogenrensing av avløpsvannet kommer, og de må starte planleggingen nå. Vi har også etablert en tilskuddsordning for å støtte kommunene i dette arbeidet, og flere kommuner er nå i gang med dette viktige arbeidet.

Innen jordbruket har vi satset på Oslofjorden i jordbruksoppkjørene, og i årets avtale foreslås en videreføring av øremerkingen på 170 mill. kr til tiltak i Oslofjorden. I tillegg har regjeringen fått på plass et nytt gjødselregelverk, og det er vedtatt regionale miljøkrav i jordbruket for store deler av nedbørsfeltet.

Nå tar vi også tak i fiskeri. Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet sendte i januar forslag til nye fiskeritiltak på høring. Blant annet foreslås det etablering av tre store nullfiskeområder. Dette er omfattende tiltak som skal bidra til å bygge opp økosystemene og fiskebestandene i fjorden. Det har kommet inn et stort antall høringssvar, og det pågår nå en grundig prosess med å vurdere alle innspillene.

Regjeringen arbeider kontinuerlig med å styrke tiltak og virkemidler for å oppnå en ren og rik Oslofjord. Det forutsetter samordnet bruk av virkningsfulle tiltak mot de viktigste påvirkningene, og det er nødvendig at alle sektorer og myndigheter som påvirker dette økosystemet, tar sine virkemidler i bruk.

Jeg vil særlig peke på at kommunene har en nøkkelrolle i dette arbeidet, spesielt når det gjelder avløp og arealplanlegging. Der har jeg – dvs. min kollega Andreas Bjelland Eriksen – oppfordret kommunene til å delta aktivt, målrettet og effektivt med miljøtiltak knyttet særlig til utslipp fra avløp, kantsoner langs vassdrag og tiltak som sikrer vannmiljøet gjennom god arealplanlegging.

Vi er i gang med å beslutte nye tiltak for Oslofjorden. De årlige rapporteringene til Oslofjordrådet viser at det er stadig styrket framdrift og innsats. Samtidig må vi erkjenne at det er langt igjen til vi når målet om en ren og rik fjord, men vi vet at utviklingen kan snus. Alle berørte sektorer og aktører må bidra for å sikre en ren og rik fjord til glede for nåværende og framtidige generasjoner.

Tobias Drevland Lund (R) [13:09:43]: Jeg takker for svaret. Statsråden brukte også en del tid på å snakke om

nettopp nitrogenrensing, og det er det jeg vil følge opp med. Det er veldig bra at det kommer strengere krav til nitrogenrensing for kommunene langs Oslofjorden. Det er helt nødvendig at vi renser avløpsvannet vårt bedre. Likevel er det en hake ved det, og det er selvfølgelig de økonomiske kostnadene. Dette overlates til kommuner – mange av dem med ganske slunkne kommunekasser – og ikke minst til innbyggerne gjennom selvkost. De betaler for vann- og avløpsavgifter, som eksploderer i mange kommuner. Det skjer midt i en dyrtid hvor mange allerede sliter med økende priser på mat, drivstoff og strøm, for å nevne noe. Så mitt spørsmål er: Kommer regjeringen med noen ytterligere økonomiske bidrag både for å bøte på de investeringene som trengs for å bygge nye avløpsanlegg, og for å sørge for å holde vann- og avløpsgebyrene nede på et forsvarlig og levelig nivå?

Statsråd Sigrun Aasland [13:10:45]: Norge har et betydelig vedlikeholdsetterslep på avløpsområdet, og mange av renseanleggene i dag overholder ikke dagens rensekra. Da er det kommunene som må løse oppgavene i avløpssektoren. Det er et stort behov for at mange kommuner oppgraderer sine renseanlegg raskt.

I utgangspunktet er finansiering av vann- og avløpsinfrastruktur noe som skal finansieres av abonnentene gjennom selvkost, og det er vi som brukere av avløpstjenestene som må betale for dette. Men regjeringen ønsker at bedre rensing kommer raskt på plass, og derfor bidrar vi også gjennom tilskuddsordningen for planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning, som i år er på over 50 mill. kr.

Tobias Drevland Lund (R) [13:11:32]: 50 mill. kr hjelper lite når det er snakk om beløp i milliardklassen, men det er nå én ting. Noe annet jeg har lyst til å spille litt videre på, er nettopp det som blir nevnt om fiskeriforbudssoner, som er veldig bra. Det er et virkemiddel som vi vet fungerer. I min egen hjemkommune, Kragerø, har man hatt totalfredningssone for hummer, og vi ser at bestanden faktisk kommer tilbake nettopp av den grunn. Derfor lurer jeg på om regjeringen da også vurderer å ha flere fiskeriforbudssoner og fredningssoner for hummer, slik at vi får den økologiske bestanden i Oslofjorden vår opp på et levelig nivå igjen.

Statsråd Sigrun Aasland [13:12:12]: Som jeg var inne på i mitt første innlegg, skal vi utforske mange tiltak i mange sektorer, og mange aktører er nødt til å være med. Nå skal vi først og fremst følge opp både det store engasjementet og de viktige forslagene som er sendt på høring for Oslofjorden. Det har vært stort engasjement for tiltakene, og det har kommet inn mange høringssvar. Jeg kan forsikre om at det pågår en grundig

prosess for å vurdere disse høringsinnspillene, og de vil selvfølgelig også være relevante å lære av videre.

Spørsmål 16

Presidenten [13:12:44]: Dette spørsmålet, fra representanten Sofie Marhaug til justis- og beredskapsministeren, vil bli besvart av kunnskapsministeren på vegne av justis- og beredskapsministeren.

Sofie Marhaug (R) [13:12:55]: «I Bergen har det borgerlige byrådet foreslått å legge ned syv skoler. Flere av disse ligger i Åsane, der en av skolene er et direkte resultat av folkeaksjonen «Flaktveit vi bryr oss». Aksjonen kom i stand som en reaksjon på sosiale problemer og ungdomskriminalitet. Nå står ikke bare denne, men en rekke skoler i fare.

Hva er statsrådets vurdering av mulige konsekvenser, særlig med tanke på ungdomskriminalitet, av å fjerne velfungerende skoler i Bergen?»

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:13:31]: Arbeiderparti-regjeringen prioriterer å bekjempe kriminalitet på både kort og lang sikt. Det skal være mer lukrativt å velge et liv på rett side av loven enn å livnære seg på kriminell virksomhet. Vi vet at det kan være mange og sammensatte årsaker til at folk blir kriminelle. I et langsiktig perspektiv har denne regjeringen tro på å legge til rette for at folk er inkludert i samfunnslivet, bl.a. gjennom en trygg oppvekst. Skolen, arbeid og bolig er viktig for folk, og det er en slags grunnmur i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Mye av det som gjøres i et velferdsperspektiv, er kriminalitetsforebyggende, uten at en reduksjon i kriminalitet er tiltakenes eneste siktemål. Skolen er en av flere viktige institusjoner i kommunen som kan være kriminalitetsforebyggende arenaer. Særlig gjelder dette når skolen samarbeider med politi, helsemyndigheter og andre i kommunen som jobber godt for å skape gode og trygge miljøer rundt barn og unge.

Det er den enkelte kommune som avgjør hvor mange skoler som trengs, og hvor disse skal lokaliseres i kommunen. Begge de høyrestyrte kommunene Bergen og Oslo har nylig sendt skolebehovsplaner på høring. Planene er kommunens viktigste dokument for å planlegge framtidig skolestruktur. Forslaget til ny skolebehovsplan for Bergen kommune har høringsfrist 20. juni. Jeg skal ikke mene noe om deres plan, og det er byrådet i Bergen som treffer en endelig beslutning.

I Oslo er det avgitt 1 200 uttalelser innen høringsfristen 14. mai. Politiet i Oslo har i sitt høringsinnspill påpekt at skolene er viktige for kriminalitetsforebygging og trygghet i sårbare nærområder. Ut fra konkrete

vurderinger av tre skoler med tilhørende lokalmiljø advarer politiet i Oslo om at nedleggelser kan øke kommunens utgifter på andre områder.

Oslo politidistrikt mener videre at skolebehovsplanen i Oslo i for stor grad fokuserer på rent skoletekniske forhold og ikke godt nok tar inn over seg et mer helhetlig perspektiv på hvor viktig institusjon en skole er i et lokalsamfunn.

Sofie Marhaug (R) [13:15:30]: Tusen takk for svaret.

Vi har veldig mange debatter i Stortinget om kriminalitet og kriminalitetsforebygging, der vi ofte fokuserer på strenge straffer og politiet. De tingene må vi også diskutere, men jeg savner en debatt om årsakene og den tidlige forebyggingen, som statsråden her er inne på. Det er helt riktig at skolene og nærskolen er en grunnmur i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Når vi har den bakgrunnen fra Åsane, med Flaktveit – der det var ganske alvorlig kriminalitet for noen tiår siden, og der vi har klart å snu den trenden, men ser litt tendenser til det igjen – er spørsmålet: Hva vil konsekvensene være av å legge ned en ungdomsskole som er viktig for nærmiljøet? Det er et litt stort spørsmål, men har statsråden noen tanker om konsekvensene for kriminalitet og potensiell kriminalitet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:16:34]: Ja, det er et veldig stort spørsmål representanten her stiller. Jeg er en ekstrem tilhenger av en helhetlig tilnærming til barn og unge. Det er sånn jeg mener vi kan få ønskede resultater og få bukt med kriminalitet. Det at elevene og ungene opplever mestring i hverdagen sin, at de opplever trivsel, er utrolig viktig. Det er nøkkelen til å få leve et godt liv. Da blir ofte kriminalitetsforekomsten lavere. Det er tryggere for alle, og ikke minst er det lettere for den enkelte. Det ligger mitt hjerte veldig, veldig nært.

Å jobbe helhetlig med dette handler f.eks. om å se på ulike undersøkelser. I Utdanningsnytt for ikke så lenge siden skrev to psykologspesialister at økningen av vold i skolen kan skyldes økt skjermbruk – at ungene ikke trenes i å kontrollere og regulere sine egne følelser, fordi de ikke er trent på å lese andre mennesker. Det tenker jeg er noe vi må ha med oss i et forebyggingsperspektiv, men vi må tenke stort på dette. Det handler om mer lek i skolen, og det handler om å satse på det viktigste, bl.a. lesing.

Sofie Marhaug (R) [13:17:39]: Tusen takk for svaret.

Siden statsråden også er statsråd for utdanning og jobber med skole, tillater jeg meg å spørre litt mer om skoleperspektivet. Det vi opplever i Bergen, f.eks., er at målet og hensikten med den skolebehovsplanen er å presse kapasiteten på noen få skoler og legge ned skoler – egentlig ganske store skoler i nasjonal sammenheng –

for å ha flest mulig elever per lærer. Samtidig har vi mange debatter om at læreren skal se den enkelte eleven, skal ha tid til den enkelte eleven. Det jeg lurar på da, er: Er det et mål til enhver tid at man alltid skal være presset på den lærernormen, eller er det greit at noen skoler har litt ekstra kapasitet til å se hver enkelt elev, ikke minst med tanke på forebygging av f.eks. kriminalitet?

Statsråd Kari Nessa Nordtun [13:18:40]: Det er viktig at vi jobber på kort og lang sikt. Når det gjelder spørsmål om skolestruktur, ligger det til de lokale folkevalgte. De har fått et mandat fra sine innbyggere og egentlig fra Stortinget om at dette er beslutninger de er ment å fatte. Det betyr noe hvem som styrer den enkelte kommune og by. Der tenker jeg at de rundene som nå går i kommunene, er viktige. Det er viktig at alle instanser som jobber med barn og unge, er med på å synliggjøre behovene. Kanskje det er argumenter som tilsier at en bør tenke annerledes om strukturen, eller beholde den strukturen man har i dag, men alle sider må bli hørt. Høringsprosessene med dem som jobber med barn og unge i dette, er utrolig viktige.

På kort sikt vil jeg spesielt framheve satsingen vi har på å forebygge barne- og ungdomskriminalitet i stort. Vi jobber sammen med Justisdepartementet og andre departementer om dette og gjør noe nybrottsarbeid. Det tenker jeg er interessant for representanten å vite om, nettopp satsingen på beredskapsteam og skolemiljø i kommuner med størst utfordringer, på hele 100 mill. kr.

Spørsmål 17

Margret Hagerup (H) [13:19:58]: «Kompetansegapet i norsk arbeidsliv øker, bedriftene skriker etter kompetanse. Høyre børstet støv av kompetansopolitikken med en kompetansereform i 2020 med mål om at ingen skulle gå ut på dato i arbeidslivet. Fleksibel og desentralisert utdanning har nådd flere, og Høyres fullføringsreform har vært avgjørende for å sikre at alle kan fullføre. Støre-regjeringen har gitt lite drahjelp.

Hvordan mener statsråden at regjeringens kompetansopolitikk vil styrke Norges konkurransekraft og arbeidstakernes muligheter i fremtidens arbeidsliv?»

Statsråd Sigrun Aasland [13:20:36]: Tilgang på kompetanse er en av de aller største oppgavene vi står overfor. Humankapital er vår knappeste og viktigste ressurs i årene som kommer, slik det også framgår av perspektivmeldingen.

Jeg må innrømme at jeg ikke kjenner meg igjen i representantens virkelighetsoppfatning, for er det noe denne regjeringen prioriterer, er det kompetansopolitikken. Vi har lagt fram en stortingsmelding om mangel

på kompetanse, og vi har fulgt opp med en rekke tiltak jeg mener vil bidra til å styrke Norges konkurransekraft og arbeidstakernes muligheter i framtidens arbeidsliv. Vi har satt ned et partssammensatt kompetansereformutvalg som har utredet hvordan vi kan lykkes med livslang læring i arbeidslivet. Dette utvalgets NOU er nå på høring. Vi jobber med å få flere inn i utdanning fra ufaglært arbeid i flere sektorer.

Siden vi kom inn i regjering i 2021, har vi lagt stor vekt på å styrke fagskolene, satse på kompetanseutvikling i arbeidslivet, samarbeide tett med partene i arbeidslivet om læring hele livet og investere i desentraliserte utdanningsmuligheter.

Regjeringen har som mål å få flere fagskoleutdannede, slik at arbeidslivet får dekket kompetansebehovet i større grad enn i dag. Stortinget har nettopp behandlet regjeringens fagskolemelding og tilslutter seg regjeringens forslag om å gi fagskolene et skikkelig løft. Det er jeg veldig glad for.

Fagskolene tilbyr praksisnære arbeidslivsrettede utdanningsløp som kan gi påfyll gjennom et helt arbeidsliv, og som er tilpasset behovene i arbeidslivet og studentenes bosteds- og livssituasjon. I 2025 er det statlige driftstilskuddet til fagskoler på 1,6 mrd. kr, og i denne regjeringsperioden har dette tilskuddet økt med 325 mill. kr.

Videre investerer vi i og satser på fleksible utdanningstilbud ved universiteter og høyskoler for å møte behovene i arbeidslivet i hele Norge. I 2024 og 2025 har vi til sammen økt rammebevilgningen til universiteter og høyskoler med 320 mill. kr for å styrke det fleksible og desentraliserte studietilbudet.

For å redusere kompetansegapet er læring gjennom hele livet viktig i alle faser. Derfor har kompetanseprogrammet – med bl.a. bransjeprogram og Kompetansepluss – også vært en viktig satsning for denne regjeringen. I 2024 styrket vi bransjeprogrammet med 15 mill. kr for å videreføre bransjeprogrammet for industri- og byggenæringen. I tillegg opprettet vi to nye bransjeprogrammer. Så langt i år har vi tildelt over 60 mill. kr gjennom bransjeprogrammer – i tillegg til 87 mill. kr til opplæring gjennom Kompetansepluss, som har til hensikt å gi arbeidstakere med lav formell utdanning opplæring i grunnleggende ferdigheter.

Dette er bare noen av tiltakene denne regjeringen har iverksatt for å sikre mer og relevant kompetanse for flere gjennom hele livet og i hele landet.

Margret Hagerup (H) [13:23:28]: Det er veldig bra at regjeringen har videreført satsingen på fagskolene, og at en har videreført satsingen på fleksibel og desentralisert utdanning. Det er ingen tvil om at kompetansepolitikk er helt avgjørende i et arbeidsliv i omstilling, og

da må en også ivareta dem som faktisk er i jobb. Kompetansereformutvalget er et av flere som har presisert betydningen av bransjeprogrammene, som ministeren var inne på. Fafo har evaluert disse til at de treffer målgruppen særlig godt. De treffer særlig dem med lite formell kompetanse, og bransjen får tilgang på god kompetanseutvikling.

Spørsmålet mitt blir da: Hva er grunnen til at en ikke har økt satsingen på nettopp bransjeprogrammene gjennom fire år i regjering?

Statsråd Sigrun Aasland [13:24:13]: Jeg er også glad i bransjeprogrammene. De er ett av flere viktige verktøy, og derfor har vi styrket bransjeprogrammene med 15 mill. kr for å videreføre programmet for industri- og byggenæringen. I tillegg oppretter vi altså to nye bransjeprogrammer – ett for solkraftbransjen og ett for helse- og omsorgssektoren.

I tillegg har vi styrket finansieringen av fagskolene og opprettet 2 000 nye studieplasser. Vi har, i samarbeid med SV og Senterpartiet, satt i gang arbeidet med en pilot for finansiering av etter- og videreutdanning for flere i arbeidslivet, og vi jobber med flere tiltak for arbeidsbasert utdanning for å få f.eks. ufaglærte lærere og barnehagelærere gjennom utdanningsløpet og ut i trygge jobber.

Margret Hagerup (H) [13:25:00]: Dette spørsmålet gjaldt jo spesifikt bransjeprogrammer. Det er bra at ministeren er glad i bransjeprogrammer, men det har alle foregående ministre også vært. Ola Borten Moe sa i 2022 at en ikke hadde kuttet i bransjeprogrammene, men at de var videreført i et noe mindre omfang. Sandra Borch sa i 2023 at en var helt enig i at bransjeprogrammene bør utvikles. Oddmund Hoel sa i 2024 at bransjeprogrammene har en svært viktig funksjon i kompetansepolitikken, men at nivået på dem kom til å komme i satsingen i de årlige budsjettene. Det har ministrene sagt nå gjennom de siste tre, snart fire, årene.

Faktum er at andelen bransjeprogrammer har gått dramatisk ned etter at regjeringen Solberg satt i regjering, og bedriftene får ikke den omstillingen de trenger i dag. Dette er en ordning partene i arbeidslivet etterspør. Bransjene sier den fungerer. Vi har hatt høring etter høring i utdanningskomiteen, der de ber oss om å satse på dette og bevilge mer penger for å få flere programmer. Hvorfor har ikke regjeringen satset mye mer på dette enn det den har gjort, og bare videreført regjeringen Solbergs satsing?

Statsråd Sigrun Aasland [13:26:02]: Jeg vet ikke hvor interessant det er med en konkurranse om hvem som elsker bransjeprogrammene mest. Som sagt har denne regjeringen også satset på bransjeprogrammene. Vi har en veldig god dialog med arbeidslivets parter om

bransjeprogrammene. Vi har styrket bransjeprogrammene med 15 mill. kr for å videreføre bransjeprogrammet for industri- og byggenæringen. I tillegg oppretter vi to nye bransjeprogrammer – ett for solkraftbransjen og ett for helse- og omsorgssektoren.

Jeg forstår fortsatt ikke helt representantens virkelighetsbeskrivelse, men jeg kan bekrefte at bransjeprogrammer er viktige, og at de satses på.

Presidenten [13:26:39]: Vi går til fireårsperiodens aller siste spørretimespørsmål.

Spørsmål 18

Kari-Anne Jønnes (H) [13:26:51]: «Duodji og reindrift er veldig viktige deler av samisk kultur og på mange måter det materielle grunnlaget. For å gjøre samisk ungdom i samiske næringer robuste, har storsamfunnet et ansvar for at kunnskap om duodji og reindrift har en naturlig plass også innen høyere yrkesfaglig utdanning. I tillegg vil det gjøre næringene mer robuste.

Vil statsråden bidra til å gjenoppta forsøket med en samisk fagskole i samarbeid med Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino?»

Statsråd Sigrun Aasland [13:27:32]: Takk for spørsmålet og et viktig spørsmål å avslutte med. Først vil jeg understreke at regjeringen er opptatt av samisk kultur, språk og identitet og oppfatter både duodji og reindrift som viktige tradisjonsfag.

Høsten 2024 ble et nytt felles bygg for Samisk videregående skole og reindriftsskole og Beaivváš, det samiske nasjonalteateret, ferdig i Kautokeino. Bygget er en samlokalisering av skolen og teateret, og jeg mener det bygget er meget viktig for å styrke samisk kultur og håndverkstradisjon.

Det er riktig at skolen tilbake i 2018 søkte om å starte opp et forsøk med fagskoletilbud i duodji og reindrift gjennom den ordinære forsøksordningen. Det tilbudet ble ikke startet opp innen utgangen av den innvilgede forsøksperioden i 2021. I og med bygging av ny skole og samlokalisering med teateret har skolen de siste årene brukt ressurser på andre saker. Spørsmålet om fagskoletilbud har nok derfor ikke blitt aktualisert på nytt.

Hvis skolen nå signaliserer at de ønsker å utvikle fagskoletilbud, forutsetter det et bredt forankret arbeid ved skolen. NOKUT er et faglig uavhengig organ i sin behandling av akkrediteringssøknader, og fagskoleutdanningen må oppfylle vilkårene til akkreditering. Tilbudet kan starte opp hvis NOKUT godkjenner søknaden.

I motsetning til andre videregående skoler er dette en statlig skole. Utdanningsdirektoratet er skoleeier, og vi har i dialog med direktoratet vært opptatt av at skolen

skal prioritere å ivareta de elevene som går der, og utvikle et godt samarbeid med det samiske nasjonalteateret, som de nå er samlokalisert med. Skolen har også et fjernundervisningstilbud for elever. Det krever innsats og ressursbruk, og for oss som eier er det viktig at skolen prioriterer dette før de eventuelt tar på seg å utvikle nye fagtilbud på et nytt utdanningsnivå.

Som nevnt er regjeringen svært opptatt av at vi som storsamfunn tar vare på fagene duodji og reindrift. Jeg er derfor glad for at vi nylig kunne åpne Norges første museum og videregående skole med slaktefasiliteter, som er viktige bærere av samisk kultur og identitet. Det er likevel skolen som står nærmest til å vurdere om det er naturlig å ta opp igjen arbeidet med å utvikle en fagskoleutdanning. Det er også viktig at oppgaver som nå skal løses, settes først, og at man etter det bygger videre med potensielle framtidige fagskoleutdanninger.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:30:02]: Takk for svaret. Det er ingen tvil om at det har skjedd mye positivt, og det er ingen tvil om at det nye bygget og samlokaliseringen er utrolig positivt for samisk kultur, språk og samfunnsliv.

Det var helt tilbake i 2013 at Norske Reindriftsamers Landsforbund tok initiativ overfor Samisk videregående skole og reindriftsskole om etablering av en fagskole. Behovet for kompetanse i reindriftsnæringen har ikke blitt mindre siden den gang. Det er mangel på kompetanse. Det er mange som driver reindrift på en god måte, men samlet sett, på landsbasis, er det et begrenset antall personer med reindriftsfaglig kompetanse. Det er behov for å bruke de ressursene mer effektivt, sånn at vi kan videreføre kompetansen. Vil statsråden bidra til å sette denne saken på dagsordenen?

Statsråd Sigrun Aasland [13:31:02]: Jeg er opptatt av at det viktige arbeidet som gjøres på Samisk videregående skole og reindriftsskole, kommer godt i gang, og at elevene som går der, og elevene som mottar fjernundervisning, får et godt tilbud. Når det er på plass, er det ikke noe i veien for også å videreutvikle en fagskoleutdanning. Da må den søkes om på ordinær måte, etter som det tilbudet som ble søkt og innvilget en forsøksordning for, ikke ble startet.

Vi må også ha respekt for at det er kapasitetsbegrensninger alle steder, og man må komme godt i gang med den ene oppgaven før man tar fatt på den neste. Det tror jeg en fornuftig vurdering, også av Samisk videregående skole.

Kari-Anne Jønnes (H) [13:31:47]: Fagskoler landet over tilbyr skreddersydde utdanninger i tråd med næringslivets behov og arbeidslivets behov. Det er et begrenset antall elever som går på Samisk videregående

skole og reindriftsskole. De elevene som går der, ønsker å drive aktiv reindrift på en bærekraftig måte i årene som kommer, og de ønsker å føre kulturen og tradisjonen videre.

Som statsråden var inne på, er det lange køer hos NOKUT, men det er sånn at vi som storsamfunn må sørge for at de som går på samisk skole og reindriftsskole, ikke begrenses i sin mulighet til å ta utdanning på et høyere nivå. Jeg hørte statsråden si at hun mener de skal konsentrere seg om nåværende oppgaver først, men siden det er en statlig skole, kan vel statsråden ta initiativ til å se på det initiativet som den gang var, sånn at det kommer i gang på nytt.

Statsråd Sigrun Aasland [13:32:56]: Jeg er helt enig i det med det viktige kompetansebehovet. Derfor er jeg også så opptatt av at elevene på Samisk videregående skole og reindriftsskole får et best mulig tilbud, både de som er i Kautokeino, og de som mottar fjernundervis-

ning. Det er nok ikke NOKUT som er begrensningen her.

Vi må sørge for at vi har gode tilbud og god oppfølging av elevene som er på Samisk videregående skole og reindriftsskole, før vi går videre med å videreutvikle spennende ideer, som jeg vet også finnes på Samisk videregående skole og reindriftsskole, og som det var åpning for å utvikle forsøk på. Det kommer vi gjerne tilbake til når tiden for det er moden.

Presidenten [13:33:36]: Den ordinære spørretimen er avsluttet.

Sak nr. 3 [13:33:39]

Referat

Presidenten [13:33:40]: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.34.

